

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

**TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ’NÜN HAYATI, ESERLERİ
VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hasan AVCU

Ankara-2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

**TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ’NÜN HAYATI, ESERLERİ
VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hasan AVCU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Vahit GÖKTAŞ

Ankara-2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

Hasan AVCU

TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ’NÜN HAYATI, ESERLERİ
VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Vahit GÖKTAŞ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Prof. Dr. Vahit GÖKTAŞ

2- Doç. Dr. Öncel DEMİRBAŞ

3- Dr. Öğr. Üyesi Sevim ARSLAN

Tez Savunması Tarihi: 16.06.2023

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Vahit Göktaş danışmanlığında hazırladığım “ Tahir Büyükkörükçü’ nün Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri (Ankara 2023)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

11.07.2023

Hasan Avcu

ÖNSÖZ

Bir milletin kültürel mirasını yansıtan önemli hasletlerden biri de yetiştirdiği şahsiyetleridir. Bu şahsiyetler arkalarında bıraktığı eserler ve yaşantılarıyla hem yaşadıkları dönemdeki kimselerin hem de vefâtlarından sonra onları dinleyen, okuyan kimselerin gönül dünyalarına dokunmuşlardır.

İşte bu şahsiyetlerden biri de Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'dir. Kapu Camii'nde yapmış olduğu vaazlarda cemâatine 'Ölmeyeceğim inşaallah dediği mânâ, vefâtından sonra gerek vaazlarının tekrar tekrar yayınlanmasıyla gerek hakkında sempozyumlar, anma etkinlikleri düzenlenmesiyle bu sözünün tezahürü olmuştur. Tahir Hoca'nın adı, yapmış olduğu vaazlar, adına yapılan eserler vesîlesiyle her zaman yaşamaya ve anılmaya devam edecektir.

Tahir hoca'nın vaazları gençlik dönemlerinden itibaren geniş kitlelere ulaşmış, hitabetinin güzelliği ve coşkusu dilden dile dolaşmıştır. Vaazını dinleyen kimselerin ortak düşüncelerinden biri de Tahir Hoca'nın vaazlarının gönle dokunan bir tarafı olmasıdır. O'nun vaazlarında esas aldığı noktalardan biri de Allah dostlarının hayatları, sözleri ve tavsiyeleridir.

Tahir hoca'nın eserlerinde vaaz ve sohbetlerinde tasavvufa geniş yer ayırdığını görürüz. Şeyhi Mahmut Sâmî Ramazanoğlu'na intisap etmesi fikir dünyasını ve gönül dünyasının şekillenmesinde etkili olmuştur. Yine Büyükkörükçü Hoca Mevlevî muhibbi olması hasebiyle, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî ile alâkalı eserler ortaya koymuş, vaazlarında Mevlânâ'nın beyitlerinden ve eserlerinden sık sık örnekler vermiştir.

Hitâbet sanatının, vaaz kürsîsinden yansıyan güzel örneklerini veren Tahir Hoca, "Sultân'ül Vaizîn" diye anılmıştır.

Çalışma; giriş, iki bölüm ve bir de sonuç kısmından oluşmaktadır. Giriş bölümünde, konunun önemi, amacı, kapsamı, Tahir Hoca'nın yaşadığı dönem hakkında bilgi verdik. Tahir Hoca hakkında yapılan çalışmaları ve kaynakları ele aldık.

Birinci bölümde, hayatını, eserlerini, edebi kişiliğini, etkilendiği şahsiyetleri ve bunların hatıratlarda nasıl konu edildiğini ele aldık.

İkinci Bölümde ise vaaz, sohbet ve hakkında yapılan çalışmalardan yola çıkarak tasavvuf anlayışını ve düşüncelerini eserlerinden istifade ederek tasavvufi kavramları ele almaya çalıştık. Sonuç bölümünde ise genel değerlendirmeler de bulunduk.

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarına, sohbetlerine ve yaşantısına tasavvufun etkilerinden bahsetmeye çalıştık. Aslında tasavvufu topluma vaaz kürsüsünden anlatırken nasıl anlatmalı, ne şekilde aktarmalıyız, bunu anlatmaya çalıştık, çalışmamın bu kıymetli şahsiyetin tasavvufi yönünü, ilmî kişiliğini ve tasavvufu halka aktarırken kullanılması gereken dil ve üslubun ortaya koyulması açısından bir boşluğu doldurmasını, bu noktadaki ilk çalışma olması hasebiyle bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynak ve teşvik olmasını ümit ediyorum.

Çalışmamda desteğini esirgemeyen ve bu hale gelmesinde emekleri olan, tezimin son anına kadar beni teşvik eden, tez danışmanım Prof. Dr. Vahit Göktaş Hocam'a,

Lisans eğitimim döneminde, Tahir Hoca ile alâkalı anlattığı hatıralarıyla, böyle bir tezi yazma düşünceme vesîle olan Diyânet İşleri Başkan Yardımcısı kıymetli Doç. Dr. Selim Argun Hocam'a,

Hocamızın sohbet kayıtlarını ulaştıran Kıymetli Hüseyin Sakarya Hocamız'a,

Tahir Büyükkörükçü Hocamızın hatıralarının, hayatının anlatılmasında gerek basılı yayın gerek sözlü olarak anlatan, bunları toplumun istifâdesine sunan Hocamızın Kıymetli evlatları Emekli Konya Merkez Vaizi Kıymetli Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü Hocamız'a,

Tezimizin tashihinde, önerileri ve düzeltmeleri ile destek olan; Kürşat Aslan, Ahmet Erten, Mehmet Emin Demir kardeşlerime,

Sabırla desteklerini esirgemeyen kıymetli eşime ve kızıma,

Teşekkürü borç bilirim.

Hasan AVCU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii

GİRİŞ

1. Araştırmanın Amacı, Önemi, Kaynakları	1
1.1. Konunun Önemi ve Amacı	1
1.2. Konunun Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Yöntemi	2
1.4. Araştırmanın Kaynakları	2
1.4.1. Tahir Büyükkörükçü'nün Eserleri.....	2
1.4.2. Tahir Büyükkörükçü'nün Sohbetleri.....	3
1.4.3. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaazları.....	3
1.4.4. Tahir Büyükkörükçü'nün Kitapta Bölüm veya Ansiklopedi Maddesi Olarak Ele Alındığı Eserler	3
1.4.5. Tahir Büyükkörükçü'nün Yer Aldığı Eserler ve Hâtıralar	4
2. Tahir Büyükkörükçü'nün Yaşadığı Döneme Kısa Bir Bakış.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'NÜN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı.....	7
1.1. Doğumu, Ailesi ve Nesebi.....	7
1.2. Çocukluğu, Eğitimi, Evliliği, Askerlik Hizmeti	7
2. Tasavvufî Şahsiyeti	12
2.1. İntisâbı	12
2.2. Şeyhi	13
2.3. Mevlevîlik ve Tahir Büyükkörükçü	13
3. Siyâset Dönemi	14
4. Eserleri	29
4.1. Hakîkî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî	29
4.2. İslâm'da Edep	31
4.3. Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz.....	35
4.4. Mübârek Ramazan ve Oruç	36

4.5. Müslüman Peygamberini Tanımalısın.....	37
5. Şahsiyeti ve Kişiliği	38
6. Etkilendiği Şahsiyetler	40
6.1. Necip Fazıl Kısakürek	40
6.2. Mehmet Akif Ersoy	43
6.3. Muhammed İkbâl.....	51
6.4. Hacı İsmâ Rûhi Bolay.....	52
6.5. Hacıveyizâde Mustafa Kurucu Efendi	54
6.6. Muhammed Hâdimî	59
6.7. Lâdikli Ahmed Hüdâî	60
6.8. Muhammed Harranî.....	66
6.9. Bediuzzaman Said Nursî.....	67
7. Hatıralarda Tahir Büyükkörükçü Hoca.....	68
7.1. Ali Ulvi Kurucu Hatıratı	68
7.2. Hasan Hüseyin Varol(Yaşadıklarım ve Gördüklerim)	72

İKİNCİ BÖLÜM

TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ

1. Tahir Büyükkörükçü'nün Tasavvufî Görüşleri.....	75
1.1. Tahir Büyükkörükçü'ye Göre Tasavvuf	75
1.2. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaaz ve Sohbetlerinde Mahmut Sâmî Ramazanoğlu	79
2. Tahir Büyükkörükçü ve Mevlânâ	92
2.1. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaaz ve Sohbetlerinde Mevlânâ Celâleddîn Rûmî	92
3. Tasavvufa Dair Kavramlar.....	113
3.1. Tevbe	113
3.2. Zikir	115
3.3. Muhasebe	116
3.4. Edep-Hayâ	117
3.5. Sabır.....	119
3.6. Şükür.....	121
3.7. Rızâ.....	122
3.8. Aşk ve Muhabbet.....	123
3.9. İhlas	124
3.10. Takva	126

3.11. Murâkabe	127
SONUÇ	129
KAYNAKLAR.....	130
ÖZET	134
ABSTRACT	135

GİRİŞ

1. Araştırmanın Amacı, Önemi, Kaynakları

1.1. Konunun Önemi ve Amacı

Tahir Büyükkörükçü 1926-2011 yılları arasında yaşamış âlim, zâhid, fazîlet ehli, sûfî bir şahsiyet olmasının yanı sıra Konya Vaizliği, Konya Müftülüğü ve Konya Milletvekilliği görevlerini îfâ etmiştir. Çocukluk ve gençlik yılları Konya’da geçmiş temel eğitimi Konya’da almıştır. Özellikle yurt içinde ve yurt dışında yapmış olduğu vaaz ve sohbetlerle ünü Konya sınırlarını da aşarak hem yurt içinde hem de yurt dışında tanınır olmuştur. Vaazlarındaki ele aldığı konular, hitabeti ve duruşuyla genç yaşta toplumun ve dönemin mütefekkirlerinin de dikkatini çekmiştir, genç vaizlik dönemlerinde halkta bir heyecan uyandırmıştır.

Zâhid, mütevâzı, sünnete azami önem veren ve vaazlarında sözünü sakınmayan bir şahsiyetti. Onun vaazları vefâtından yıllar sonra bile dinlenmekte ve feyz alınmaktadır. Kendisinden sonra da toplum üzerinde müspet mânâda izler bırakmıştır. Vaazlarında, sohbetlerinde, eserlerinde tasavvufun neşvesini ve izini bariz şekilde görürüz. Kapu Camii kürsîsinden seslenirken, Hz. Mevlânâ’dan, Yunus Emre’den özellikle benim pek muhterem Şeyhim, mânevî halaskârım diye Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’dan bahseder ve örnekler verir.

O, gençlere, insan yetiştirmeye çok önem vermiş, talebeler yetiştirmiş ve memleketin kalkınması için çözümler üretmiştir.

Çalışmamızın amacı bu önemli şahsiyetin hayatını ve tasavvufî görüşlerini ele almaktır. Onun, ehemmiyet verdiği ahlâk, Kur’ân ve sünnet çizgisi ve tasavvufî görüşlerini ele alıp, vaazlarına, sohbetlerine ve hayatına nasıl uyguladığını akademik düzeyde ortaya koymaktır.

1.2. Konunun Kapsamı

Çalışmamızda Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi'nin hayatına dair bilgiler yer almaktadır. Hayatını kronolojik sırayla ele almaya çalıştık. Tahir Büyükkörükçü'nün tasavvufa dair görüşlerini vaazları, sohbetleri, eserleri bağlamında ele aldık. Sohbet ve vaazlarında yer alan tasavvufa dair görüşlerini ele aldıktan sonra, adının geçtiği hatıralarına yer verilen eserlere değindik.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Tahir Büyükkörükçü'nün hayatını ve ilmî yönünü kendisi hakkında yazılan eserlerden, ansiklopedi maddelerinden, kaynaklarda yer almayan bilgileri ise sözlü kaynaklara başvurmak suretiyle yazdık. Tahir Büyükkörükçü'nün tasavvufî görüşlerini ise kendi eserleri, sohbet ve vaazlarından tespit etme cihetine gittik.

1.4. Araştırmanın Kaynakları

1.4.1. Tahir Büyükkörükçü'nün Eserleri

Tahir Büyükkörükçü'nün eserleriyle ilgili, hayatı bölümünde bilgiler verilecektir. Burada eserlerine kısaca yer vermek isteriz.

1. *Hakîkî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*
2. *İslâm'da Âdab*
3. *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*
4. *Mübârek Ramazan ve Oruç*
5. *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*

Çalışmamızda Tahir Büyükkörükçü'nün Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'ye, tasavvufa dair görüşlerini ve tasavvufî kavramları ele alırken bu eserlerden faydalandık

1.4.2. Tahir Büyükkörükçü'nün Sohbetleri

Tahir Büyükkörükçü'nün Medîne'deki sohbetleri, onun tasavvufî görüşlerinin kaynakları, Mevlânâ ve Mesnevî'sine verdiği önemi ve örnek aldığı tasavvufî şahsiyetleri bilmemiz açısından büyük önem arz etmektedir. Medîne'de kaldığı süre boyunca kendi ders halkalarında işlediği ayetler, hadisler ve Farsça beyitler tasavvufun, insanın mânevî ve ahlâki gelişimindeki rolünü anlamamıza yardımcı oluyor.

1.4.3. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaazları

Tahir Büyükkörükçü Hocanın, Konya Kapu Camii'nde yaptığı vaaz kayıtları tasavvufa dair görüşlerini ele alırken bize önemli kaynaklık etmektedir. Onun Kur'ân ve sünnete verdiği önemi, toplumun ahlâki bozuluşunun önüne geçmek için çözüm olarak gördüğü mânevî hayatı anlamamız açısından bize yardımcı olmaktadır.

Ayrıca Tahir Büyükkörükçü'nün etkilendiği mütefekkirleri, sûfî şahsiyetleri de öğrenmemize yardımcı olmaktadır, vaazların bir özelliği de dönemin siyâsî, sosyal hayatını da yansıtmaları açısından önem taşımaktadır.

1.4.4. Tahir Büyükkörükçü'nün Kitapta Bölüm veya Ansiklopedi Maddesi

Olarak Ele Alındığı Eserler

Muhammed Tahir Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü Tahir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 2020

Tahir Büyükkörükçü, Diyânet İslâm Ansiklopedi maddesi aynı zamanda Tahir Büyükkörükçü hocanın torunu, İsam araştırmacısı Muhammed Tahir Büyükkörükçü tarafından yazılmıştır. Tezimizde, ansiklopedi maddesinden, Tahir Hocanın hayatı ile alakalı genel bilgilerden istifâde ettik.

1.4.5. Tahir Büyükkörükçü'nün Yer Aldığı Eserler ve Hâtıralar

Bekir Şahin, Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü, Karatay Belediyesi Yayınları, 2022

Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü Bekir Şahin Bey'in derlediği bu kıymetli çalışma, içerisinde Tahir Hoca'ya dair hatıraların, köşe yazılarının ve Tahir Hoca ile alâkalı genel bilgilerin verildiği kıymetli, biyoğrafik bir çalışmadır.

Bu eserden, çalışmamızın Tahir Hoca'nın hayatına, sözlerine ve hâtıralarına ilişkin olan kısımlarını derleyerek faydalandık.

M. Ertuğrul Düздаğ, Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-3, Med Yayınevi, 2018.

Son elli altı yılını Medîne'de geçiren Ali Ulvi Kurucu'nun tarihe şahitliğini, feyz dolu hayatını ele alan 5 ciltlik bir eserdir. Eserin üçüncü cildinde Tahir Büyükkörükçü ile olan hatıralarından bahsedilmektedir.

Tahir Büyükkörükçü Hoca'yı yakînen tanıyan, aynı zamanda hatıralarıyla yakın döneme ışık tutan Ali Ulvi Kurucu'nun bu kıymetli eserinden Tahir Hoca'nın tasavvufa dair görüşleri ve Ali Ulvi Kurucu ile olan hatıraları bağlamında ele aldık ve müstâkil bir başlık olarak tezimizde yer verdik

Hasan Hüseyin Varol, Yaşadıklarım ve Gördüklerim, Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın hem yakın akrabası hem de talebesi olan Merhum Hasan Hüseyin Varol Hoca, hatırasıyla yakın döneme ışık tutmuştur. Özellikle yakın dönemdeki sûfî şahsiyetleri tanımamıza vesîle olmaktadır. Ayrıca Mahmut Sâmî Ramazanoğlu'nun ve Tahir Büyükkörükçü'nün tasavvufî görüşlerini ve hatıralarını geniş bir şekilde ele alan eserlendendir.

Hasan Hüseyin Varol Hoca'nın "Yaşadıklarım ve Gördüklerim" adlı eseri, Tahir Hoca'nın hayatına, hâtıralarına ve tasavvufa dair görüşlerini ele aldığımız bir eserdir. Tahir Büyükkörükçü'nün hocalarını ve Şeyhi Mahmut Sâmî Ramazanoğlu'na dair hatıralarını içermesi bakımından tezimiz açısından istifâde ettiğimiz bir çalışmadır.

Mehmet Ali Uz, Konya Âlimleri ve Velileri, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2015.

Konya'nın kültür hazînelerinden Mehmet Ali Uz Bey tarafından ele alınan bu eserde Konya'nın ilim ve mânevîyat sahasına hizmet eden kimseler ele alınmaktadır. Konya'ya maddi mânevî hizmette bulunan, Konyalıların gönlünde yer eden Tahir Hoca ile ilgili bölüm bulunmaktadır.

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın yetişmesinde ilmî ve mânevî katkıları olan hocalarının hayatlarını ele alırken, Konya'nın yakın tarihine ışık tutan bu eserden faydalandık.

Sultan'ül Vaizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler

Risâle Yayınları tarafından yayınlanan bu eser Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın Kapu Camii'ndeki KonTv tarafından yayınlanan vaazlarının transkripsiyon edilmiş halidir. Tezimizde Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarına atıf yaparken bu eseri kaynak göstereceğiz.

Tahir Hoca'nın hayatını, ilmi yönününü, tasavvufa da dair görüşlerini yansıtan ve bunları anlamamız açısından Kapu Camii vaazlarını içeren bu esere, tezimizde geniş bir şekilde yer verdik.

2. Tahir Büyükkörükçü'nün Yaşadığı Döneme Kısa Bir Bakış

Tahir Hoca'nın doğduğu 1926 yılı Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarına tekâbül eder. Bu dönem pek çok siyâsî, sosyal, askeri ve iktisâdî açıdan hareketli bir dönemdir. Bu dönemi siyâsî, ekonomik sosyal açıdan incelemek çalışmamızın kapsamını aşacağından Tahir Hoca'nın yaşadığı dönemle ilgili genel bilgiler vermek istiyoruz.

1926-1950 yılları arası siyâsî çalkantıların ve ciddi kırılmaların olduğu bir dönemdir, 1946 yılına kadar tek parti dönemi yaşanmış, 1950'de yapılan seçimlerle Demokratik Parti iktidara gelmiş. Uzun bir müddet devam edegelen 'Türkçe Ezan Okuma' yerini aslına bırakmıştır.

1960 yıllar ülkenin 27 Mayıs darbesiyle tekrar sıkıntılı günlere girdiği zamanlardır, Başbakan Menderes idam edilmiş, ülke kaosa sürüklenmiştir.

1980 darbesi, kavgaların olduğu, siyâsî karışıklıkların baş gösterdiği yıllardır, ülke kaosa sürüklenmiş, millet iradesine saygı gösterilmemiş yine darbe ile bu millete sıkıntılar çektirmişlerdir.

28 Şubat 1998'de yapılan darbede, dinin emirlerini yaşamak isteyen müslümanlara eziyet edilmiş, kamu kurum ve kuruluşlarda başörtüsüne izin verilmemiş, İmam Hatip Liseleri'nde okuyan talebelere getirilen katsayı kısıtlaması ile başka bölüm okumaları engelenmiştir.

Sonuç olarak; Tahir Hoca'nın yaşadığı zamanlar zor ve sıkıntılı dönemlerdir, ama o hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmamış, Kapu Camii kürsüsünden; "İyi günler göreceğiz müslümanlar" diyerek, cemâatine ümit aşlamıştır.

Bu tarihi olaylar, diğer akademik çalışmalarda geniş bir perspektifte ele alınmıştır, bizler bu dönemle alâkalı kısa bilgiler vermekle yetiniyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHIR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'NÜN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı

1.1. Doğumu, Ailesi ve Nesebi

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi 1925 yılında Konya'nın Ulırmak mahallesinde doğdu. Babası Körükçüler'den Marangoz Mehmed Efendi, annesi Dülgerzâdeler'den Aliye Hanım'dır. ¹ Ebû Saîd Muhammed Hâdimî Hazretleri'ne dayanan, dolayısıyla Seyyid olma şerefine nâil olan nesli, ilme hizmet etmiş insanlarla doludur. Dedesi Abdurrahman Efendi çok temiz bir müslüman, babası Körükçü Mehmed Efendi marangozlukla iştigal eden saf bir mü'mindir. Büyük dedelerden gelen ilim aşkı, dedesinde ve babasında inkıtâa uğramışsa da Tahir Hoca Efendi de yeniden tezâhür etmiştir.²

1.2. Çocukluğu, Eğitimi, Evliliği, Askerlik Hizmeti

Tahir Büyükkörükçü'nün çocukluğu İstiklal Harbi sonrasına denk gelmektedir. Dönemin şartlarından kaynaklanan maddi zorlukları Tahir Hocaefendi'nin âilesi de yaşamaktadır. Tahir Büyükkörükçü Hoca, evin en büyük çocuğu, aynı zamanda tek erkek evladı olunca ailesine katkı sağlamak amacıyla kunduracı Endâzenin Mustafa Efendi'nin yanında çalışmaya başlar. Mustafa Efendi bir meslek erbâbı olmasının yanında ilim ehli bir şahsiyettir. Tahir Hoca, ilk Kur'ân eğitimini Mustafa Efendi'den alır. Tahir Hoca'nın hayatında önemli dönüm noktalarından biri de çıraklık günlerinde vaaz dinlemeye gittiği Kapu Camii'nde vaaz eden Hacı Îsâ Rûhi Bolay Hoca'yı

¹ Muhammed Tahir Büyükkörükçü, "Büyükkörükçü, Tahir", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, ts., Ek 1/231-232.

² Abdurrahman Büyükkörükçü, "Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi", t.y., <https://kapucamii.com/tahir-buyukkorukcu-hoca/>.

tanımasıdır. Hatta o gün içinden; “Rabbim lütfetse de ben de böyle bir hoca olabilsem!” diye aklından geçirir.³1942’de resmî öğrenimini yarıda bırakıp ondan İslâm ilimleri tahsiline başlar ve dört yıl sonra icâzet alır. ⁴ Tahir Hoca o günleri şöyle anlatır:

“Bilhassa yazları hocamın bir bağ evi var oraya giderdim. Şimdi babamların evleri Topraklık Mahallesi’nde Hacı İsmâ Rûhi Bolay Hoca’mızın evi Meram eski yolda. Yol o gün için bir karış toz. Bir bisikletim var bisikletin iç lastiğinde semâdaki yıldızlar kadar yama var. Bisiklete ben giderken binerim, dönerken bakarım birkaç tane yama açılmış gelirken o bana biner. Böyle geliriz gideriz. Kitabımı ta gömleğimin içine saklarım ve hocamın kapısının önüne varırım sağa bakar, sola bakar kontrol ederim takip ediliyor muyum diye. Ondan sonra hocamın yanına giderim. “⁵

Bu sırada Hacıveyszâde Mustafa Kurucu’dan hadis ve ahlâk, Müsevvid Bülbül Mehmed Efendi’den ferâiz, Hacı Hâkî Efendi’den (İzler) Farsça, Hacı Haydar Efendi’den (Ulukapı) kıraat tahsil etti. Bu yıllarda Konya il merkezindeki mescidlerde vaazlar verdi. ⁶

Osmanlı ilim geleneğinin son dönem temsilcilerinden olan bu kıymetli şahsiyetler, Tahir Hoca üzerinde çok müspet izler bırakmıştır. Onlardan biri olan Hacıveyszâde Mustafa Efendi’den KonTv’nin Hacıveyszâde Mustafa Efendi ile alâkalı hazırladığı bir belgeselde “Konya’nın mânevî kutbuydu.” diye bahseder.

Yine bu yıllarda hâfızlığını ikmâle çalışan Tahir Büyükkörükçü Hoca, Nakşibendî-Halidî Şeyhi Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’na intisap eder. Tahir Hoca’nın hayatının dönüm noktalarından biri de Sâmi Efendi ile tanışmasıdır. İlerleyen dönemlerde Tahir Hoca’nın vaaz ve sohbetlerinde, Sâmi Efendi’nin Tahir Hoca’nın gönül dünyasını nasıl şekillendirdiğini görürüz.

³ Abdurrahman Büyükkörükçü.

⁴ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, *Ek 1/231-232*

⁵ Bekir Şahin, *Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 1.Baskı (Konya: Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, 2022).

⁶ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”.

Tahir Büyükkörükçü, Kapu Camii'ndeki bir vaazında bu günleri şöyle aktarır:

Sene 1949'da askerden üç ay izin verilmişti, sonra da terhis olmuştuk. 1950'de ise resmî vazifemi aldım. Hocam Hacı Îsâ Rûhi Bolay, Hacıveyiszade Hocamız, Kapu Camii'nin imamı Hacı Haydar Efendi, sağlıklarında kürsüye çıkmamızı arzu ederlerdi. Öyle ki hocam Hacı Îsâ Rûhi Bolay Hazretleri, “*Tahir, ölmeden seni kara kürsîde görmek isterim oğlum.*” derdi. Medreselerin kapatıldığı fetret devrinden, Konya'da tek başına icâzet alan bir kardeşinizim. 1946 senesinde tefsir sahibi merhum Hâdimî'nin de bulunduğu bir cemiyette icâzetnâmemi –kabri cennet olsun- Hattat Feyzi Efendi yazmıştı. Medrese döneminde icâzetnâmeleri hattat Feyzi Efendi yazarmış. Hocam Hacı Îsâ Efendi Hazretleri'yle beraber yanına gittik. Hocam; “*Feyzi Efendi kardeşim, Tahir'i ben okuttum. İhtiyarladın biliyorum ama gözlüğünü takacaksın, bu Tahir'in de icâzetnâmesini kendi elinle yazacaksın.*” dedi. Feyzi Efendi, elime kalem alacak hâlim yok, ben artık ihtiyarladım dese de” *Ben rica ediyorum, bu Tahir benim Tahir'im.* Ben okuttum, kendisi son devrin hatırası olacaktır. “dedi. Feyzi Efendi, icâzetnâmeyi yazdı, cemiyetimizde bulunan tefsir sahibi Hâdimî de icâzetnâmemi eliyle verdi. Hocalarımızın elini öpüp duâlarını aldığımız için bugün karşınızdayım. Çok büyük insanların duâlarını aldığımızı söyleyebilirim.”⁷

1949 yılında askerlik iznine geldiği sırada dönemin Diyânet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki tevâfuken bir vaazını dinler. Ankara'ya döndüğünde “Konya'da istîdatlı bir genç vâiz var. Onu Ankara'ya çağırırım, usûlen bir imtihan edelim, kendine bir vesika verelim de hizmet etsin.” der. Nitekim öyle de olur. 1950 yılında imtihana girer ve aynı yıl resmen göreve başlar.⁸

⁷ *Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 2019. bs (İstanbul: Risale Yayınları, t.y.), 185.

⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”.

Vaaz ve sohbetlerine gösterilen büyük ilgi üzerine ilk görev yeri olan Asrî Camii'nden Şerafeddin Camii'ne nakledilir ⁹

Tahir Hoca 1957 yılında Atçekenlerden Fahriye hanımla evliliğinden üç kız bir erkek evladı olur.

1960 yılı ülkenin zor geçtiği zamanlardır, 1960 darbesinin faileri Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarının büyük kitleleri etkilemesinden rahatsız olmuşlar, Tahir Hocayı Burdur'a sürgün göndermişlerdir. Tahir Büyükkörükçü o günleri şöyle anlatır;

“O günler çok sıkıntılı günlerdi. Nedensiz niçinsiz tutuklamalar oluyor, gidenlerden haber alınamıyordu. Bu adamlar beni almaya gelirlerse çamaşır, pijama almama bile müsaade etmezler diye, sekiz ay çantam odamda hazır bekledi. Çok îmalı sözler duyardım. Ancak bir tek va'zımdan geri kalmadım.”¹⁰

Burdur günleri Tahir Hoca için ne kadar olumsuz gözükse de Tahir Hoca yaptığı vaaz ve irşat çalışmalarıyla Burdur'da da uyanışlara sebep olmuştur. Burdur'un Tahir Hoca için önemli taraflarından biri Burdur'a konferansa gelen Necip Fazıl Kısakürek ile tanışmasıdır.

Tahir Hoca'nın vaazlarından etkilenen Necip Fazıl Çerçeve de Tahir Hocayı tarif ederken şu satırları yazar;

“Tahir Büyükkörükçü, şöhretini uzaktan duyduğum, fakat şahsıyla, eserini ve tesirini Burdur Kasabası'nda gördüğüm Tahir Büyükkörükçü, öteden beri vasıflarını hayâlimde yaşattığım üstün din adamının halis örneği... Öyle ki, insan, döküm işiyle elde edilebilen bir varlık olsaydı, Tahir Hoca'yı kumda açılmış bir kalıp gibi, model diye gösterebilirdim. Bütün din adamları, madenlerinizi o kalıpta dondurup Tahir Hoca diye ortaya çıkın. Madde bakımından mümkün olmayan bu döküm işi unutmayâlim ki ruh

⁹Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”.

¹⁰ Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”.

yönünden kabildir ve ruhların birbiri içinde erimesi Allah'ın imkan âlemine bahşettiği bir keyfiyettir. O halde ruhlar, madenlerini yine Tahir Hocanın kalıbında dondurup şekillensin... Husûsiyle din telkinine memur insanlar... Tahir Büyükkörükçü din adamında ilmin ruha dönüşünü ve ruhun bir -taraftan en iyi ahlâka yuva oluşunu bir taraftan da her mukavemeti eritici bir “ nar-ı beyza-ı potası haline gelişinil topuğundan saçına kadar heykelleştirmekte... büyük davanın mukaddes ölçülerini (pasif) bir nakil planında geveleyen köhne bir ses ustuvanesi değil aynı ölçülerin dost ve düşman bütün kutuplarını tanıyan ve cemiyetteki her tatbik şeklini bilen yepyeni bir nida hançeresi...

Burdur gibi bir köşeye itilmiş tıklmış olan bu nîda kendisini 24 cami ile oradaki tugaya ve hapishaneye bağlayanı böylece bütün Burdur'u fıkır fıkır kaynatan nakil şebekesi gönül isterdi ki bütün Türkiye'yi filesi içine alsın... Burdur bütün vatanın hasret çektiği din adamı örneğini koynunda barındırdığından bütün vatan da bunca ölü sakat veya sapık misaller içinde numunelik şahsiyetin Burdur'da bulunduğundan haberli midir? ¹¹

1965 yılında siyâsî iktidarın değişikliğinden sonra Tahir Hoca Konya merkez vaizliğine geri döner, aynı yıl Konya Müftüsü olur.

Tahir Büyükkörükçü Hoca 1977 milletvekili genel seçimlerinde Millî Selâmet Partisi'nden Konya milletvekili olur. 12 Eylül 1980 askerî darbesinden sonra gözetim altına alınıp mahkeme kararıyla tutuklanır ve on bir aya varan tutukluluk süresinin ardından yargılandığı Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılır (25 Temmuz 1981). Yargılama neticesinde verilen üç yıl ağır hapis cezası temyiz edilir (28 Şubat 1983). 1982 anayasasında şekillendirilen yeni yasayla kendisine on yıl siyaset yasağı getirilir. Beş yıla yakın devam eden mahkeme süreci sonunda beraat eder.¹²

¹¹ Necip Fazıl Kısakürek, “Çerçeve”, Yeni İstanbul Gazetesi, 19 Mart 1965.

¹²Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”.

1999 yılına kadar vaazlarına devam eden Tahir Hoca, vaazlarında, gidelim, dönelim, gidelim dönmeyelim diye özlemini çektiği kutsal topraklara 1985-1999 yılları arasında yılın belli bölümlerinde gidip gelmiştir, yine kutsal topraklarda irşada, vaaz vermeye, talebe yetiştirmeye devam etmiştir.

5 Mart 2011'de vefât eden Tahir Hoca, Mevlânâ Türbesi yanında bulunan Üçler Mezarlığına defnedilmiştir, cenazesi on binlerin katılımıyla dolup taşmış, Konya tarihinin en kalabalık cenazelerinden biri olmuştur.

2. Tasavvufî Şahsiyeti

2.1. İntisâbı

Tahir Büyükkörükçü Hoca, sadece bir ilim adamı değil aynı zamanda iyi bir gönül insanıdır. İlmînin yanında amelin ve ihlâsın eğitimi diyebileceğimiz tasavvuf eğitimi de alarak hem ilmî sahada iyi bir âlim hem de tasavvufî sahada güzel bir derviş olarak sevenlerinin gönlünde yer etmiştir.¹³Kapu Camii'ndeki vaazlarında; "Aşk eri şöyle diyor"derken Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'yi, yine Yunus Emre'yi; "Benim şeyhim, mânevî halaskârım!" dediği Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'nu görürüz. Çimili Hakkı Efendi'de hâfızlık yaptığı dönemlerde Mahmut Sâmi Efendi'ye intisap eder.

İlk tarikat dersini Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'nun ders vekîli olan Mustafa Doğanay'dan alır.¹⁴

¹³*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler* (İstanbul: Risale Yayınları, ts.), 8.

¹⁴Şahin, *Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü* , 23.

O ilk intisap ettiği günleri şöyle anlatır:

“Çok titiz bir derviş idim. Takvâya mânîdir diye tek taraflı pantolon değil, ütüye ihtiyacı olmayan çift taraflı şalvar giyordim. Adı Frenk gömleği diye yakalı gömlek giymez, yakasız gömlek giymeyi tercih eder, iskarpın değil “yemeni” denilen sâde ayakkabı giyordim. Geceleri sabahlara kadar devam eden sohbetlere katılırdım. Arkadaşlarla geceleri hep uykusuz geçirirdik.”¹⁵

2.2. Şeyhi

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın şeyhi, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Adana'da doğdu. Babası Ramazanoğulları diye bilinen âileden Müctebâ Bey, annesi Ümmügülsüm Hanım'dır. Adana'da rüşdiye ve idâdîde okuduktan sonra İstanbul'a gidip Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Mezûniyetin ardından İstanbul'da askerlik hizmetini yaptığı dönemde Kelâmî Dergâhı şeyhi Esad Erbîlî'ye intisap etti. Seyr-i sülûkünü tamamlayınca Esad Erbîlî tarafından kendisine Nakşibendî hilâfeti verildi. Ardından Adana'ya yerleşen Mahmut Sâmî Efendi birkaç yıl sonra irşad faaliyetiyle meşgul olmaya başladı. Tekkelerin kapatılması ve dönemin hassasiyeti sebebiyle faaliyetlerini daha ziyade özel sohbetler şeklinde sürdürdü. 1946 yılında hacca gitti. 1950'de Adana Ulu Camii'nde vaaz vermeye başladı. 1951'de gittiği İstanbul'da iki yıl kaldı. 1953'te ikinci hac dönüşü Şam'a yerleşmeye karar verdi. Buradaki Türk öğrencilere *Rûhu'l-beyân* ve *Mektûbât* gibi eserleri okutarak tasavvuf sohbetleri yaptı. 1979'da âilesiyle birlikte yerleştiği Medîne'de 12 Şubat 1984'te vefât etti ve Cennetü'l-bakî'ye defnedildi.¹⁶

2.3. Mevlevîlik ve Tahir Büyükkörükçü

Tahir Büyükkörükçü vaazlarında Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den sık sık bahseder, ondan bahsederken “Aşk erimiz!” diye başlar, eserlerinde özellikle Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden Farsçasını okuyarak örnekler verir. Mevlânâ ile alâkalı;

¹⁵ Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”.

¹⁶ Necdet Tosun, “Ramazanoğlu, Mahmut Sami”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Türkiye Diyanet Vakfı, 2007), 34/442.

“*Hakikî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*”, “*Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*” adıyla eserler kaleme almıştır.

Ayrıca Tahir Hoca; Osman Çelebizâde Sıdkı Çelebi’den(Yarkın) icâzetalarak “Mevlevî Dergâhı”na da intisap etmiştir.¹⁷

Çalışmamızın ‘Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın Tasavvufî Görüşleri’ kısmında bu bölüme geniş yer verilecektir.

3. Siyâset Dönemi

1977 yılında Millî Selâmet Partisi’nden milletvekili olan Tahir Hoca, ilk başlarda siyâsete atılmayı düşünmemektedir. Türkiye ve Avrupa’daki vaazlar Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın etkinliğini günden güne artırıyor, hatta siyâsete gireceği söylentileri dilden dile dolaşıyordu. Gittiği konferanslarda siyâsete girmesiyle ilgili sorularla karşılaşılıyor, kesin bir dille reddediyordu. Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın evladı Emekli Konya Merkez Vaizi Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca o dönemleri şöyle anlatıyor:

“Çünkü daha evvel demişler ki, Tahir Hoca sert konuşuyor, celalli konuşuyor, şöhreti seviyor, sağı solu geziyor siyâsete intikal edecek, meclise girecek onun için propaganda yapıyor falan demişler. Babam da bunu duyunca bir vaazında demiş ki; “Semâdaki yıldızlar adedince Allah’a yemin ederim ki siyâsete girmeyeceğim.”¹⁸

Tahir Büyükkörükçü’nün hem talebesi hem de arkadaşı olan Saâdettin Şenyıl’da aynı belgeselde şu anektodu paylaşıyor:

“Sordular, Hocam sizin Konya Milletvekili olacağınızı duyuyoruz biz, ne derece doğru? ‘Çocuklar, benim milletvekili olmama imkân yok.’ dedi.

¹⁷ Şahin, *Sultân ’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 22.

¹⁸ “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân ’ül Vâizin) Belgeseli” (KONTV, 2011).

10-15 gün geçti, bir baktık Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Efendi'mizden, hocama bir mektup gelmiş. Mektupta, 'Siz muhakkak bu milletvekilliğine evet diyeceksiniz. ' yazıyordu. Öyle olunca hocam mektubu öptü başına koydu, "Mâdem Sâmi Efendimiz istiyor, peki."dedi.¹⁹

Tahir Hoca meselenin fikhî yönünü de bildiği için siyâsete girmemekle alâkalı ettiği yemin için kefâretini de vermiştir.

Tahir Büyükkörükçü, "Niçin Millî Selâmete Evet Dedim" başlıklı yazısında özetle şu şekilde izah eder:

"Ezelden ebede akan tek hakîkatin, kalpler ve ruhlar yıkayıp hayat veren güçlü ve ulvî davanın, ilmin hizmetinde geçen 30 senelik tebliğ ve irşat devrinde zaman zaman uzak ve yakından siyâsete atılmak için ciddi teklifler oldu. Siyâset sahasındaki çalışmalarımızın vatan ve millet için çok faydalı olacağı söylendi. Her seferinde bu samîmî tekliflere verdiğim cevap, 'Böyle bir şeyi düşünmüyorum, ilmin içinde ve kitaplarımın gölgesinde öleceğim. ' oldu. Bu defa gördüm ki memleketimiz çeşitli badirelere sürüklenmek istenmektedir ve necip milletimizi her gün biraz daha tedirgin eden korkunç tablolar sahnelenmektedir. Buna mukâbil vatan ve milletini sevenlerin gösterdiği feragat ve gayret, ıslahat ve kalkınma faaliyetleri fenalık ve yıkıma mâni olma çabaları görmezlikten gelinmez. "

"...Tâlîp olarak değil matlûb olarak bundan böyle bu sahada millet ve memleket hizmetinde son tâkat ve varlığımı ortaya koyarak bu inançlı ve başarılı kardeşlerimle birlikte çalışmaya karar vermiş bulunuyorum. Sadece şunu kaydetmek isterim ki Millî Selâmet benim için bir parti, bir siyâset ocağı değildir. Çok hayırlı ve verimli çalışma

¹⁹ "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli".

zemini ve nurlu geleceğimiz için ümit kaynağıdır. Millî Selâmet, vicdan hürriyeti, inanç mânevî değerlere âzamî saygılı ve bunların koruyusudur. “²⁰

Daha sonra 1977 yılında Millî Selâmet Partisinden Konya Milletvekili olan Tahir Hoca, ‘Daha bakanlık ister misiniz?’ gibi bir teklîfe de şu cevabı verir:

“Hatırandan geçemeyeceğim kişi üzerinden beni dize getirdiniz, ben bakanlık falan istemiyorum, yalnız bu mânâyâ saygılı olun, başka sizden bir beklentim yok. “
der.²¹

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın milletvekili olmadan önceki tavrı, ve milletvekilliği dönemiyle alâkalı şunu söyleyebiliriz;

O, siyaseti amaç olmaktan çok araç olarak kullanmıştır, o siyâseti bir tebliğ aracı olarak kullanmış, nitekim meclis konuşmalarındaki yapıcı tutumu ve duruşuyla bunu göstermiştir.

Bu kısımda Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın 1979 ve 1980 yıllarında yapmış olduğu meclis konuşmalarını inceleyip, değerlendirmelerde bulunacağız.

“Sayın milletvekilleri! Dertleri derin, sancıları müzmin, çalkantıları endişe verici bir dünyada yaşıyoruz. Yaratıldığı günden beri çok çeşitli ve müthiş hâdiselere şahit olan dünyamızın bugünkü kadar tedirgin ve huzursuz bir devre şahit olmadığı zannındayım. Zîra, hâdisatın, günümüzdeki kadar süratle inkişafı geçmişte mümkün değildi. Fezâ çağında bulunuyoruz; insanoğlu, Allah'ın kendisine bahşettiği akıl ve ilim sayesinde, semâların sırlarından, yeryüzünün kutup noktalarına kadar birçok başarılı keşiflerde bulunduğu halde, rahat ve huzur içerisinde yaşamının, istenen saâdete ulaşmanın yollarını bir türlü tespit edememiştir. Fen ve tekniğin baş döndürücü başarılarına rağmen, beşeriyetler her gün daha elem verici olaylara, daha çok tehlikeli

²⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 16-17.

¹⁹ “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli”.

çatışma ve anarşik patlamalara insafsızca sürüklenmektedir. Afganistan hâdiseleri, Pakistan sarsıntıları, İran'daki çalkantılar, Ortadoğu'yu bir habis ur halinde zaman zaman deşilerek tedirgin eden İsrail fâciası, bir türlü hal edilemeyen Kıbrıs meselemiz... Bu ciddi huzursuzluğun sebebi araştırılırsa, süper devletlerin doyma bilmeyen arzu ve ihtirasları, materyalizmin dünya millî eğitimlerine hulûl ve baskıları; yeni neslin inançsız, mânevî değerlere saygısız ve vicdanî mesûliyet duygusundan mahrum yetişmesi, idari sistemlerin yetersiz kalıp, bugünkü beşeriyetin ihtiyaçlarına cevap veremez duruma düşmesi ortaya çıkar. Hal böyle olunca, Amerika dahil, bütün kalkınmış ülkeler ve hatta topyekûn garp milletleri, geleceklerinin ne olacağının telaşı içerisinde, bu çok ciddi soruna bir çıkış yolu bulmanın tedbirlerini düşünmektedirler. Bize göre, bu korkunç gidişin tek çaresi Allah'a yönelmek ve İslâm'a sarılmak olacaktır.

Bu büyük gerçeği İngiliz ilim adamı Bernard Shaw seneler evvel bakınız nasıl dile getiriyor : «İngiltere'de demokrasi çok terakki etmiştir, biraz daha tekâmül ederse, artık ötesi müslümanlıktır. » Bernard Shaw, sözlerine devamla şöyle diyor: «Şayanı hayret hayatiyetinden dolayı Muhammed Aleyhisselâm'ın (sas) dinini en yüksek tazimle karşılamaktayım. Hayat âleminin değişen safhalarına göre temsil kabiliyetini haiz olan ve her devre hitap edecek kudrette olan yegâne din odur. Bütün dünya, benim sözlerime şüphesiz ehemmiyet verecektir. Ben, Müslümanlığın yarınki Avrupa için şayanı kabul olacağını tereddütsüz söylemek isterim. »!

Muhterem arkadaşlar, Türk milleti olarak biz çok şanslı bir milletiz; zîra İslâm, bizim 1000 yıllık dinimizdir. Asil ecdâdımız bu yüce dine yüzyıllardır hizmet etmenin şerefiyle yükselmişlerdir. İnancın, ahlâkın, fazîletin, adâletin, sevginin ve insanca yaşamanın temel ölçülerini kıtalara yaymışlar, kudret ve üstünlüklerini beşeriyete kabul ettirmişlerdir. Sayın milletvekilleri, İslâm dini, insanlığın fitrî dinidir. Yüce İslâm Peygamberi bir hadîs-i şerîfinde; «Yeryüzünde doğan her çocuk, pırıl pırıl, günahsız, gül gibi İslâm fitratı üzerine doğar», buyuruyorlar. Sapmalar ve bozulmalar ârizîdir,

sonradan olmaktadır. Dünyaya gelişindeki temizlik ve asaletini koruyan, dini ve millî hislerle olgunlaşan vatan çocukları, geleceğin huzur rüknü ve fazîlet unsuru olacaklardır. Burada şu gerçeği de kaydetmek istiyorum. Din, beşerin saâdeti için vaz olunmuş bir tesisi ilâhidir. İnsanı yaratan büyük kudret, onun huzur ve saâdetinin hangi kaynaklardan geleceğini ve ne gibi prensiplerle temin edileceğini, nasıl kemâle ereceğini en iyi bilendir. Nitekim, Kur'ân-ı Kerim, «Yaradan hiç bilmez olur mu? » demektedir. İşte, din duygusunun ilk insanla birlikte doğması, tarih boyu onunla birlikte yaşaması ve cemiyetlerin bu ulvi duygudan müstağni olamayacağı hakîkatli hiç şüphesiz sabit olmaktadır. Bu gerçeğe sâdık kaldıkça, bu ruha sahip çıktıkça, mutlaka mesut olacağımıza inanabiliriz. Bircümle İslâm ulularına beraberlikte bakalım; dini tam anlamakla, hakîkatini bilmişler, Hakka ermişler ve istenen huzura kavuşmuşlardır. Esasen biz, «Hakîkî Müslüman») denince, Hazreti Ebûbekirler ve Ömerleri, Ebû Hanîfeler ve İmâm Mâlikleri, Gazzâliler ve Muhittîn-i Arabîleri, Attarlar ve Râzîleri, Fatihler ve Yavuzları, Akşemsettinler, Zenbilli Ali Efendi'leri hatırlıyoruz; insanlık bunlarla övünür, cemiyetler ve milletler, bu tip yüce zevat sayesinde baka remzine ererler. Günümüzdeki kusurlu Müslümanların kusur ve hatasını İslâma yüklemek ve noksanlığı dinde arama, en azından insafsızlık olur. O İslâm ki; ilim onun dilidir, sanat onun ifâdesidir, hayır onun işidir, medeniyet onun oluşudur, saâdet onun bulunuşudur, merhamet onun şîârıdır, huzur onun karargâhıdır, gayesi ise ebedî kurtuluş ve matlûb ve maksûda ermektir. Muhterem arkadaşlarım, günümüzde, cennet vatanımız ve milletimizin haline bir bakalım. Yüz yıllarca, sînesinden fazîlet ve sevgi, aşk ve ihlâs fışkıran bu güzeli yurdun, manzarası hiç de iç açıcı değildir. Âkif'in tabiriyle, «Enbiyâ yurdu ve şühedâ burcu olan vatan sathında» anarşi kol geziyor; katiler, cinâyetler, soygunlar, şekavetler, banka soymaları ve tahripler günlük hâdiseler haline gelmiştir. Devlet reisi ve hükümet başkanından tutunuz, mahalle bekçisine ve huduttaki neferine kadar profesörü, polisi, siyâsî liderleri dahil bütün anne ve babalar muzdariptir. Herkes

bu ürpertici olayların sonu ne zaman gelecek, bu gözyaşları ne vakit denecek:,bu endişe vinci akışa kim çare getirecek diye beklemektedir. Bizler bu çok vahim tablo karşısında kayıtsız kalamayız. Bu vasatı hazırlayan halkımızı bilhassa gençliğimizi bu hale getiren âmilleri tespit edip bu müzmin derdin çarelerini düşünüp bulmaya mecburuz. Asırlar boyu arşı bir, Allah'ı bir, dini bir, kitabı bir, peygamberi bir, canı bir, bayrağı sancağı bir, mazisi gayesi bir olan asil memleket çocuklarımız bu hale getiren ve birbirine kıyasıya düşman eden sebep nedir? Bunu mutlaka su yüzüne çıkarmalıyız, neslimizi kurtarmalıyız. İçerisinde bulunduğumuz şu tedirgin tablonun, sadece ekonomik sebeplere istinad ettirmek mümkün değildir, bu bir marazi umûmîdir, bilhassa inançsızlıktan kaynaklanmaktadır. Çünkü aynı cinâyet ve anarşilerin en korkuncuna kalkınmış ülkelerde de rastlanmaktadır. İşte kalkınmış medenî Amerika; bundan 3 sene evvel Newyork'ta 22 saat kadar elektrik kesilmesiyle çarşı ve sokaklarda soyulmadık insan, yolu kesilmedik vasıta, yağma edilmedik mağaza kalmamıştır; yine orada 100 dolar için insan katledildiği kulaklarımıza kadar gelmekte, siyâsî ihtiraslar için en mümtaz liderler öldürülmektedir.

Şu halde, neslimizin kalbine, ruhuna sahip çıkmaya ve onun içerisindeki mânevî boşluğu doldurmaya mecburuz. Bunu yapacak olan müesseselere, yani Yüksek İslâm Enstitülerine, İmam hatip okullarına, İslâmî İlimler ve İlâhiyat Fakültelerine, Kur'ân-ı Kerim kurslarına üvey evlat muâmelesi yapmaktan vazgeçmeli ve bu okulların programlarını en verimli seviyeye yükselterek ehliyetli hoca kadrosunu takviye etmeliyiz. Mânevî kalkınmayı yapmamış olan milletin sonu hüsrandır ve madde planındaki bütün hamleleri gelenekleri bir gün muhakkak heder olacaktır. ²²

“Değerli arkadaşlarım, hangi partiye mensup olursak olalım, aziz milletimizin verdiği reylerle burada toplanmış durumdayız. Yükümüz çok ağır, mesûliyetimiz Allah ve kulları katında büyüktür. Rabbimizin bizlere bahşettiği bu kutsi fırsat ve imkânları

²²Tahir Büyükkörükçü, 1979 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi münasebetiyle, 10 (1979), 360-363.

değerlendirmeye, kötülüğe ve şerre mâni olup, hakka ve hayra hizmet etmeye çalışmalıyız. Vazîfede bulunduğumuz süre içerisinde fazîlet ve saygı kaidelerine bağlı kalarak, aşırı partizanlıkları terk edip, mübârek vatanımız ve aziz milletimiz için faydalı olacak, huzur ve saâdet getirecek kararlar almalıyız. İktisaden ve mânen kalkınmamızı sağlayacak kanunları birlikte çıkarmalıyız. Dış ve iç düşman mihraklarına fırsat verecek çekişmelerden âzamî süratle kaçınmalıyız. 'Birliğe, dirliğe, beraberliğe ve geçime her zamankinden daha çok bugün muhtacız. Allah korusun, vuku bulacak bir yıkım ve felâket, hepimizi telâfisi güç çilelere sürükler, kaderimizi karanlığa gömer. Tekrar ediyorum, kin ve kırgınlıkları bertaraf ederek en iyide, en doğrudan, en güzelde ittifak edip, milletimiz ve memleketimiz ve dinimize faydalı olmaya gayret göstermeliyiz. Yüce Allah'ımız, mukaddes kitabımız ve Muhterem Peygamberimiz'in (sas) yolunda hizmet etme şerefi, bizim için yeterli olacaktır zannederim. Muhterem milletvekilleri, müspet ilmin îman ve aşka, modern fiziğin metafiziğe, materyalizmini mânâ ve ruhaniyete, kuvvetin hakka teslim olacağı ve binnetice bütün bir beşeriyetin Yüce Allah'a yöneleceği mesut günü bekliyoruz. Bu olmadıkça anarşiler durmaz, sancılar dinmez, anaların gözyaşları sükûn bulmaz ve bulmayacaktır da. Sözlerimi Pakistan'ın din filozofu büyük mütefekkir Muhammed İkbal'in bir kıtasıyla bağlamak istiyorum. İkbal, dünyaya, insanlık âlemine, beşeriyete şöyle sesleniyor : «Hazreti Muhammed'in dini hayat dinidir ve O, var olmanın rüya'sıdır. İslâm, taş gibi kalpleri ayna yapar, demirleşmiş ruhların gönlünden pası söker çıkarır.»²³

1979 Yılı Diyânet İşleri Başkanlığı Bütçe görüşmeleri münasebetiyle söz alan o dönem Millî Selâmet Partisi Konya Milletvekili Tahir Büyükkörükçü Hoca, aynı zamanda bir hatipti. Onun hitâbet yeteneğinin ne derece güçlü olduğunu meclis kürsîsinden de görmekteyiz. Meclis konuşmasından da anlaşılacağı üzere Kapu Camii kürsîsinde olduğu gibi, ülkenin, gençliğin sorunlarına kayıtsız kalmamış bununla

²³1979 Yılı Diyânet İşleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle, 364.

beraber bu sorunların çözümü için tezler geliştirmeye çalışmıştır. 1979 yılı ekonomik, siyâsî ve sosyal açıdan ülkenin buhranda olduğu, artan sağ-sol çatışmaları, fâili meçhul cinâyetler derken ülkenin kaosa sürüklendiği yıllardır. Tahir Büyükkörükçü Hoca meclis konuşmasında bu durumun sadece ekonomik sebeplere dayalı olarak nitelendirilemeyeceğini, yaşanan sıkıntıların ahlâki bir çöküşten kaynaklandığını belirtmektedir. Buna örnek olarak New York örneğini vermektedir.

Meclis zabıt tutanaklarında dikkatimizi çeken bir diğer husus ise, Tahir Hoca'nın konuşması esnasında meclis sıralarından herhangi bir atışma olmaması, konuşmasının bölünmeyip dikkatle dinlenmesidir. Bu aynı zamanda onun saygınlığını da ifâde eder. O, gerçekten milletin vekîli olabilmeyi başarmış, takınmış olduğu siyâsî tavır ve üslupla örnek olmuştur.

Büyükkörükçü Hoca, huzura kavuşmanın sahâbenin, Allah dostlarının, âlimlerin yolunu takip etmekten geçtiğini (Hazreti Ebûbekirler ve Ömerleri, Ebû Hanîfeler ve İmâm Mâlikleri, Gazzâlîler ve Muhittîn-i Arabîleri, Attarlar ve Râzîleri, Fatihler ve Yavuzları, Akşemsettinler, Zenbilli Ali Efendileri) meclis kürsîsinden ifâde etmiştir.

Tahir Hoca, cennet vatanımız diye ifâde ettiği ülkesini, vatanını çok sevmiş, bunu vaazlarında ve siyâsî hayatında da, meclis konuşmalarında da ifâde etmiştir. Bu ülkenin evladının geleceğinin daha güzel olması, millî ve mânevî değerlerine bağlı yetişmesi için ömrünü adamıştır.

Tahir Hoca 1980 yılı Diyanet İşleri Başkanlığı bütçe görüşmelerinde ise şunları ifade etmiştir;

“İlk insan, Yüce Peygamber Hazreti Âdem ile başlayan beşer tarihi tetkik edilirse görülür ki, çileli ve buhranlı dünyamız, geçmişte de değişik hal ve hâdiselere sahne olagelmiş, bâzen cennet manzarasına bürünen yeryüzü, bâzen de cehennem misali korkunç karanlıklara bürünmüştür. Gerçek şu ki, milletler ve cemiyetlerde mânevî

değerlere saygının kuvvetlendiği, ilâhî inanç ve din duygusunun kuvvetlendiği, ilim ve irfanın yaygın hale geldiği, yüksek terbiye ve güzel ahlâkın fertlere yerleştiği, vicdanî mesûliyet hissi ve hakka itâat zevkinin kalpleri aydınlattığı, Allah'a bağlılık ve insan sevgisinin gönüllerde taht kurduğu devirlerde âlem, huzur ve saâdetle dolmuş, insanoğlu yaşamın tadını çıkarmıştır. Zîra, adâlet ve fazîleti şiar edinen, hakka mutî, hakkına razı, iyi niyetli, ve namuslu insanların çoğunlukta olduğu yerde, her şey kıvamında ve nizamında olur. Orada idareciler, hâkimler, mahkemeler rahat, hapisaneler boş, emniyet kuvvetleri telaşsız ve huzur içerisinde.

Yine tarihi tecrübeler göstermiştir ki, rûhî ve ahlâkî çöküntüye maruz kalan topluluklarda din duygusu ve ulvî hislerin yerini inkâr ve ilhad, ilim ve fazîletin mevkiini hırs ve başı boşluk, iffet ve asaletin yerini azgınlık ve riya alır. Böyle bir cemiyette inanacak, güvenecek kimse kalmaz, herkes kendi çıkarı peşindedir, insan haysiyetine ve hatta hayatına değer verilmez, vicdanlarda ilâhî ışık namına bir şey kalmamıştır; artık yeryüzü zından-ı belâdır, anarşi kol gezmektedir, bir hiç için canlara kıyılmakta, yuvalar yıkılmaktadır. Bu tip topluluklarda devlet reisinden mahalle bekçisine kadar herkes huzursuz ve tedirgindir. Çünkü, talebede hocaya, karıda kocaya, evlatta ana babaya itâatve ne de saygı kalmamıştır. Böyle bir ortamda, insanoğlu çoğu zaman yırtıcı mahlûklara rahmet okutacak kadar bayağılaşıyor; aklına geleni yapar, gücünün yettiğini çiğner, haram-helal demez, eline geçeni yer, içer. Bu ürpertici tabloyu tarif ederken Âkif; «Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta, Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdî» der. Niçin tarihe «tekerrür» demişler? Hiç ibret alınsaydı tekerrür mü ederdi? Değerli arkadaşlarım, atom devrinde, fezâ çağında yaşıyoruz. Yüce Allah'ın bahşettiği akıl ve idrak sayesinde insan, sadece arz'ın kutuplarını keşfetmekle kalmamış, semâların sırlarını açmakla da başarılı adımlar atmıştır. Füzeleri, nükleer denizaltıları, ses hızını aşan uçakları, öldürücü, kahredici silahlarıyla da bir hayli gururlu görünmektedir. Ama bütün bunlar, dünyamızın nizam ve sükûnuna, beşeriyetin saâdet

ve huzuruna ne getirmiştir? İnsânî fazîlete ne ilâve etmiştir? Okul ve âileye hangi nezahat ve iffet kaidelerini yerleştirmiştir? Sadece bir, hiç. .

İbretle etrafımıza bakalım, göreceğimiz tablo cidden hazindir. Buhranlar içerisinde bocalayan halk yığınları, insafsızca çiğnenen şeref ve haysiyetler, zulüm ve cinâyetle haksızca zaptedilen ülkeler, ölüm ve sefâlete terk edilen zavallı kitleler... Bir tarafta çalıp çırpıp sayısız nimet ve servetlerin üzerinde gününü gün edip içki ve kadın âlemlerinde çılgınca eğlenen insanlar, diğer tarafta bir lokma ekmek ve bir kat elbiseye muhtaç, aç biilaç milyonlar, lambasına gaz bulamayan bedbahtlar. Bu mu medeniyet? Bu mu insancıl hamle ve hareket? İstiklal Marşı'mızın kudretli şairi bu akıma; «Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar» demekle, ne kadar haklıymış meğer.

Sayın milletvekilleri! Dünyamızda ve Türkiye'mizde bugünkü üzücü hal ve hâdiselerin korkunç anarşi ve huzursuzlukların birçok sebepleri vardır. Bunların başında süper güçlerin, hürriyet havârîsi kesilen Amerika ve Rusya'nın menfaatleri, doymak bilmeyen ihtirasları gelir. İnsanlık âlemini akla hayale gelmedik entrikalarla karıştıranlar bunlardır. Milletlerin ruh ve mânevîyatım tahrip edenler bunlardır. Yeni neslin hissiz, inançsız ve maddeci yetiştirilmesini ve çalkantı kaynaklarını hazırlayanlar bunlardır. Millî ahlâkımızı, ecdâda bağlılığımızı, an'ane ve geleneklerimizi yerle bir edenler bunlardır. İdâremize, siyâsetimize, ticaretimize, hemen her şeyimize sinsice sızarak bizi bugünkü perîşan hale getirenler bunlardır. Bütün bu saydıklarımız, inkârı kabil olmayan gerçekler olduğu halde, öz yurdumuzda necip milletimizin nimetleriyle perverde birtakım derbederler bunlardan birine yataklık, diğerine uşaklık etmekte, vatan evlatlarından büyük bir kitleyi de arkalarından sürüklemeye maalesef muvaffak olmaktadırlar. Devlete ve hükümete kafa tutan, güvenlik kuvvetlerine kurşun sıkan, kardeşlerini merhametsizce katleden, sokağı, çarşayı karıştıran, koskoca bir ülkeyi huzursuz bırakan bu mesuliyetsiz güruttur.

Sayın milletvekilleri! Vâkıa şu ki, memleketimizin içinde bulunduğu şartlar iç açıcı değildir. Bir taraftan dış tehlikeler kapımızı çalar haldeyken, diğer taraftan bünyevi çalkantılar, ekonomik sarsıntılar, siyâsî çekişmeler, birbirini suçlamalar alabildiğine ilerliyor. Cinâyetlerle şekavetlerin sonu gelmiyor. Anaların gözyaşı deneceği yerde gün geçtikçe artıyor. Enbiyâ yurdu, şühedâ burcu diye vasıflandırılan bir yıkık türbesinin üstüne «Mevla titrer» diye değer biçilen şu mübârek vatanda bunlar olmalı mıydı? Her barış toprağında buram buram şehit kanı kokan Türkiye'mizde 1000 yıldan fazla bir zamandır, birbirine sevgi ve saygı, âzamî bağlılıkla yaşayan Allah'ı bir, peygamberi bir, dini bir, kitabı bir, kıblesi bir, kanı bir, tarihi, mazisi bir, gayesi, maksâdı bir olan aziz memleket çocuklarına ne olmuş ki, birbirlerini yiyecek hale gelmişler? Allah'ın günü kanlı olayların, sonu gelmeyen anarşilerin içine itilmişlerdir. Buna sebep nedir? Gençliği bu hale sürükleyen, teşvik eden kimlerdir? Bunları gerçek yönüyle tespit etmeye mecburuz. «Bu olaylar sosyal nedenlere dayanır, mesele ekonomiktir. İktisâdî önlemlerle bunların üstesinden geleceğiz» diyenlerin tesellîleri tutarlı olmaktan uzaktır. Nitekim «Anarşinin kökenine iniyoruz, önlemleri saptanmıştır. Sorun hal yolundadır» diyenlerin silinip gittikleri gibi. Değerli arkadaşlar, biz diyoruz ki, bu endişe verici hâdiselerin, bu çalkantıların temelinde bilhassa mânevî boşluk, ahlâki sükût, inanç yoksulluğu vardır. Anarşinin kökeni dışarıdan çok, nefislerde, kafalarda ve kalplerde aranmalıdır. Yıllarca inanç ve îman telkininden, nasîhat ve irşaddan uzak materyalist bir millî eğitimin çarkından çıkan neslin bu tip hastalıklara müptela olması tabîî sayılabilir. Böyle olması istenmiştir ve nihayet de beklenen olmuştur. Üstelik samyeli gibi kurutucu ve kahredici dış tahrikler, kayıtsız ve sonunu düşünmekten uzak saptırıcı TRT ve televizyon yayınlarıyla aşılana yabancı fikirler, 'kontrolsuz muzır neşriyat ve çok müstehcen tahrik edici yayınlar, haya ve iffeti yok eden perde ve sahneler. Günlük yaşantımızdaki başboşluk, âile terbiyesinin kifâyetsizliği cemiyete ve yeni nesle örnek olacak telkin ve irşadlarıyla kitleleri selâmete, saâdete, hakka götürecek büyük

insanların, kurtarıcı mürşidlerin yetişmemesi de bu çok kötü ortamı hazırlayan âmiller arasındadır.

Sayın milletvekilleri! Halihazırda işbaşında bulunan bu hükümet başarılı olmak istiyorsa yukarıda saydığımız hususlara önemle eğilmeli ve bu yolda tedbirlerini derinleştirmelidir. Sathî görüş ve günlük tedbirlerle müzminleşmiş bu büyük dert tedavi edilemez. Hele para ve gübre edebiyatıyla hiç önüne geçilemez. Tavsiye ediyoruz, bu hükümet samîmî olarak İslâma hizmet etmelidir. Yavrularımıza ilim ve irfanın kapılarını açmalı, imkânlarını hazırlamalıdır, maarifimizde gerekli değişikliği yaparak ahlâklı, îmanlı, mânevî değerlere saygılı bir nesil yatırımına girişmelidir. Yüce dinimiz ve mukaddes Kitabımızın ulvî ve diriltici prensiplerinden mutlaka fayda sağlanmalıdır, Ecdâdımızı asırlarca kıtalara hâkim kılan seciye ve şahsiyeti, ahlâk ve fazîleti cemiyete benimsetmenin, fertlere öğretmen yollarını tespit etmeli ve tatbika koyulmalıdır. Dürüst siyâsetçiler, kaliteli idareciler, müspet fikirli, güzel amelli öğretmenler yetiştirmelidir. Onun için biz Malazgirt'de şahlanan ruhu, İstanbul'u fetheden îman ve aşkı, Çanakkale'yi düşmana mezar yapan azim ve sebatı, kahpe Yunanlıyı denize döken feragat ve fedakârlığı, yani tarihi şahsiyetimize dönmeyi, maddi kalkınma yanında mânevî seferberliği istiyoruz ve bunda ısrar ediyoruz. Bunu yapmayan milletlerin yeryüzünden silindiklerini, yıkılıp yok olduklarını ve olacaklarını hatırlatıyoruz.²⁴

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın 1979 ve 1980 yılı meclis konuşmalarında önemli durduğu husus ülkenin içinde bulunduğu buhranın ve çıkmazın, ahlâk temelli olduğu, bunun çözümü içi millî ve mânevî değerlerimize dönmemiz gerektiği, bunun için de gerek eğitim müfredatında yapılacak değişiklikler, gerekse dönemin basın yayın organı olan Trt'nin programlarında millî ve mânevî sâiklere daha fazla yer verilmesi gerektiği hususunda çözüm önerileri sunmuştur. Yine şu sözü çok kıymetlidir;

²⁴Tahir Büyükkörükçü, *1980 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle*, Tbm , 288-290.

Zîra insanlığı, yine yüksek vasıfta insanlar kurtaracaktır. Muhterem arkadaşlarım! Milletlerin bekası, huzur ve saâdetin devamının sağlanmasında, Fatihler ve Yavuzlar tipinde ve çapında devlet ricaline ne kadar ihtiyaç varsa, Molla Hüsrevler, İbn-i Kemaller, Ebû Suudlar gibi gerçek ilim adamlarına, Mevlânâlar, Hacı Bayram Velîler ve Akşemsettinler misali Allah katında duâ ve niyazı makbul himmet erbabına da şiddetle muhtacız; kurtuluş budur, kurtuluşun yolu budur, usul budur. Aksi halde bütün çırpınışlar boş ve bilcümle hamleler heder olacaktır. “²⁵

Tahir Hoca burada ülkenin maddi ve mânevî kalkınmasının, bir insicam içinde olduğu, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim gibi devlet ricalinin yanında, donanımlı ilim adamlarına ve Allah dostlarının olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Nitekim 600 yıllık cihan hakimiyeti kuran Osmanlı Devleti’nde, ilmîye sınıfına ve sûfilere önem verilmiştir. Bunun örneğini; Fatih Sultan Mehmet -Ebu’l Vefâ, Sultan 2. Abdülhamit-Şeyh Zafir Efendi örneklerinde görebiliriz. Osmanlı devleti, toplumun sosyal ve ictimâî hayatında önemli yer tutan tekke ve dergahlara ayrı önem vermiştir.

Tahir Büyükkörükçü Hoca, her şeyi inandığına göre yaşamak, her kararını inaçlarına göre vermek istiyordu ama siyâsetin bambaşka bir sistemi vardı. O, bulunduğu her durumu inandıklarına göre değerlendiriyordu. O, vaazları olmadan yapamazdı, hayat gayesi tebliğdi. Hayat gayesi milletvekiliği döneminde de konferanslarla devam ediyor, yine bir çok konuşması dikkat çekiyor, rejim için tehlike sayılıyor, ifâdeleri sert bulunuyor, ceza alması için nedenler aranıyordu, ve aranan fırsat için dönemin şartları uygun zemini oluşturuyordu. Türkiye siyâsî kutuplaşmanın yaşandığı yılların rüzgarında savrulurken, Konya’da sonucu amacını aşan “ Kudüs’ü Kurtarma Mitingi” düzenleniyordu. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Necmettin Erbakan ve diğer Millî Selâmet Partisi milletvekillerinin de yer aldığı, rejime karşı

²⁵Büyükkörükçü, 1980 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle, 290.

ayaklanma olarak nitelendirilen bu mitinge öfke bardağı taşıran son damla ifâdesiyle kayıtlara geçiyor, 12 Eylül 1980 darbesine sebep gösteriliyordu.²⁶

Siyâsetin içinde olmasından mütevellit Tahir Hoca'da 1980 askeri darbesinden sonra gözaltına alınıp mahkeme kararıyla tutuklanmıştır.

Mahkemenin ardından sağ ve sol görüşlü birçok milletvekili gibi Tahir Büyükkörükçü Hoca içinde Mamak Cezaevi günleri başlıyordu. Cezaevi günleri de hayatı gibiydi. Selâmet koğuşu onun için Medrese-yi Yusûfiyye oluyor, bir çok siyâsî tutukluya orada da dersler veriyordu.

O günleri Millî Selâmet Partisi eski milletvekili Yasin Hatipoğlu şöyle anlatıyor:

“ O Erenköy'ün havasını biz Erenköy'e giderek elde edemedik, o imkanımız olmadı. Biz Erenköy'ün havasını cezaevinde aldık. Seksen ihtilâlinde sonra hocamızda tutukluydu, bendeniz de tutukluydu, hocamızla beraberdik. Hocamız daha uzun süre kaldı, ben 9 ayda tahliye edildim ama bu 9 aylık süreçte hocamızdan çok şey öğrendik.”²⁷

Tahir Hoca, Millî Selâmet partisi kapatılınca Necmettin Erbakan Hoca ve yol arkadaşlarıyla beraber 11 ay hapis kalmıştır.

Necmettin Erbakan ile Tahir Büyükkörükçü Hoca arasında siyâsette yol arkadaşlığı olduğu gibi gönül dostluğu vardır. Necmettin Erbakan Hoca memleketi Sinop olmasına rağmen Konya'dan milletvekili adayı olmuştur. Tahir Hoca siyâseti bıraktıktan sonrada Necmettin Erbakan Hoca ile bu gönül dostluğunu ve muhabbetini sürdürmüştür.

1980 yıllarını Tahir Hoca Kapu Camii'ndeki vaazında şöyle anlatır; “12 Eylül'den sonra beni çağırıp parmak izimi aldılar. Onlara; “Ben hayatımın her saniye ve

²⁶“Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli”, Kontv (2011).

²⁷“Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli”.

dakikasının hesabını vermeye hazırım. Peki, siz mahşerde bu yaptığınızın hesabını Allah’a vermeye hazır mısınız, dedim.”²⁸

1982 Anayasası’nda şekillendirilen yeni yasayla kendisine 10 yıl siyâset yasağı getirilir. 1985 yılında beraat eden Tahir Hoca, 1969’dan itibaren Millî Görüş Hareketi çizgisindeki siyasal oluşumlara aktif destek vermiş, 12 Eylül askerî darbesinden sonra aktif görev almasa da vefâtına kadar söz konusu camia ile yakın ilişkilerini sürdürmüş, 28 Şubat süreci sonrasında bu câmianın içinden çıkan yeni siyasî hareketi desteklemiştir.²⁹

Tezimizin bu kısmıyla alâkalı bu kadar bilgi vermekle iktifâ edeceğiz, sonuç olarak Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın siyâset anlayışı; yıkmaktan çok yapmak, bozmaktan çok düzeltmek, ötekileştirmekten çok birleştirmek üzere kurulu bir siyâset anlayışıydı. Onun güttüğü siyâset bir nevi nebevî siyâsetti, söyledikleri ile yaşadıkları bir, doğru bildiklerini söyleyen bu minvalde de yaşayan birisiydi. Hayatını inancına göre tanzim etmiş, Kur’ân ve sünnet üzere olan bu yaşamında da vaaz kürsîsinden ve yeri gelince meclis kürsîsinden doğru bildiklerini ve yaşadıklarını korkmadan çekinmeden söylemiştir.

Son olarak Kapu Camii’nde bir vaazında;

“ Konyalılar! Şimdi biz...Yani siyâset falan yaptığımı zannetme, kuşkulanma canım. Benim siyâsetle falan ne alakam var? Ben Konya’nın Tahir Hocasıyım. Benim işim, işte önümde kitabım, Kur’ân gerçeklerini size tebliğ etmek. Böyle yaşadım, böyle öleceğim inşaallahüteâlâ. Konya denince; aşk şehri, îman şehri, Kur’ân şehri, ilim şehri, Mevlâna şehri, hatta dahasını söyleyeyim mi?

²⁸*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler*, 130.

²⁹Büyükkörükçü, “*Büyükkörükçü, Tahir*”.

Enbiyâ yurdu bu toprak, şühedâ burcu bu yer,

Bir yıkık türbesinin üstüne Mevlâ titrer.

Öyle meşbu (doymuş) şehâdet ki bu öksüz toprak,

Fıskıran otları bir sıkısa adam, kan çıkacak.

Konya ve Türkiye... Ama Konya başka bir Konya. Onun için Konya gibi Türkiye istiyoruz diyorum ben muhterem Müslümanlar!”

4. Eserleri

4.1. Hakîkî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî

Tahir Büyükkörükçü’nün Mevlânâ Ve Mevlevîliği sade bir dille anlattığı kitabıdır. Başlıklar halinde verilen Mesnevî beyitlerinin ardından Kur’ân ve hadisten örnekler verilir. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî’nin “Ben sağ olduğum müddetçe Kur’ânın kölesi, bendesiyim, Ben Muhammed Muhtar’ın (S.A.V.) yolunun tozuyum. Benim sözümünden, bundan başkasını bir kimse naklederse, ben ondan da bîzârım o sözlerden de bîzârım. “Sözünün bir yansıması olarak Mevlânâ’nın düşüncesinin Kur’ân ve Sünnet üzere olduğu, bu çizgiye sıkı sıkıya bağlı olduğu aktarılmaya çalışılır.

Eserde Hz. Mevlânâ’nın hayatı ve eserleri konusunda bilgi verildikten sonra fıkha ve tasavvufa dair müstakil başlıklar bulunur bu konu başlıklarının altında Mesnevî’den beyitlerle örnekler verilir ve şerh edilir. Örneklendirecek olursak;

“Nefis Muhâsebesive Hakk’a İnâbe” başlığında;

ه ي ن ن ل و ن ر د ا ك ه ن ر د ه ك ذ ش ت

ن ا ب ك ل ي ن ل ذ ر د ا ي ا م ك ش ت

“Mütenebbih ol, gafletten uyan da; tevbe ederim deme. Ne kadar yarınlar geçip gitti. Dikkat et ki; ekin zamanı bütün bütün geçip gitmesin. Yâni; yarın yarın ömür bitip, tevbe vakti tamamen geçip; fırsatta elden külliye çıkmış olmasın. Vakıt nakittir; onu zamanında harcamalı.

Ben henüz gencim dini vazîfelerimi, Allah’a karşı borçlarımı, biraz ihtiyarlayınca yapacağım, diye günlerini ibadetsiz, tâatsız, gafilâne geçirenler; bilseler ne kadar aldanıyorlar. İnsanoğlu, yarına çıkacağını acaba garanti edebilirler mi? Muhakkak edemez. Şu hâlde niçin âdeta hiçbir vazîfe ile mükellef değilmiş gibi, başıboş nefsi ve fânî istekleri peşinde gezer durur.

Hazreti Peygamber(sas), nurdan bahsederek: “Onun göğüslerde, kalplerde bulunmasının nişanı;

اردازدارال غروری ک ه نجاف

ردازدال سروران اب ناهم

“Gurur diyarı olan dünyadan(kalben) uzaklaşmayı ve sürûr dârı olan ahirete (iman ve amelle) yaklaşmayı intaç eder.” buyurdu. Binâenaleyh tam bir mümin; yüzünü dünya ziynetlerinden, Allah ve ahirete çeviren kimsedir.

Muhasebe: Hak ve hakikat yolcusu olan mü’minlerin; her an nefislerini hesaba çekerek, hasenat ile seyyiatını göz önüne koyup, işlediği günahlarına halisane, sâdıkane tevbe ederek, güzel amelleri üzerinde gayret göstermektir. Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Hakîm’de; “Ey İman Edenler! Allah’tan korkun, her nefis yarın kıyamet gününe ne hazırladığına, baksın.” buyururak biz kullarını, nefsimizin muhâsebesine davet ediyor. Filhakîka bizlerin felahı da ancak bununla kâim ve daimdir. Neye bindiğini, nereye gittiğini ne yaptığını neticede halinin ne olacağını düşünmeyenlerin; sonu hüsrân ve âkıbeti perişandır. Günlük, aylık, senelik hesabını kontrol etmeyen, zarar ve kârından haberdar olmayan, bir tacirin sonunu göz önüne getirelim; ne elim mahrûmîyetlere yol açar.

İnsan da aynen bu âleme; Rabbisından ömür sermayesini alarak, âhiret azığı tedarik etmeye gelen bir tacirdir. Bir ayeti celilede: “O ki, hayat ve ölümü halketti, hanginiz daha güzel işler görecektir; tecrübe içindir.” buyruluyor.

Yine bir hadîs-i şerifte de; “Dünya âhiretin ekin tarlasıdır” varid olmuştur.

Bizden evvel geçen salih insanlar; her gün ne yaptıklarını muhasebe ederler, eğer iyi amellerde bulunmuşlarsa, ona sevinir. Allah’a hamd ederler ve günah mâsiyet işlemişlerse, nedâmet ederek Cenâb-ı Hakka tevbe istiğfar eylerlerdi. Bu hali işareten Hz. Ömer(ra); “Kıyamette hesabı çekilmeden evvel nefsinizi dünyada hesaba çekiniz. Amelleriniz orada vezn olunmazdan evvel burada veznediniz, buyurmuşlardı. Bu söz; bizler için hayatımız boyunca bir düstur olmalıdır. Cenâb-ı Pîr de: “Sonunda gülmek için bugün ağlayana ne mutlu” diyor.³⁰

Ayet, hadislerin yanında İmam Gazzâlî gibi tasavvuf büyüklerinin de konuyla alâkalı sözlerine yer verilmiştir.

4.2. İslâm’da Edep

Dini adap ve muâşeret ile alâkalı konuların ele alındığı İslâm’da Edep kitabı, daha çok ilim ehlinin sözleri ve menkıbeleri üzerinden örnekler verilerek ele alınmıştır. Bu kısımda; tasavvuf yolunun büyüklerine dair kıssaların ve örneklerin ele alındığı “İslâm’da Edeb” kitabında yer alan örnekleri ele alacağız.

Kitab giriş kısmında kitabın yazılış gayesini de belirten hadis-i şerifle başlar;

“Resûl-i Ekrem Efendimiz(sas) ; “Ben ancak güzel ahlâkı ve yüksek âdâbı tamamlamak için gönderildim.” buyuruyor.

Mükerrem olarak yaratılan insan oğlunun bu kerameti; etle kemik külçesinde ibaret olan cismiyle değildir. Onun, diğer varlıklara karşı yücelik ve üstünlüğü; ruhan yükselmek ve edebiyle kemale ermekle olacaktır.

Bugünkü beşeriyetin bütün ıstırapı, içine düştüğü bütün çile ve felâketlere sebep de mânevî boşluk, ahlâk ve edep düşüklüğüdür. İlâhî disiplin ve vicdanî mes’uliyet tanımayıp başı boş gezen kitle ve toplulukların âtisinden saâdet ve terakkî beklemek,

³⁰Tahir Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi* (Konya: Ülkü Basımevi, 1959), 75.

hayal peşinde koşmak olur. Bugünkü dünyamızda bunun misalleri sayılmayacak kadar çoktur. Ahlâkı yıkılmış bir milletin hiçbir şeyi sağ kalmamıştır. Bu, inkârı kabil olmayan bir hakîkattir.

Tarihte güzel isim yapmış, asırlar boyu insanlık alemine önderlik etmiş, büyük milletlerin en üstün vasıfları; mazbut bir ahlâk ve sağlam bir karaktere sahip olmalarıdır. Ünlü ecdâdımızın diğer eserleri yanında, bilhassa övünmeğe değer mirasları da yüksek ahlâk islâm ahlâkı olmuştur. Eğer bırakılan bu kudsî mirastan evlad ve ahfad olarak bizler, hazz ve nasib alabildiysek ne mutlu bize”³¹

“İslâm’da Edeb” eseri 4 ana başlık altında toplanır;

Tasavvuf Ehline Göre Edep, Edebin Yedi Esası Allah’ın Resûlü’nde Edep, Edep Örnekleri, Edebin Diğer Nevileri.

“Tasavvuf Ehline Göre Edep” kısmında; tasavvuf ve din büyüklerinden Mevlânâ, İmam Sühreverdî, Yahya b. Muaz, Afzalüddün, İbn Mübarek, Eb’ul Abbasi Mürsi, Tâcuddin, Gazzâlî, İmâm-ı Şârânî’den örnekler yer alır.

Edep, insan için mutlak bir fazîlet kaynağıdır. Belki insanlık ancak onunla kaimdir. Nitekim Cenâb-ı Mevlânâ:

“Gözünü açta bütün kelâmullaha, Kur’ân ayetlerine bak; bütün ma’nayı, Kur’ân’ı edebden ibaret göreceksin, diyor. ³²

Mevlânâ: “Edepsiz kimse, yalnız kendini rezil ve perişan etmez; belki cümle âlemi fesada verir, sefâlet ateşine yakar.” diyor. Demek ki, soysuz ve terbiyesiz yetişenlerden hem ana baba ve hem de cemiyet mesûldür. Çünkü milletin bağrına çökmüş edepsizler, en tehlikeli mikroplardan daha zararlıdır. Bir verem veya kanser mikrobu, bir kişi, bazen bir kişiyi ceseden hasta ve rahatsız eder. Hâlbuki fena insanlar hiç de böyle değil...

³¹Tahir Büyükkörükçü, *İslamda Edep* (İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi, 1966), 6.

³²Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 8-9.

Vazîfesinin başından ayrılan neferin bu hareketi, bâzen bir bölüğü, bir alayı, bâzen koca bir orduyu tehlikeye atıp, belki vatanı bile felâkete sürükleyeceği gibi, bir edepsizin de koca millete, akıl ve hayale gelmedik nice musibet ve fitneler sürükleyip getirmesi uzak görülmez. Sonra bir mikrop, birkaç dakika veya birkaç saat yaşar, güneşe karşı ise hiç mukavemeti yoktur.

Ama din ve îman duygusundan uzak, terbiye ve edeb hissinden mahrum insanlar, bir ömür boyu-ıslahları kabil olmazsa-içinde bulundukları topluluğun başına belâdır. Yalnız bununla kalmaz, hakikat güneşinin de ebedî düşmanındırlar.³³

Edeple alâkalı yedi esas anlatıldıktan sonra; Şair Vehbi, Sa'dî, Hâfız Şîrazî, Muhammed İkbal, Hassan b. Sabit, İmam-ı Gazzâlî'den örneklerle Peygamber Efendimiz'in (sas) hayatındaki edep örneklerinde bahsedilir.

1)Her türlü şüphe ve tereddütten uzak, delil ve hüccetleri kavî, volkanları andıran bir îman ve îtikada sahip olmak.

2)Halis bir niyete ve temiz bir kalbe sahip olup yaptığı bütün hizmetleri mahza Allah için yapmak.

3)Din ilmini bilmek, bilmiyorsa öğrenmeğe gayret etmek, bildiğiyle amel edip amelinde devam ve sebat göstermektir.

4)Allah Tealâ Hazretleri'nin farz olarak emir buyurduğu ibadetleri, huzur ve huşû ile mutlaka edâ edip, Resûlullâh'ın(sas) devam ettiği nafîle ibadetleri ifâya çalışmaktır.

5)İlmiye âmil âlimlerle edebde : Resûl-i Kibriyâ tam uymuş kâmil kimselerle beraber bulunmak, ehli fazîleti dost edinmek.

6)Bilgili fakat amelsiz, çok şeye vakıf ama sözüyle işi birbirine uymayan, edepsiz, yolunu şaşırmış mücrimlerden son derece uzak olmalıdır.

³³Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 15-16.

7) Maddi ve mânevî bütün amellerden, hizmet ve ibadetlerden tek gayenin yalnız ve yalnız Allah rızası olduğunu bilmektir.³⁴

Allah Resûlü'nde edep kısmında; Mevlânâ'dan örnekle;

“Gel ey gönül! Hakîkî bayram Hazreti Muhammed’e (sas) vuslattır. Cihan aydınlığı, Cenabı Muhammed’in cemalinin nurundandır.” diyor.³⁵

Edep Örnekleri başlığı altında; Risâlet vazîfesinde edep, Âlemlere rahmet olmanın edebi, Resûlullâh ‘a (sas) sevgi ve bağlılık, Hilafet ve hutbe edebi, ‘Allah’ ismine karşı edep, Ölümü karşılamada edep, İhlas ehlinin edebi, Ulû-l emre itâat edebi, Ravza-i Mutahhara’ya karşı edeb, Adâlet tevziinde edep, İrfan makamında edep, Din ulusuna karşı edeb, Adâlet karşısında edeb, Din karşısında edep konuları yer almaktadır.

Tahir Hoca, İslâm’da edep kitabının bu kısmında devletle alâkalı edep konusundan örnekler verirken Osmanlı padişahlarından misallerle örnekler verir.

Edebin diğer neveleri; nefsimizde edep, nefsin behîmî ve şeytânî sıfatları, güzel ahlâk, rehber ve gerçek kurtuluş, Allah’a karşı edep, muallime karşı edep, ana- babaya karşı edep, zevce ile edep, evladına karşı edep, komşuluk ve arkadaşlık âdâbı, cami ve Mescit âdâbı, namaz âdâbı, duâ âdâbı, Kur’ân-ı Kerim okuma âdâbı, cuma âdâbı ve bayram âdâbı, sadaka vermenin âdâbı, gına(zenginliğin)âdâbı, fakirlik ve ticaret âdâbı, yemek âdâbı, su içmenin âdâbı, evlenme âdâbı, hasta ziyareti âdâbı, cenâze defni âdâbı, uyuma âdâbı, def-i hacet, hamam ve gusûlhâne âdâbı, muâşeret âdâbı, selam âdâbına dâir konular işlenmektedir.

Bu bölümde Allah dostlarının sözlerinden ve uygulamalarından hareketle örnekler verilir;

Cüneydi Bağdâdî’ye bir zatın kerâmetinden bahsederek ziyâretini arzu ettiler. Cüneyd Hazretleri kalkıp talebelerini de aldı o tarafa mütevecihen yola çıktılar. Oraya

³⁴Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 26-27.

³⁵Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 33.

yakın bir mevkide işâret edilen kimsenin kıbleye karşı tükürdüğünü görünce üstad ziyâret etmeden geri döndü, geldi. Dediler ki:

-Efendim niçin geri döndünüz?

Cüneyd (K.S.) cevâben:

-Kıbleye karşı tükürmek gaflettir, gafil bir kimsede ise kerâmet olmaz, olsa da muteber değildir” buyurdular.³⁶

İslâm’da edep kitabı, kitabın muhtevasına binaen;

“Bizi, ahlâk-ı Muhammediyye ile tahalluk eden, Sünen-i Muhammediyye ile mütesennin olan adab-ı Muhammediyye ile teeddüb eden, Şeriat-i garra-ı Ahmediyye ile müteşerri olan zümre-i salihine ilhak eyle.”d uasıyla bitiyor.³⁷

İslâm’da Edep kitabı, hacim de hafif olsa da mânâ yönünden kıymetli bir eserdir. Tahir Hoca’nın vaazlarındaki gibi ayet ve hadislerin yanında, tasavvuf açısından da zengin misallerle doludur.

4.3. Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz

Mevlânâ Celâleddin Rûmî’nin Mesnevîsini baz alarak, Peygamber Efendimiz’in(sas) siyeri ile alâkalı konuları anlatan eserdir. Yine İslâm büyüklerinden sözler, şiirler yer alan eserde Efendimiz’in (sas); şemâili, hayâ, tevâzuu, ibadet ve Allah korkusu, kerem ve sehâveti, şecâati, hilm ve müsahaması, adâleti ve emânete riâyeti, vakar ve sükûneti, nezâfet ve güzel kokusu ve Efendimiz’i sevmek konuları işlenir.

Yine eserin ilerleyen kısımlarında Mevlânâ’nın Hz. Peygamber’e(sas) münâcaatı yer alır. Eser Mevlânâ’nın; “Ben Muhammed Muhtar’ın yolunun tozuyum” diyerek; mertebe-i kemâlin en yükseğinin ve derecesi visalin en yücesinin O, âlemlere rahmet olan zatın, Hakka giden yolunda toz olmakla ancak vücut bulacağını ifâde etmişlerdir.

³⁶Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 94.

³⁷Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 94.

Hakikat bundan ibaretken sen ey müslüman evladı! O nur-u muazzamadan nasıl uzak kalırsın, onun yolundan nasıl ayrılırsın, ona dil uzan bedbahtlara nasıl iştirak edersin? Onun düşmanlarıyla dostluk etmek senin için nasıl mümkün olur? Önünde böyle ilâhî bir rehber varken yolunu şaşırarak, zulmetlerde kalmak sana yakışır mı? Artık silkinmelisin, içinde bulunduğun dalgın gaflet uykusundan uyanmalısın, onun nezninde sevgili ve makbul bir olmanın yolunu bulup; kâinata nur ve ışık tutan o Nebiyyi muhteremin feyzine ermelisin, cemalini görmelisin! Ve eğer bizler, bu lemi fanide sağ kaldığımız müddetle selametve âlemi bâkide ebedî saâdet istiyorsak; ona uyalım. Onun ahlâkı ile ahlâklanalım. Onun sünneti ile amel edip; nurlu şeriatine ittiba edelim, onu sevelim. Dünya ve üzerinde yaşayanlar için tek halâs ve felah çaresi; onun kurduğu nizam ve Rabbisinden getirdiği “Din-i İslâm” dadır. Mevlânâ tabiriyle, Allah’ın hidayeti olmadan burnumuzun ucundan ilerisini göremeyen bizler; aklımıza, ilmimize, fennimize, malımız ve mansıbımıza güvenmeyelim. Her şeyimizi Mahbub-u Hudâ, Cenâb-ı Muhammed Mustafa’nın(sas) yoluna fedâ ederek gayemize varmaya, hakîkî kemâle ermeye çalışalım.³⁸

Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle Peygamber Efendimiz(sas) eseri, tasavvuf açısından zengin bir eserdir.

4.4. Mübârek Ramazan ve Oruç

Ayet ve hadislerden yola çıkarak Ramazan ayının fazîletinin ve öneminin anlatıldığı bu eserde yer yer Mevlânâ’nın Mesnevî’sinden beyitlerle örnekler verilir. Eser, Ramazan’ı Şerifin fazîleti, Ramazan’a nasıl hazırlanmalı konusunda örnek verdikten sonra, Ramazan-ı Şerif’in muâmelatına dair bilgiler verir. Eserin yazılış gayesi İslâm dininin farzlarından olan oruç ibadeti konusunda müslümanları bilgilendirmektir.

³⁸Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 192-193.

4.5. Müslüman Peygamberini Tanımalısın

Birçok kimseler peygamberinin ismini dahi bilmiyor, dedim evet bilmiyorlar. Bu elem verici hal beni ve her îman sahibini muhakkak üzmektedir. Bu müzmin derde cüz’i de olsa deva olabilmek ve mânen kurumağa yüz tutmuş olan bazı filizleri kulağından sulayarak yetiştirebilmek, bu kanalla müslümanlara fâideli olabilmeyi düşünerek 1956-1957 senesi kışında Kapu Camii derslerimde Fahri Kâinat’ın hiçbir kula nasib olmayan vasıf ve meziyyetlerinden bahsetmeyi iltizam edip, birkaç ay bu mevzuda konuştum. Bu vaazların, Hakk’ın inayet ve tevfiği ile müsbet netice verdiğini görerek, hulâsa ve öz olarak kaleme alıp bir risâle halinde tertibe karar verdim.³⁹

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın vaaz ve sohbetlerinde önemle durduğu husus Resûlullâh’a(sas) muhabbettir. O, ömrü hayatını; Resûlullâh’ın(sas) hayatını, örnekliğini, üsve-i hasane oluşunu anlatmaya adanmıştır.

Bu eserin girizgâhında Tahir Büyükkörükçü Hoca yine şöyle ifâde eder;

“Muhibbânı, Muhammed Resûl-u Ekrem’e (sas)vuslatın en yakın yolu-onunla devamlı alaka kesbetmek, onu unutmamaktır-demişler. Bu hikmete mebnîdir ki selef, ahlâk ve siyer-i Muhammedî üzerinde binlerce cild kitaplar tasnif etmişler. Ömrünü bu hizmete vakfedenler de çoktur. Çünkü, arifler indinde Resûlullâh’tan (sas) bahsetmek îmanın ta kendisi. O’nu sevmek kalbin hayatı, onun ismini anmak ruhun gıdası, O’nun şemâilini tahayyül etmek canın Hakk’a rabıtasıdır. Dergâh-ı Hakta işi olanlar onu öne sürmüş ve o, vesile-i uzma ile muradlarına nâil olmuşlar, derdi olanlar ondan deva, darda kalanlar mânevî huzura dehalet ederek “Çarem kalmadı, yetiş ya Resûlullâh (sas)” diyerek medet istemişlerdir. Asırlardan beri ilim ve kemalleriyle halkı irşad eden

³⁹Tahir Büyükkörükçü, *Müslaman Peygamberini Tanımalısın* (Konya: Yenikitap Basımevi, 1957), 10.

âlimler, arifler, salihler ve velîler onun dergahında bendeliği şerefî zirvesi kabul etmiş O'nun bir lâhza nazarına, bütün varlarını fedâ eylemişlerdir.⁴⁰

Büyükkörükçü Hoca, eserde bahsedilen mucizelerle alâkalı olarak;

“Efendim bunu akıl kabul etmez” diye veya niçin yahut neden diye sual açmasına katiyyen mahal yoktur. Veren Hazreti Allah, bu lutfu mazhar olan da Hâtem-ül Enbiyâdır. İman sahibi bir mümine yakışan tereddüde düşmeden derhal inanıp teslim olmaktır. Çünkü; bu ilâhî sıkleti akıl ve mantık kantarı tartamaz, zevki ve hakîkati, erbâb-ı irfanca malumdur.”⁴¹

Tahir Büyükkörükçü Hoca bu eseri yazarken;

Allâme-i Kastallânî'nin Mevâhib'ül-Ledünniyye'si ve şerhi Zûrkani'den, Şifâ-i Şerif ve şerhleri, Aliyyül-Kâri ve Şihâb, Tirmizî'nin, Şemâil-i Kübrası ve şerhleri, İbn Kayyım el Cevzi'nin Zâdül-Meâd'ı, Osmanlılar zamanında Beyrut mahkeme-i hukuk reisi Yusuf Nebhâni'nin Cevâhirul-bihar, Şevâhidül-hak, Seâdetüddârayn isimli eserleri ve bazı şemâil-i şerif kitapları, Süyûtî'nin, Elhâvi'si, Hasâis-ı Mustafa'sı, Kutb-ül-Ârifin Şârâni'nin Envarı Kudsiyye ve Letâifül-minen'i.

Fezâil ve kerâmattan Peygamber Efendimiz'e (sas)mahsus olan hassalarla alâkalı, altmış üç madde yer alan eserde, Muhyiddin İbn Arabî, İsmail Hakkı Bursevî gibi sûfî şahsiyetlerden de nakiller yapılmıştır.

5. Şahsiyeti ve Kişiliği

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Osmanlı ilmîye geleneğinden gelen hocalara talebe olmuş, onların rahle-i tedrisatından geçmişti. İlim aşığı, okumayı çok seven bir insandır. Hem ilmî gelişiminde hem de ahlâki gelişiminde hocalarının katkısı olduğu bir gerçektir. Yine Tahir Hocanın büyük dedeleri ilmîye geleneğine mensup kimselerdir.

⁴⁰Büyükkörükçü, *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*, 11.

⁴¹Büyükkörükçü, *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*, 13.

Ayrıca gönül dünyasının ve düşüncelerinin şekillenmesinde Şeyhi Mahmut Sâmî Ramazanoğlunu tanınması bir dönüm noktasıdır.

O, Resûlullâh'ı (sas) çok sever ve muhabbetini vaazlarında sık sık dile getirirdi, başkalarının derdiyle dertlenen özellikle bu memleketin gençlerinin ahlâk sahibi, ilim sahibi olmaları için elinden gelen mücadeleyi gösterdi.

Tahir Hoca, tasavvuf yolunun büyüklerini çok sever, hemen hemen her vaazında, Allah dostlarının menkıbelerinden, sözlerinden ve tavsiyelerinden muhakkak örnek verirdi. Hocalarından aldığı ilmî muktesabâtı ve ilmî ciddiyetiyle de örnek bir şahsiyetti. Tahir Hoca'nın vaazlarını ve sohbetlerini incelediğimizde, kullanılan dilin gayet sarıhve tekrarın çok olmadığını görürüz.

Özellikle Kapu Camii'ndeki vaazlarındaki üslubu, hitabeti genç vaizlere birer numûne-i imtisal teşkil etmektedir. Hitabetindeki coşkunluğu, konuya hâkim oluşu ve konuşmasının belîğ oluşu bu alanda güzel örneklikler sunar.

Osmanlıyı çok sever, vaazlarında ecdâdımızı hayırla yad ederek, Osman Gazi'den, Osmanlı ricalinden menkıbeler anlatıp onların İslâm dinine olan hizmetlerinden bahsederdi.

Tasavvufta ölçüsü şerîatti. Tasavvufa asla dil uzattırmaz ama “Şer-i Şerif’e uymayan hallere de asla itibar etmezdi. Vaazlarında Kur’ân, hadis ve selef-i sâlihînin sözlerini sık sık söylerdi. Tasavvuf hareketlerinden bahseder, gençlere sûfî klasiklerini okumalarını tavsiye ederdi.⁴²

⁴²*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 19.

6. Etkilendiği Şahsiyetler

6.1. Necip Fazıl Kısakürek

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın Kapu Camii kürsüsinden koca üstad diye bahsettiği Necip Fazıl ile tanışması Burdur günlerine dayanır, daha önce bir vaaz kaydını dinleyen Necip Fazıl Tahir Hoca'ya hayran kalır, ve köşe yazılarında Tahir Hoca'yı kaleme alır. Burdur'a bir konferansa gelen Necip Fazıl burada Tahir Hoca'yla şahsen tanışırlar.

Çalışmamızın Tahir Büyükkörükçü'nün hayatı kısmında Necip Fazıl Kısakürek'in Tahir Büyükkörükçü Hoca ile alâkalı kaleme almış olduğu Çerçeve yazısı ele almaktadır.

Necip Fazıl hem duruşuyla hem de şiirleriyle Tahir Hoca'nın gönlüne girmiş, kaynaklarından biri olmuştur.

Tahir Hoca'nın duruşundan etkilenen, vaazlarının insanlara tesirini bilen Necip Fazıl, İstanbul'a döndüğünde Çerçeve'de Tahir Hoca ile alâkalı bir yazı yazar.

Tahir Hoca da Necip Fazıl'ın şiirlerini vaazlarında sık sık dile getirmiştir.

Necip Fazıl, 1968 yılında bir siyâsî parti liderinin Büyük Millet Meclisi kürsüsünde yaptığı konuşma üzerine de yine “Çerçeve” adlı köşesinde şunları yazar:

“Konya Müftüsünden ne isterler? Onu belli başlı bir şahıs olarak mı ele alırlar, bir makam veya bir sembol diye mi? Hakkında menfî sıfatların hepsini tükettiğimiz ve yenisini bulmakta âciz kaldığımız ihtiyar Paşa, asıl alâkalı isimleri anmaktan çekindiği için, “Konya Müftüsü”nü bir kere ağzına alır ve ondan sonra bu tabir sloganlaşır. Konya Müftüsü aşağı, Konya Müftüsü yukarı! Hattâ mâhut gazetesinin yazarı, Konya Müftüsü'nü üç ayaklı sehpanın bir ayağı olarak göstermeye kadar gider; başka bir gazete de “günün ansiklopedisi” şeklinde, bu yedi başlı, kırk kollu ve yetmiş ayaklı canavarın kafa kâğıdını neşretmeye kalkar. Konya Müftüsü, Tahir Büyükkörükçü isimli, ruhta ve maddede genç ve dinç, derin ve gerçek bir Müslüman'dır ve din adamları içinde vecd,

ihlâs, irfan ve idrak bakımından sayısı birkaçı geçmeyen müstesnâ örneklerden biridir.

Bu dâvânın (fors motris) dedikleri muharrik kuvvetlerin dile almaktan korkup da Tahir Büyükkörükçü'yü makam ismiyle hedef tutmak, din adamları tarafından kanunsuz bir hareket köpürtüldüğü yolunda bazı mercileri ve zümreleri kıskırtmak içindir ve her zaman olduğu gibi tâbiyelerin en denîsidir. Yalnız makam ismiyle anılan Tahir Büyükkörükçü, asıl bu ismin arkasındaki temsilci mânâ ile ele alınıyor, böylece şeriatin harekete geçtiği ve her şeyi silip süpürmek üzere olduğu tarzında bir hava yayılmak isteniliyor.

Ve işin en hazin tarafı, cevap vermeye tenezzül etmeyecek olan bu makamın asıl sükûtu, kendilerince zaaf telâkkî edildiği için hücum istikameti kolayca o tarafa çevriliyor ve hakikatte mimledikleri hedef, üzerlerine yalın kılıç gelmesin diye bir ân görmemezliğe getiriliyor.

Sevgili Tahir Büyükkörükçü!

İslâm dâvasının, bokstaki antrenman yastığı gibi, tokatlanacak insanı olarak seni seçenlere teşekkür ve bu halinden Allah'a hamdet!''⁴³

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın meclis konuşmalarında da üzerinde dikkat çektiği konulardan biri de o dönem televizyon yayınlarının ahlâki noktada nesli ifsat etmesiydi, yayınların toplum, örf, adet ve geleneklerine göre uygun olmasını isteyen Tahir Hoca, vaazlarında da bu konu üzerine ehemmiyetle durur, Tahir Hoca, vaazında;

“Dinim ve mukaddesatımla alay eden ekran önünde ömür çürüteceğiz öyle mi, yazıklar olsun. Necip Fazıl'ın bir sözü var: “Çaremiz, kanun yolundan zuhurdur!”⁴⁴

Bizim kaba kuvvetle işimiz yok, mücadelemiz efendice, aşk ve imânâ dayalı bir mücadeledir. Mücadelenin yol usulü ve gayesi basittir. Ama verileni yedikten, sunulanı içtikten sonra o adam sana şarap vermeye, zehir içirmeye devam edecektir. Vaktine hazır ol, Hacı Efendi! Alemlerin Yüce Rabbi'nden niyaz ediyoruz ki en doğruyu seçme îmanını bize çok görmesin⁴⁵

⁴³Necip Fazıl Kısakürek, “Çerçeve”, Yeni İstanbul Gazetesi (08 Mart 1968).

⁴⁴Necip Fazıl Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor* (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2017), 74.

⁴⁵*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 140.

1970'lerin sonu 80'lerin başı ülkenin karışık, huzurun olmadığı dönemlerdir, iç çatışmalar, ekonomik sıkıntılar birbirini kovalamaktadır. 90'lı yıllara geldiğimiz zaman yine bu yılların etkisinin devam ettiğini görürüz. Tahir Hoca vaazında o günlerde yaşanan bir vakıâyı şöyle dile getiriyor;

“ Dil Tarih Coğrafya Fakültesini bazı delikanlılar bastı. İçeride buzdolabı, bilgisayar ne varsa beşinci katın pencerelerinden atarak her şeyi yerle bir ettiler. Daha 20-25 gün evvel, İstanbul sokaklarında...Kırılan camlar, yağma edilen vitrinler ve üzerinden geçilen insan cesetleri var. Aynı memlekette aynı memleketin evladı olup asırlar boyu beraber yaşamışlar, beraber kol kola gezmişler yaptı bunları; yarım günlük hâdiselerde 300 küsur milyarlık memleket serveti ziyan oldu.

Necip Fazıl'ın dediği gibi “ Kollarımızı makasvari kaldırıp, ey yolunu şaşırırlar bu sokaz çıkmaz sokak! ” diye senelerdir bağılıyor bu memleketin evladı. ⁴⁶

Hayatımız İslâm'ın neşesi, nuru ve süruruyla bugüne kadar geldi. Artık bundan sonra Necip Fazıl'ın tabiriyle “ Alnımızı secdeye mıhlayıp” son nefesimize kadar “ Lâ ilâhe İllallâh Muhammeden Resûlullâh” demeye devam ediyoruz ve “ Yâ Rabbî, bize bir nefesimizi dahi aşk, îman ve tevhid nurundan ayrı geçirtme. “ diye duâ ediyoruz. ⁴⁷

Biz bu Peygamberi Zîşan'ın(sas)ümmetiyiz. Biz, bu mübârek insana Elest Bezmi'nde aşık olmuşuz. Nur-u Muhammedî'nin pervanesi olma derdiyle dünyadayız. Koca Necip Fazıl şöyle diyor:

“Sevgilim, Peygamberim, önderim, yüce rehberim,

Sana uymayan ölçü hayat olsa teperim! ⁴⁸

Necip Fazıl'la aynı neşedeyiz. O'na (sas) uymayan ölçü, ne olursa olsun, kıyamet sabahına kadar ayağımızın altındadır. Yüce Rabb'im bizi Muhammed'in(sas) kutsî neşesiyle dolu kılsın. O'nun(sas) feyziyle feyizlenmeyi nasip eylesin.

⁴⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 143.

⁴⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 325.

⁴⁸Necip Fazıl Kısakürek, *Çile* (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016), 81.

O'nun(sas)nuruyla kalplerimize taze hayat versin. Evladımızla, âilemizle, kardeşlerimiz ve komşularımızla, 80 milyonun üzerinde vatan evladıyla 1,5 milyarla Hz.Muhammed'in(sas) yolundayız.⁴⁹

6.2. Mehmet Akif Ersoy

Tahir Büyükkörükçü'nün vaaz ve sohbetleri, millî ve mânevî değerler de içerir. Kapu Camii kürsîsinden yer yer koca Âkif diye söze başlar, Mehmet Âkif Ersoy'un şiirlerinden örnek verir. Bu bölümde Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın Kapu Camii kürsîsinden millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'a ait yapmış olduğu alıntılara yer vereceğiz.

Bir zamanlar müftülüğüm döneminde, Diyânet'ten 15 gün vazîfeli olarak vaaz vermeye gitmiştim. Osmanlı eseri Nevşehir Kurşunlu Camii'nde vaaz verirken, "Ben Âkif'in akrabasıyım, Âkif benim amcamdır, dayımdır." dedim. Yakın ilçelerin birinden bir şube reisi "*Ben de Âkif'in akrabasıyım, şu akrabamla bir görüşüp kucaklaşayım.*" diyerek Nevşehir'e kadar kalkıp gelmiş. Kucaklaştık ama ben mânevî bağlarla, davada, İslâm'da akrabasıyım dedim. Âkif, bedenimde ruhum mesabesindedir. Kıyamet sabahına kadar Kapu Camii'nin kürsîsinden cemâatime Âkiflerle övünebilirim. Hayatı boyu bu milletin toplu iğnesini yakasına takmamış, kağıdına mektup yazmamış, zarfına koymamış devlet hakkına hardal tanesi kadar tecavüz etmemiş ecdâdım, benim amcam ve dayılarımdır.⁵⁰

Koca Âkif, kabrinde arşa kadar yeşer, Allah Teâlâ elinden tutsun! Her dersimde söylüyorum. Bu vatanın eşkıyasının yok olduğu, evliyâ diyarı bir cennet vatan olduğu günleri göreceğim, öyle öleceğim inşâallahuteâlâ. 49 senedir kürsüdeyim, memleket evladına söylediğimdirdi: Sancağın gerçek izzeti, bayrağın gerçek ulviyetini bulduğu; vatanın cennet vatan olduğu, hapishânelerin boş, kumarhâne, meyhâne vesâir hânelerin

⁴⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 277

⁵⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 91-92.

yok olduğu arşa dayanan bir düzenle bir gün “Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve resûluh.” demek istiyoruz.⁵¹

Arşta uzanan ele, Hz. Kur’ân’ın kopmayan kulpuna, Cenâb-ı Muhammed Mustafa’nın (sas) Gariplere ne mutlu!” deyince bir yerde, “Kötüsü çok olan bir cemiyet içerisinde az kalmış fazîletli Müslümanlar” diye tabir ettiler. Muhterem cemâat, onlar çatlasalar da patlasalar da kahrolsalar da bu kervan yürüyor. Türkiye olarak biz iyiye gidiyoruz inşaallah. Milyarlık kıymette, taptaze “Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh!” diyen namaz kılan, oruç tutan, zekat veren, hacca giden bir nesil geliyor. Arşın uzanan eline, Hazreti Kur’ân’a Resûlullâh’ın(sas) sünnetine çelik pençesiyle sımsıkı sarılan bir nesil geliyor. Arşın uzanan eline, Hazreti Kur’ân’a, Resûlullâh’ın(sas) sünnetine çelik pençesiyle sımsıkı sarılan bir nesil geliyor. Babalar, size bir sözüm var: Yavrularınıza sahip çıkınız. Doğurup sokağa salıvermeyiniz. Mahir bir kuyumcunun altın ve gümüşü işlediği gibi yavrularınızı bir ahlâk örneği olarak kime benzeteceksiniz, nasıl yetiştireceksiniz onu biraz konuşalım; gerçek mürşidi konuşalım. Âkif: “Kendin boşa gittin bari evladına kıyma!” diyor. Duyuyor musun peder efendi? “Kadir olursam hâfız ederim, olmadıysam eğer Kur’ân-ı Kerim’i güzelce okuturum, din derslerini öğretirim.” diye düşüneceğiz. Müslümanlar, evde bir mürşid yetişecek. İhtiyaç olduğu zaman kendi evladın, dini konularda âile efradını, etrafını ikaz ve irşat edecek. Ama bu sözlerimi okur da yine kendi bildiğinizi yaparsanız hakkım kalır, terimi vallahi helal etmem!⁵²

65 Milyon, 1, 5 milyar ve 55 tane İslâm devleti bir halatın lifleri gibi birbirine bükülmüş. Bu halatın “Dünyada izzet varsa İslâm’ındır!” dedirteceği gün en büyük

⁵¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 221.

⁵²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 259.

hasretimizdir. Âlemlerin Yüce Rabbi! Bizi ağlatma. 80 sene evvel şair, vatanperver ve mürşid Koca Âkif şöyle diyordu;“Kurban olayım biz bu tecelliden usandık.”⁵³

Koca Âkif ne diyordu;

“Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ,

Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan şühedâ

Cânı Cânânı bütün varımı alsın Hüdâ

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ”

Genç evladım, İstiklal marş’ın bu senin; masal değil, hikâye değil. Safahat’tan şiir değil. Şu cennet vatanın içinde yaşayanları istiyorum ki, cennetlik insanlar kıl, yâ Rabbî. Müslümanların hapisânelerinin ve mahkemelerinin boş olduğu, emniyetçilerinin rahat; anne babaların duâ halinde, hocaların talebelere razı, herkesin hakkına razı olduğu ve 65 milyondan kimsenin birbirini aldatmadığı, kırmadığı bir sistem, melek haslet insanların yaşadığı bir yurt, bir vatan...Âkif böyle istiyor. Elimi arşa kaldırıyorum, arşın yüce sahibine iltica ediyorum. Bunda ısrarcıyız.⁵⁴

Muhterem Müslümanlar! İslâm, müminler, imam hatipler, memleketin melek haslet yavruları için kuyu kazanları baş aşağı sen yolla Rabb’im! Âkif, “ Bu memleketin sahibi sensin, uyanık gezmelisin.” diyor. Bu memleketin sahibi kozmopolit, köksüz, haydut, kökü dışarıda, bilmem nereye gönül vermiş olanlar, bu memlekette İslâm’ın, îmanın ve aşkın nuruna tahammül edemeyenler değildir. Çanakkale’deki gazinin, İstiklal Harbi’ndeki şehidin evlâdı olan, îman ve aşkla dolan asil evladı, sensin bu memleketi sahibi ve gerçek efendisi! Binaenalâzâlik 24 saatin 24’ünde uyanık olacaksın, hakkımdır diye davana sahip çıkacaksın. Seni idare mevkiinde olanlar senin istediğini yapmaya mecburdurlar.⁵⁵

Âkif, köye gelen bir masonun yaptıklarını anlatıyor ve diyor ki;

⁵³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 221.

⁵⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 138.

⁵⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 139.

“İlmi yuttursa hayır yok bu musibetlerden...

Bırakın oğlumu, cahilliğe razıyım ben! ⁵⁶

Şüphesiz Allah katında din İslâm’dır. (Âl-i İmran, 19)

Allah neznindeki tek din İslâm’dır. Uydurma ve beşeri dinlerle beraber, tahrif edilmiş semâvi dinler de vardır. Musevilik ve İseviliğin hükümleri, kitapları Tevrat, İncil ve Zebur’la beraber ortadan kalkmıştır. Tevrat’tan önce Hz. Adem(as), Hz.Şit (as), Hz.İdris (as) ve Hz. Nuh (as)’a verilen sahifelerin de hükmü Kur’ân ile yenilenmiştir. İnsanlığın haşır sabahına kadar bütün ihtiyaçlarına cevap verebilecek olan din, insanlığın atom hızıyla koştuğu halde, eşiğine henüz ulaşabildiği İslâm dinidir. Bunu söylerken, medeniyet ve edep bakımından insanlığın bugünkü halinden bahsediyor, ecdâdımı bundan tenzih ediyorum. Onlar, İslâm’ı hücrelerine zerk ederek varlıklarını göstermiş, İslâm’ı yaşamış ve yaşatmışlardır. Cenâb-ı Halık-ı Zü’l Celâl Hazretleri bize de onlar gibi yaşamayı nasip etsin. İstiklal Marşımızın Koca Âkif’i şöyle söylüyor:

⁵⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 141.

“ Mütefekkirleriniz dini de hiç anlamamış;

Rûh-i İslâm'ı telâkkîleri gayet yanlış.

Sanıyorlar ki:Terakkîye tahammül edemez.

Asrın âsâr-ı kemâliyle tekâmül edemez.

Bilmîyorlarki:Ulûmun ezelî dâyesidir,

Beşerin bir gün olup yükselecek pâyesidir. “⁵⁷

Tahir Büyükkörükçü Hoca, vaazında Mehmet Akif'in Safahatından alıntılar yaparak, manende olsa, onun öğrencisi olabilmek için kürsüde olduğunu ifade eder;

“Kapu Camii'nin muhterem cemâati, aziz kardeşlerim; ben biraz efkârlıyım, bazı şeylerde aşırı gidiyorsam beni affedin. Âkif'in bazen “ Safahat” ta cinnet geçirdiği yerler vardır. Son zamandaki ahlâk ve yıkılışa bakar da “ Ağzım kurusun, neredesin ey Adl-i İlâhi” der. Gizlendiğin yeter, yüce kudret artık varlığını ve celalini göster, demek ister. Ben Koca Âkif'e öğrenci olmanın şerefine nâil olmak için kürsüdeyim. Bu büyük insan bile çileden çıkabiliyor. Rabb'im şefâatlerine mazhar kılsın.⁵⁸

Tahir Hoca'ya göre manevi hastalıkların en tehlikelisi kalbin manevi hastalanmasıdır, Safahattan nakille bu durumu vaazında şöyle ifade der;

Bedenimizin sağlam olabilmesi için kalbimizin sağlam olması gereklidir. Hastalıkların en tehlikesi kalb hastalıklarıdır. Yakın akrabam, dostum ve kardeşim, dünürüm; Hacı Feyzi kalp hastasıydı.

Doktorlar her an vefât edebileceğini söylerlerdi. Öyle de oldu. Allah-u Zü'l-Celâl rahmetiyle yargılasın, makamın cennet etsin diyorum. Bedenen olduğu gibi mânen de hastalıkların en tehlikesi kalp hastalığıdır. Âkif; “Safahat”ında kalbe; şirk, küfür, inkâr, ilhak ve fesat bulaşır, gurur, enaniyet, benlik, Allah'a itiraz, Resûlû'ne (sav) karşı karar ve zulmet girerse; “Sen belanı buldun, bugün mü desem, yarın mı

⁵⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 178.

⁵⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 182.

desem, uzak mı desem, yakın mı desem.” diyor. Kalbini îman ve aşktan başkasına bırakıverenlerin akıbetleri büyük tehlikeye maruz kalır.⁵⁹

Tahir Hoca cemaatine daima ümit verir, dertlerimizin, sıkıntılarımızın tek çaresinin, çıkış yolunun İslam’da olduğunu Akif’in şu beytini sık sık tekrar ederek ifade eder;

“İstiklal Marşı’mızın şairi, kahraman, mücahid, Koca Âkif’in şöyle diyor:

“Allah’a dayan, sa’ye sarıl, hikmete ram ol.

*Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol”*⁶⁰

Kıyamet sabahına kadar bir tek çıkar yol vardır o da İslâm’dır.

Şüphesiz, millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy’un ve şiirlerinin Tahir Hoca’nın hayatında ayrı bir yeri vardır, bunu vaazlarında ve sohbetlerinde Âkif’e dair vermiş olduğu şiir örnekleriyle ve sözleriyle daha da iyi anlıyoruz.

Koca Âkif kabri nur olsun, kabri cennet olsun diyor ki:

“Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk’ın,

Kimbilir, belki yarın belki yarından da yakın!”

Ya Rab! Yüce Habîbin ve enbiyân hürmetine, yüce velilerin ve ricalullahın hürmetine, yüce Kitab’ın kerrubi, müheyyem, mukarreb meleklerin; arşın ve kürün hürmetine delisi olduğumuz bu davada zafer gününü göster diye Yüce Allah’a niyaz ediyoruz.⁶¹

Tahir Hoca, vaazlarında milli ve manevi meselelere ehemmiyet vermiş, bu memleketin evlatlarına bu noktada rehber olmuş ve yol göstermiştir;

Seferlerden birinde münafıklar, Medîne’ye döndükleri zaman güç ve izzet sahibi olanların zayıf ve fakir olanları Medîne’den çıkaracaklarını söylüyorlardı. Cenâb-ı

⁵⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 40.

⁶⁰Mehmet Akif Ersoy, *Safahat* (İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1980), 466.

⁶¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 142.

Cibril 600 kanadıyla gümbür gümbür gelerek, bu ayet-i kerimeyi Allah Resûlü'ne (sas) tâlim ve telkin buyurdular.

“Münafıklar kendilerini aziz görüyorlar ya Muhammed'im(sas), hakîkatte izzet Allah'ın ve Resûlü'nündür(sas) buyrulduktan sonra ‘müminlerindir’ buyruluyor. Kocasını, babasını, amcasını, dayısını, evlatlarını İslâm tarihi boyunca Allah ve millet yolunda şehid veren Nene Hatunların yavruları olarak bizler bu memleketin gerçek mânâda efendileriyiz Muhterem Müminler. Koca Âkif diyor ki:

“Sahipsiz olan memleketin batması haktır;

Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır.”⁶²

Mümin kardeşim!

Davana sahip olacaksın, Kur'an'ına sınıksız sarılacaksın, peygamberini çelik pençeyle böyle bağrına basacaksın, “Ben varım!” diyeceksin. Böylece kıyamet sabahına kadar yüzümüz gülererek hakîkatini devam ettireceğiz, İnşallahu Teala. ⁶³

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarının kıymetli bir özelliği de, işlenen konunun şiirlerle süslenmesidir, konuyu ihtiva eden şiirler seçilir ve cemaate arz edilir;

“Âkif; Allah'ı seviyorsan ceddini incitme, milyarlar şehidin ebedî varisisin, diyor. Vatanın her karışında binlerce kefensiz yatan şehid ecdâdımızı düşünün, onlar İslâm için öldüler. Cezayir'de, Trablusgarp'ta, Tuna boylarında, Balkanlarda, Çaldıran'da, Mısır'da, Bağdat Kalelerinin fethinde İslâm için öldüler. ⁶⁴”

Fahr-i Kâinat'ı (sas) gelişinden evvel ki Mekke-i Mükerrreme'ye hep beraber şöyle bakalım. Ahlâk, fazîlet edep denen şey lügatlerden bile silinmiş. Âkif bu durumu Safahat'ta şöyle ifâde ediyor:

“İçki yüzler suyu, ahlâkını bir bilsen onun”

⁶²Ersoy, Safahat, 210.

⁶³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 287.

⁶⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 121.

Mekke-i Mükerrede’de insanoğlu insan olduğu hâlde canavarları aratacak kadar korkunçlaşmış. İsa (as) ile Peygamber Efendimiz(sas) arasında 570 sene gibi bir zaman var ve insanoğlu topyekûn yolunu ve inancını kaybetmiş, ilâhî bütün fazîletler lûgat kitaplarından silinmiş, Âkif o günü ifâde ederken yine Safahat’ında şöyle diyor:

“Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdî!

Fevza bütün afakını sarmıştı zeminin

Tahir Hoca vaaz kürsîsinden, günümüzde de yapılan, tasavvufa ve Allah dostlarına dair mesnedsiz iddialar ve kem sözlere şöyle cevap verir, böyle konuşan kimseleri şu şekilde tanımlar;

Mümin kardeşlerim;

Aradan 1400 sene gibi bir zaman geçmiş, dişsiz insanları kardeşleri yiyor! Halık-ı Zü’l-Celâl’den mânevî ve pek büyük yöneticiler istiyoruz, İnşallahu Teâlâ. Öyle yöneticiler ki gönüllere girecek, insanların vicdanlarını Kur’ân’ın ab-ı hayatıyla yıkayacak ve Peygamber Efendimiz(sas) yoluna sevk edecek. Cenâb-ı Hakk’a duâ ediyoruz ve ümitliyiz Müslümanlar, öyle bir günü görmeden ölmeyeceğiz. Türkiye’imizde ve dünyada arz eden korkunç ve tehlikeli yeni bir şebeke var. Bütün evliyalarımızı, Allah dostlarını yerle bir etmek istiyorlar. Paçası çamurlu, ağzından korkunç kokular gelen bir şebeke...Mevlânâ Celâleddin Rûmî Hazretleri müşrikmiş(!) fakat aşk eri Mevlânâ’mız şöyle diyor:

“Feleklerin genişliğinde, bütün ecram-ı semâvîyi, kâinatı tahayyül edin; feleklerin genişliğinde bir ağız isterim ki meleklerin kıskandığı Hz. Muhammed’dan(sas)söz açayım.”⁶⁵

Tahir Büyükkörükçü Hoca; öğretmenlik, imam-hatiplik, vaizlik, müftülük ve milletvekilliği görevlerinde bulunmuştur. Bu görevler toplumla iç içe olan, sosyal yönü yüksek, toplumun merkezinde olan görevlerdir, bundan mütevellit Tahir Hoca,

⁶⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 256.

toplumdaki yaşanan mânevî problemleri çok iyi analiz etmiş ve bunun neticesinde de çözümler üretmeye, rehber olmaya, yol göstermeye çalışmıştır. Toplumda yaşanan millî ve mânevî buhranları da Âkîf'in şiirleriyle anlatmaya çalışmış kimi zamanda onun sözlerini bir hedef bilip, cemâatine bu hedefe ilerlemesini tavsiye etmişti.

6.3. Muhammed İkbal

Pakistanlı İslâm âlimi ve şair olan Muhammed İkbal'in şiirleri ve sözlerini de Kapu Camii'nin kara kürsîsinden Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazları vesîlesiyle dinleriz. Tahir Hoca, Kapu Camii kürsîsinden Muhammed İkbal'i şöyle tarif eder;

“Peygamber Efendimiz Hazretleri'nin (sas) büyüklüğüne senâ için söylenen sözlerin ortasında kalıyorum, ömrümü harcasam notlarım bitmiyor. Dr. Muhammed İkbal; “Şark'ta hukuk bitirmiş, Garp'ta iki fakülte tamamlamış, Lahor'da “ Peyâm-ı Meşrîk” metni ve teziyle doktora yapmış, “ 6 yıl Londra'da kaldım, sabah namazının evradından Rabb'im beni mahrum etmedi.” diyen büyük filozof, büyük mütefekkir, büyük şair ve büyük kurtarıcıdır. Pakistan'ın ilk reisi cumhuru Muhammed Ali Cinnah diyor ki; “Dr. Muhammed İkbal sağ kanadımdı, sağ kolumdu. Onun mertlik ve erliği Pakistan milletini kurtarmaya vesîle oldu. Kaya gibi göğsünü umulmadık hücumlara, imtihanlara tutan İkbal yılmadı ve 100 milyon Pakistanlı Müslüman olarak Hint putperestlerin ineğe tapan, fecre tapan hain ve zâlimlerin sultasından, İngiliz idaresinden kurtulmamıza vesîle oldu.”

Büyükkörükçü Hoca, Muhammed İkbal'in Peygamber Efendimiz'le (sas) alakalı görmüş olduğu rüyadan şöyle bahsediyor;

Koca İktal şöyle diyor; “Müslümanca yaşamak ister misin? Kur’ân-ı Kerim ile amel edeceksin. Kur’ân dışında İslâmî hayat yok. Bu kokuşmuş asrın şartlarına getirdiği yeniliklere karşı uyanık ol, aklını başına al; bunların çoğu yol vurucudur.”⁶⁶

İktal’in “Esrar ve Rumuz” unun arkasında bu nutku vardır. Ord. Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Bey’in Esrar ve Rumuz tercümesi, aşağı yukarı bir 25 sene evvel tercüme edilmiştir. Pakistan’da yapılan bir toplantıda Muhammed Ali Cinnahlar, büyük filozof Muhammed İktal’e geliyor. Doktor Muhammed İktal, sararmış bir benizle, yaşlı bir gözle, biraz da boynunu böyle eğmiş halde, “Aziz kardeşlerim, şöyle bir kendimden geçmişim, Resûlullâh(sas) rüyama teşrif etti.” dedi.

“Dedi Hz. Muhammed, Cihan bahçesinden bana bir koku gibi yaklaştın. Söyle bana ne gibi bir hediye getirdin? Dedim: Ya Muhammed dünyada yok rahatlık. Bütün özlemlerimden umudu kestim artık. Varlık bahçesinde binlerce gül lale var ama ne renk, ne koku...Hepsi de vefasızdır. Yalnız bir şey getirdim kutlanmıştır tekbirlerle. Bir şişe kan ki eşi yoktur namusudur, vicdanıdır. Buyurun, bu Çanakkale şehidinin kanıdır.”⁶⁷

Pakistan’ın millî şairi Muhammed İktal’in düşüncelerinde ve eylemlerinde Mevlânâ Celâleddîn Rûmî’nin etkisini görürüz. Millî ve mânevî hislerle yazdığı şiirlerle Mehmet Âkif Ersoy’a benzetilmiştir. Millî birlik ve beraberliğin lazım olduğu zamanlarda, Mehmet Âkif Ersoy ve Dr. Muhammed İktal’in şiirleri Tahir Hoca’nın vaazlarının önemli mihenk taşlarından olmuştur.

6.4. Hacı İsâ Rûhi Bolay

Hacı İsâ Rûhi Bolay Hoca, Tahir Hoca’nın ilim yolculuğuna adım attığında elinden tutan, ona rehber olup, onun vaiz olmasında çok emeği olan, vaazlarında sıklıkla bahsettiği, hayırla yâd ettiği hocasıdır.

⁶⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 247.

⁶⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 311.

Îsâ Rûhi Bolay 1881 yılında Konya'ya dünyaya geldi. İlk tahsilini Tekke Mahallesi'ndeki Derviş Efendi Mektebi'nde yaptı ve burada hıfzını ikmal ederek hâfız oldu. Mehmet Vehbi Çelik Hoca'da okuyarak ondan icâzet aldı. Sivaslı Ali Kemâli Efendi'den mantık, İslâm felsefesi ve kelam dersleri okudu. Kendisini mükemmel bir şekilde yetiştiren Hacı Îsâ Efendi, gerekli imtihanları da vererek dersiâm ve müdderis oldu. Hacı Îsâ Efendi, ayrıca Konya İdâdisi ve İstanbul Darü'l Fünûn İlâhiyat Şubesi'nden de mezun oldu. 1903'te Üsküdar İdadisi'nde Arapça öğretmeni olarak göreve başladı. 1922 yılında liselerde Arapça dersleri kaldırılınca kadar Konya Sultanisi'nde Arapça, daha sonra ahlâk ve edebiyat dersleri okuttu. Darü'l Hilâfe medresesi müderrisliği görevinde de bulundu. Ayrıca Kapu Camii'nde de talebe okuttu. Medreseler kapanıncaya kadar tedris hayatına devam etti. Medreselerin kapatılmasından sonra Konya'da açılan ilk İmam Hatip Mektebi'nde öğretmenlik görevinde bulundu. Bu okulun 1927'de kapatılması üzerine, merkez vaizi olarak görevinde devam etti. Arapça okutmanın yasak olduğu günlerde bile, istîdatlı gençlere ders verdi. Bir ara Meram'da Çandır Yöresi'nde tuttuğu bağ evinde talebe okutmaya devam etti. Pek çok talebe yetiştiren Hacı Îsâ Efendi'nin önde gelen talebelerinden biri de Konya müftülerimizden Hacı Tahir Büyükkörükçü Hoca'dır.⁶⁸

Büyükkörükçü Hoca, Kapu Camii vaazlarında hocasıyla yaşamış olduğu hatıraları ele almış, talebelik döneminde okuduğu kitaplar için hocasının isminden bahsetmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde bu kısımlara yer vereceğiz:

“ 55 sene önce icâzet hocam Hacı Îsâ Rûhi Bolay Hazretleri'nden “ Mecâmi‘u'l Hakâik” kitabının Kur'ân-ı Kerim'in mâni ve hakayıkı bahsini okurken Kur'ân-ı Kerim'in dört yönüyle mânâ ve gerçeklere delâlet ettiğini okuduk. Öyle ki Kur'ân-ı Kerim bütün dünya ve âhiret meselelerine cevap vermeye hazırdır.⁶⁹

⁶⁸Mehmet Ali Uz, *Konya Alimleri ve Velileri* (Konya: Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2015), 473.

⁶⁹*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 58.

Tahir Hoca, vaaz vermeye başladığı günleri şöyle anlatır;

Konya’da İplikçi Camii’nin ilerisinde, Çorapçı Camii diye küçük bir camii vardı. Müftülük yeni yetiştiğimiz için beni oraya gönderdi. İçinizden o günleri bilen kardeşlerim var. Cemâat pencerelerde, mahfil çökecek hale gelirdi. Ramazanın son haftasında Hacı Îsâ Rûhi Bolay hocam; “Seni kara kürsîde göreceğim. “ dedi. Son hafta Şerafettin Camii’nde konuştum. Sene 1949’da bugüne kadar Hollanda’dan Kâbe’nin karşısına, Kâbe’nin karşısından Türkiye ve Konya üçlüsünde konuşuyoruz. Boşa gider mi? Kur’ân ve hadis, zerresinin bile zâyî olmayacağını söyler. Hatta fen bile insanların ömründe konuştuğu bütün şeylerin havada saklı kaldığını bildiriyor.⁷⁰

Tahir Hoca ile hocası Hacı Îsâ Rûhî Bolay arasında geçen şu hatıra, hocasının onu sadece ilmen değil, manen de yetiştirmeye çalıştığını gösterir;

Umûmî mânâda dil Allah’ı zikreder. Allah, Allah der. Ama husûsî mânâda zikir dilden kalbe iner, artık o kişi uyurken de Allah’ı zikreder. 45-46 yıllarda Hacı Îsâ Rûhi Bolay Hocaefendi’den tek başıma ders okuyorum. Ders okuduğum yıllarda bir gün biraz geç kalmışım. Hocam dedi ki: “ Tahir, fırsatı kaçırdın.” “ Hocam hayrola dedim? “ Bugün Halil İbrahim Efendi ve oğlu Mehmet Efendi ile beraber iki de misâfir bende kahvaltılardaydık. Karşımda otururken kalbinin ‘Allah Allah’ dediğini ta burada kulağımla duydum. Burada olsaydın sen de duyacaktın. “ dedi.

6.5. Hacıveyszâde Mustafa Kurucu Efendi

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın hem ilmî hem de mânevî olarak yetişmesinde katkıları olan, “ Konyamızın kutbuydu” dediği hocalarındandır. Hacıveyszâde Mustafa Efendi, memleketine ve ülkesine büyük katkıları olmuş âlim, fazîlet sahibi örnek bir şahsiyettir. İmam Hatip Ortaokulları’nın açılmasında çok büyük katkıları ve uğraşları olmuştur. Yine Tahir Hoca gibi bir çok talebenin yetişmesinde katkıları olmuştur.

⁷⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 186.

İlk bilgi ve terbiyesini -yine Konya'ya çok hizmetleri olmuş hocalarından olan- babası Mustafa Efendi' den alır. Çok küçük yaşlarda Bekir Efendi adında bir zâttan hâfızlığını ikmal etmiştir. Bundan sonra Hacıveyiszâde'nin müderrisliğini yaptığı Adliye Medresesi'ne devam etmiş, 18-19 yaşlarında, zamanın ilim adamlarının önünde imtihan vererek icâzet almıştır. Hacı Mustafa Efendi, medrese ilimleriyle yetinmeyip zamanın büyük ilim adamlarından olan Zeynelabidin, Rıfat ve Ahmet Ziya Efendilerde; hesap, hendese, kozmoğrafya gibi müspet ilimler tahsil etmiş. Hacı Fettah Kabristanı'nda metfun, Memiş Efendi'nin oğlu Muhammed Bahâeddin Efendi'den mânevî feyz almıştır. Bundan sonra Hacı Mustafa Efendi, 22-23 yaşlarında Ziya Efendi ve kardeşleri tarafından kurulan ve zamanın en modern medresesi olan Islah-ı Medâris'te pek çok talebe yetiştirmiştir. Medreselerin kapatılmasından sonra, uzun yıllar Pîri Mehmet Paşa Camii İmam Hatipliği, Merkez Vaizliği görevlerinde bulunur. Tedris ve irşad görevleri, vefâtlarına kadar devam eder. Onun tedris hayatı, medreselerin kapatılmasından sonra da devam etmiş, Kur'ân-ı Kerim ve din bilgilerinin okutulmasının şiddetle yasak olduğu dönemlerde, Pîrî Paşa Camii'nde ve cami civarında yaşlı bir hacı hanımın evinde gizli gizli talebe okutmuştur. Yağcızade Mustafa Efendi'nin vefâtı üzerine, Azîziye Camii İmam ve Hatipliğine getirilmiş vefatına kadar bu camide halka vaaz ve nasihatlerine devam etmiştir. İmam Hatip okullarının açılmasından sonra, bütün mesâîsini bu okula vermiş, kuruluşunda büyük hizmetleri geçtiği gibi, vefatına kadar da bu okulda hocalık yapmıştır.⁷¹

Tahir Büyükkörükçü'nün rahle-i tedrisinden geçtiği hocaları da görüldüğü üzere, Osmanlı'nın son dönemlerine yetişmiş, icâzetli, donanımlı ve halkça mâruf kimselerdir.

Tahir Hoca, vaazlarında hocası Hacıveyiszâde Mustafa Efendiyle yaşamış oldukları hatırlarını aktarır ve onun güzel hasletlerinden cemaatine örnek verirdi;

“Hacıveyiszâde Mustafa Efendi Hocamız Hazretleri;

⁷¹Uz, *Konya Alimleri ve Velileri*, 521.

İhvanım, kardeşlerim; sofra başındayken besmeleden sonra bir de salât-u selam okuyalım zîra bu nimetlerin yaratılıp önümüze gelmesine sebep Peygamber Efendimiz’dir (sas). derdi. Nâil olduğumuz ne kadar nimet varsa, gördüğümüz ne kadar güzel gün ve sürur varsa, bize neşe verici bütün mazhariyetlerin hepsi Peygamber Efendimiz’in (sas)kanalıyla bize gelir. Rabb’imiz bizi O’nun nurlu yolundan ayırmasın.”⁷²

Tahir Büyükkörükçü Hoca, hocalarını vaazlarında anmış ve hayırla yad etmiş onları sözleriyle yaşatmaya çalışmıştır.

Hacıveyiszâde Hocamız, “ Kavak gibi olmayın.” derdi. Kavak, rüzgardan bazen sağa sola sallanır, eğilir. Kavak gibi değil, minâre gibi müslüman olun. Kişi; îman ve şükürle hayatını devam ettirirse ölüm anında melekler etrafına inerler ve “ Korkmayın, mahzun da olmayın, vaat olunan cennet ile şimdiden sevine durun” diyerek müjdelerler.⁷³

Bildiğiniz gibi her vesîlede büyüklerimi anarım, hocalarımı hiç unutmak istemem. Geliyor ve kürsüye çıkıyorum, sohbet ediyor, rûhen sarmaş dolaş oluyoruz. İşte bu neşemi üstadlarıma borçluyuz. Cenâb-ı Hak, kabirlerini firdevs cenneti kılsın, inşâallah. Hacı Veyiszâde üstadımız, Yusuf Nebhânî’nin“ Cami-u Keremât-ı Evliyâ” adlı eserinde de geçen bir olayı şöyle anlatırdı: Peygamber Efendimiz’ in (sas) sülâlesinden Hasan Utâse Hazretleri (ra), Peygamber Efendimiz (sas) devamlı rüyasında görürmüş. Elbette ki bu nimet ve lütuf ve sevgiden ötürüdür. Hepimizin içinde Resûlullâh’ı (sas) görme, eşiğine dudak koyup ayak izlerine yanaklarımızı basıp, cemâlini doya doya seyretme isteği yatmaktadır.⁷⁴

“ Hacıveyiszâde üstadımızın şöyle bir sözü vardı: “ Gönlümüz alçak fakat himmetimiz yüksek olsun. “ Üstadımızın, koca kutbun sözlerinden biridir bu. Gönlümüz

⁷²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü ’den Sohbetler, 337.

⁷³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü ’den Sohbetler, 68.

⁷⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü ’den Sohbetler, 128.

alçak, haddimizi biliyoruz ama biz öyle bir Türkiye istiyoruz ki bütün dünyaya her şeyiyle örnek olsun, inşâallahuteâlâ. ⁷⁵

“ Hacıveyiszâde üstadım-kabri cennet olsun-Fatih gibi, Yavuz Selim gibi Kanûnî gibi Osmanlı sultanlarının sözü geçti mi “ Elli veli kudretinden daha kadirdiler” derdi. ⁷⁶

Varlığımız, nefesimiz, nefsimiz ve her şeyimiz İslâm’ın izzetine olsun. Onun için doğurduk, onun için büyüttük, onun için okuttuk, evladımız ve torunlarımız onun için koşturuyor. Hacıveyiszâde Üstadımız; “Bunca duânın bir müstecabı mutlaka vardır, “ derdi. Milyonlar gelecek İslâm’ın olsun diye duâediyor. Mevlâca kabul edildiği saâdetli günleri hep beraber göreceğiz, İnşallah. ⁷⁷

Muhterem Müslümanlar;

Biliyorsunuz, ben hocalarımı büyük bir rahmet neşesiyle yâd ediyorum. Hacı İsbâ Rûhi Bolay üstadım, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi üstadım, Kur’ân hocam devrin Şeyhu’l Kurrası Hacı Haydar Efendi Hazretleri ve emsali derken zaman zaman da size Bediüzzaman Hazretleri ve şeyhim, mürşidim, mânevî halaskârım Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’ndan bahsediyorum. ⁷⁸

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi hakkındaki görüşleri, aynı zamanda Mustafa Efendi’nin yeğeni olan Ali Ulvi Kurucu’nun hatıratında şöyle geçer:

Tahir Efendi ile her görüştüğümüzde, amcamızdan mutlaka bahis açar, onu gözyaşlarıyla anardı. Bir seferinde, Medîne-i Münevvere’de Öztürkler’in akîka merâsiminde idik. Yine amcamdan bahsederek şöyle dediler:

⁷⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 193.

⁷⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 239.

⁷⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 123.

⁷⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 198.

“ Hocaefendimizin, erişilmez, taklidi güç taraflardan birisi de güler yüzlü oluşuydu. O kadar işi, yorgunluğu arasında bile yüzünden tebessüm eksik olmazdı. Öyle zoraki yapmacık bir tebessüm değil; candan bir tebessüm, çağılayan halinde coşup taşan bir tebessüm.

“ Meselâ çarşıdan geçiyorlar, talebeleğimizde beraber giderken görürdük, hamallar yorulmuşlar, dükkanların önünde ayaklarını uzatmış oturuyorlar. Hocamızın geldiğini görünce, hemen ayağa kalkarlar. Hazır ol, demeden, hamalları ayağa kaldırır... Her birine bir hatır sorması var:

“ Nasılsın babam? . . Adın neydi senin? ..Ananızdam babanızdan Allah razı olsun, ne güzel isimler koymuş size...”

“ Hamalları öyle ayakta, arkasından hayran hayran baktırırdı. İşte bunlar hepimizin yapamadığımız şeyler oluyor. Bu Muhammediyyûn meşrep olma halidir.

KonTv’de yayınlanan Hacı Veyiszâde Mustafa Sabri Kurucu belgeselinde, Tahir Büyükkörükçü Hoca, hocasını şöyle tarif eder;

“ Hocaefendi hazretlerinin diğer ulemâdan seçilecek tarafı ahlâkı, ihlâsı, tasavvufî hali, evliyâullâha bilhassa tasavvuf neşesiyle, Allah’ın dostlarına karşı olan muhabbeti, hocaefendiyi gönüllere sultan kılmıştır. Konya’da adettir, evlenen delikanlının pardesüsünü ilk giyişinde, o cemâat içerisinde seçkin bir kimse tutar. Hocaefendi hazretleri yani; bu hocanın kemâli, ahlâkı, fazîleti, talebesi ve evladına sevgisinin de tezahürüdür, öyle diyorum. Geldi, cübbeyi istedi, aldı ve kendisi bizzat Tahir ben tutacağım evladım cübbeni, dedi. Aman Efendim, çok istirham ediyorum gençler var. Yok dedi, bu duâ ve himmet makamındadır, onun için cübbeni ben tutacağım dedi ve Hacıveyiszâde Hocaefendi üstadımız evlenme günümüzde cübbemizi tuttu ve biz giydik, onu hayatımızın en kutsi ve mübârek hatıralarından addediyoruz.

Konyamızın kutbu kabul ederdim Hocaefendi hazretlerini. Kutup demek; bir memleketin mânevî sahibi demektir. Hocaefendi hazretlerinden söz açıldı mı, devamlı Konyamızın kutbudur. Allah-û Zü-l Celal bizi himmetinden mahrum etmesin diye Cenâb-ı Hakka böyle duâ ederdik. Şunu da söyleyeyim; “Bazı şeyler bazı hakikatler vardır ki, âlemde dile gelmez, kelâma ve kelimeye sığmaz, sözle tarif edilemez. Hocaefendi Hazretleri’nin kemâlatı cidden bu neşeye varmış, ulaşmış bir insandı.

6.6. Muhammed Hâdimî

“Anadolu’da yetişen âlim ve velilerin en ünlülerinden birisi olan Ebû Said Muhammed Hâdimî Hazretleri, ilk tahsilini Hâdim’de babasından gördü. Ve on yaşlarında iken hıfzını tamamladı. İlk icâzetini babasından, ikinci icâzetini Konya’da Karatay Medresesi müderrisi İbrahim Efendi’den aldı. Konya’daki tahsil hayatı beş yıl sürdü. Arapça ve Farsça’yı mükemmel bir şekilde öğrendi. Bundan sonra Hâdimî Hazretleri, hocası İbrahim Efendi’nin tavsiyesi üzerine 1720 yılında İstanbul’a gitti. Sekiz yıl da, İstanbul’un en ünlü müderrislerinden olan Kazabadî Ahmet Efendi’nin derslerine devam ederek, ondan da parlak bir şekilde icâzet almaya muvaffak oldu. İstanbul’da kalması için yapılan bütün teklifleri reddetti ve tam mânâsıyla yetişmiş olarak memleketi Hâdim’e döndü. Bu sıralarda 32 yaşlarındadır. Hâdim’de yetiştirmiş olduğu medresede talebe yetiştirmeye başlar. Ünü kısa sürede etrafa yayılır. Medresesine, Türkiye’nin her tarafından akın akın talebe gelmeye başlar.”⁷⁹

Tahir Büyükkörükçü Hoca Muhammed Said Hâdimî’nin -Berika-başta olmak üzere talebelerine okutmuş, vaazlarında buralardan örnekler vermiştir.

“ 1952 yılında bazı il ve ilçelerde vaaz vermek için Diyânetten görevlendirilmiş, Hâdim’de 3 gün vaaz vermiştim. Kabri Hâdim’de bulunan Ebu Said Muhammed Hâdimî Hazretleri’nin Hâdim müftüsü olan torunu Ahmet Efendi, Hâdimî Hazretlerinin

⁷⁹Uz, *Konya Alimleri ve Velileri*, 216.

el yazması olan “ Murakabat” risâlesini bana gösterdi. Oradan size bir latîfe nakletmek istiyorum. Hâdimî Hazretleri şöyle der: “ Bir gün seccademin üzerindeyim. Kiblede önüme, Peygamber Efendimiz (sas) doğru bir kapı açıldı. Göz açıp yumuncaya kadar Muvâcehe-i Şerîf’in(sas) önündeydim. Hemen salavat getirmeye başladım. Ya Resûlullâh, sana torun olmanın kıymetini bilemedim, gereken hizmeti yapamadım dedim ve gözümün yaşıyla edebimle boynumu büktüm. Peygamber Efendimiz (sas): Torun olma vazîfeni hakkıyla yerine getirdin. Benim din ve şeriatıma da hizmet ettin. “ dedi ve sırtımızı sıvazladı.⁸⁰

Tahir Hoca, vaazında şükür bahsinden bahsederken Muhammed Hâdimî’den şöyle nakilde bulunur;

“ Peki, nasıl şükredeceğiz? Hâdimî’nin“ Berika” adlı eserinde bildirildiği üzere; Peygamber Efendimiz’in(sas) amcasının oğlu “ Sultanü’l Müfessirin” İbn Abbas Hazretleri, gerçek şükürü şöyle tanımlıyor: “ Nimetler karşısında, Allah-u Zü’l-Celâl’e bütün uzuv ve azalarıyla itâat etmendir. “⁸¹

Tahir Hoca, Ebu Said Muhammed Hâdimî’nin Berika eseri üzerinde durmuş, vaazlarında eserden alıntılar yapmıştır.

İmam Birgivî Hazretleri’nin “ Tarîkat-ı Muhammediye” ve Ebu Said Muhammed Hâdimî Hazretlerinin “ Berika” eserinde; şükürün mânâsının, nimeti verenin” Münim-i Hakiki, Allah-u Zü’l Celâl” olduğu söylenir.⁸²

6.7. Lâdikli Ahmed Hüdâî

Konya velilerinden Lâdikli Hacı Ahmet Ağa, 1888 yılında Konya’da doğdu. Ümmî olmasına rağmen O’nun hocası Hızır (as) olduğu için ondan mânevî ilimler almış

⁸⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 129.

⁸¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 77.

⁸²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 67.

olup, ilm-i hikmette yekta idi. Kendi-sini Hakk'ın rızasına, halkın hizmetine adanmış, her zaman ve her yönde halkımıza önder, rehber, tesellî ve ümit kaynağı idi.⁸³

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Lâdikli Hacı Ahmet Hüdâî'yi çok sever, sık sık ziyaret eder, mânevî işlerinde Lâdikli Ahmed Hüdâî'yle istişâre edermiş.

Lâdik'te Ahmet Ağa'yı anma programında icrâ edilen bir vaazında Lâdikli Ahmed Hüdâî'yi şöyle tanıtır;

“ Ahmet ağamız kendisi ebdaldendi, yedilerdendi. Kendisi ile yirmi beş sene sohbetimiz var. Gece gelirdik, gündüz gelirdik. Pazar gelir, haftaiçi gelir, saat dışında, saat içinde bizi hüsn-ü kabulle bağrına basar, kucaklar, çok zaman geldiğimiz de Ahmet Ağamızın odasında sabahlardık. Gece yarısına yaklaştı mı, hocam siz şuradan yatağı yorganı indirin, ben bir vazîfeye gideyim geleyim derdi, ama her gece. “

“ Lâdikli Hacı Ahmet ağamız Allah dostu, hayatının belli bir kısmını bu mânevî âleme ayırmasını Cenâb-ı Hak mukadder kılmıştır. Gözlüye, gizli olmaz fehvasınca, sanki bütün menkıbelerini bilirdi, hangi Peygamberi sorsanız hayatını anlatırdı bize. Bu anlatışların içerisinde “ Kısas-ı Enbiyâ'nın” yazmadığı şeyleri söylerdi. Bir üstadın rahle-i tedrisine oturmadağı halde bilmediğı yoktu denecek kadar bilmediğı azdı. “

O istişârelerinden birine örnek olarak, Tahir Hocamızın evladı emekli Merkez Vaizi Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca şu hâtırayı nakleder;

“ Babam Ahmet Ağa'ya gidiyor, Ahmet Ağa bir ev yaptırmak istiyoruz, şöyle de bir arsaya tâlip olduk ne dersiniz? Hocam ben mânevîyat ehliyle bir istişâre ediyim, size haber gönderirim, der. Aradan üç gün geçtikten sonra Lâdikli Hacı Ahmet Efendi amcamız babama enteresan bir haber gönderir; Hocam büyüklerin sana selamı var, dediler ki; Tahir Hoca'ya selam söyleyin, o arsanın altı cifedir, tabir aynen böyle, bir başka yere tâlip olsunlar, maddî konularda da sabırlı olsun. O İmam Ebû Yusuf 'un

⁸³Hasan Hüseyin Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim* (Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015), 571.

fıstıklı helva hikâyesini bilir, derler. Sonradan diyor ki; araştırdık orayı meğer o arsa vakıfmış. “⁸⁴

Lâdikli Ahmet Hüdai'nin torunun Mehmet Elma, Tahir Hoca'nın ile Lâdikli Ahmet Hüdai ile istişâresine dair hatırasını şöyle naklediyor:

“Çok zaman geldiğimizde gece Ahmet ağamızın odasında sabahlardık. Sabahladığımız gecelerde: Siz istirahat edin, ben şöyle bir vazîfeye gideyim geliyim derdi, giderdi. Giderken gayet müşfikti. Vazîfeden geldikten sonra çok celalli olurdu. Adeta korkardık. Bize bugün toplantı şuradaydı diye söylerdi. “Demek bir gece içinde Medîne'ye gider gelirdi öyle mi?” diye bir soru gelirse, vallâhü'l azîm öyle idi. 1950'li senelerdi. Bir gün sohbetimizde Konya Müftülüğünden söz açılınca: “Bir gün gelecek sen de Konya Müftüsü olacaksın olacaksın hocam.” dedi bana.

“Bu kadar âlim hoca varken. Ben onlara abdest suyu dahi dökemezken, nasıl olur da müftü olurum? “Ve gün geldi Konya Müftüsü olduk.”⁸⁵

Yine bir gün ziyaretine geldim. Odasına doğru ilerlerken bana: “Tahir Hocam sizi kederli görüyorum.” dedi. Ben de:

“Biliyorsunuz altı aydır vaaz edemiyorum. Vazîfeden alındım. Hakkımda tahkikat açtılar.” dedim. O da bana:

Yetmiş gün daha sabret, iki buçuk ay sonra vazîfene döneceksin. Eğer ben hastalanırsam divandaki arkadaşlara vasiyet edeceğim. Vesîkanı alacağız, dedi.

Mahkemeyi kazandık yetmiş gün sonra vazîfeye döndüm.⁸⁶

Tahir Büyükkörükçü Hoca Kapu Camii'ndeki vaaz-u nasîhatinde:

⁸⁴“Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli”.

⁸⁵Mehmet Elma, *Lâdikli Ahmed Hüdai: Hayatı ve Divanı* (Konya: Ladikli Ahmed Hüdai Anadolu İmam Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği, 2018), 80.

⁸⁶Elma, *Lâdikli Ahmed Hüdai: Hayatı ve Divanı*, 80.

“Lâdikli Ahmed Hüdâî Hazretleri beni yağmur duâsına davet etti. Lâdik Sarayönü ve Kadınhanı bölgelerinde kuraklık baş göstermiş, insanlar zor durumda, hayvanat ve nebatat rahmet bekler.

Yağmur duâsı yapmak üzere Lâdik’in Hacıpınar mevkiinde toplandık. Orada Karaman’dan âlim bir hocaefendi ve Konya’dan da çok değerli hocalarımız vardı. Ben, bu kadar değerli hocaların yanında yağmur duâsı yapmak bana düşmez düşüncesiyle Hüdâî Hazretleri’nin kulağına eğildim ve gizlice:

Aman Hacı Babam, bu kadar hocanın arasında duâyı yapmayı bana teklif etmeyin, deyince bana:

-Hocam, büyükler böyle istedi. Hem duâyı hem de konuşmayı yapacaksın, dedi.

Ben de büyük yerden aldığım emirle yağmur duâsına başladım. Duâ yaparken Hüdâî Hazretleri o kadar çok ağlıyordu ki gözyaşları yağmur olmuş akıyordu. Çok kere ziyaretine gittim, yanında bulundum, şimdiye kadar böyle ağladığını hiç görmemiştim. Duâdan sonra yaptığım konuşmada Lâdik halkına ve cemâate şu müjdeyi verdim:

-Yağmurunuz yağacak hem de o kadar çok yağacak ki dereleriniz almayacak inşaallah, dedim. Vazîfe bittikten sonra, Ladikten ayrıldık. Birkaç gün sonra Hüdâî Hazretleri, bir kardeşimiz vasıtasıyla müjdeli haberi yollamış:

-Hocaefendiye benden selam söyleyin, Allah istediğimizi de verdi, istemediğimizi de verdi, demiş.⁸⁷

“İki sene evvel Lâdik’te, Lâdikli Hacı Ahmet Ağamızın vefâtının sene-i devriyesi münasebetiyle Lâdik Belediye Başkanı bir toplantı tertip etti. Lâdikli Hacı Ahmet ağamızla devamlı olarak, hasbihâl eder; îman ve aşkın, Kur’ân ve İslâm’ın dünyaya hâkim olduğu bir devri görmek isterdik.

⁸⁷Elma, *Lâdikli Ahmed Hüdâî: Hayatı ve Divanı*, 79.

“Vallahi hocam, ben görmeyeceğim, biz görmeyeceğiz ama siz göreceksiniz.”derdi.⁸⁸

Lâdikli Ahmed Hüdâî’yi, aynı zamanda Tahir Hoca’nın şeyhi Mahmut Sâmî Efendi de çok sever, Konya’ya gittikleri zaman muhakkak ihvanıyla ziyaret edermiş. Tahir Büyükkörükçü Hoca da hem talebeleriyle hem Konya’ya gelen misafirlerle Ahmed Hüdâî’yi sık sık ziyaret edermiş, yirmi beş senenin verdiği dostlukla nice hatıralar birikmiş o kıymetli hatırlardan birini Lâdikli Ahmed Hüdâî’nin torunu Mehmet Elma anlatıyor:

“Belediye başkanlığım dönemi, Tahir Hocam bi grup misafirle birlikte dedemin mezarını ziyarete geldiler. Mezar ziyâreti esnasında hocam dedemle yaşamış olduğu bir hâdiseyi anlattı:

“Arkadaşlarımla beraber bir gece Ahmet Hüdâî’yi ziyarete gelmiştik. Hacı Baba Âdem Aleyhisselâm’ı anlatıyordu. Bir cümlesinde:

Âdem Aleyhisselâm ile Havva anamız cenneten yeryüzüne indirildiklerinde Âdem Aleyhisselâm öyle bir uzun zaman ağladı ki öyle bir gözyaşı döktü ki Allah’ın hikmeti; şimdi o yerde, Seylan’da (Sri Lanka) Âdem’in (as) gözyaşı var, dedi.

Sohbet bittikten sonra: Hacı Baba, biz Âdem’in (as) gözyaşı pınarından su içmek istiyoruz, dedim. Hacı Baba bir iki saniye düşündükten sonra: Siz ibadetinize devam edin, bana müsaade, dedi ve ayrıldı. Bir müddet sonra elinde büyük bir cam damacana ile içeri girdi, yorgundu. Hemen damacanayı elinden aldık, içecektik ki, Hacı Baba: Durun bir dakika, dedi. Bu suyu içmeden önce şu kadar Yâsin-i Şerif, şu kadar Ayete’l-Kürsî, şu kadar İhlâs, şu kadar Fâtiha okuyacaksınız. İkişer rekât namaz kıldıktan sonra, önce Hz. Peygamber’in sonra Âdem (as) ve Havva anamızın, sonra bütün

⁸⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 141.

peygamberlerin sonra sahâbe-i kirâmın, ruhlarına bağışlayacağız, sonra da suyu içeceğiz, dedi.

Hacı Baba'nın dediğini yaptık. Herkes birer bardak içti. Aynen gözyaşı tadındaydı. Hacı Baba'dan rica ettim kalanını da ben götürdüm. Bana gelen misafirlere de, Âdem Aleyhisselam'ın gözyaşı pınarından gelen suyu ikram ederken Hacı Baba'nın bize söylediklerini aynen aktarıyor ve öyle içiriyordum.⁸⁹

Lâdikli Ahmed Hüdai'yi Tahir Hoca'nın vesîlesiyle tanıyan kişilerden biri de hem talebesi hem de bacanağı olan Hasan Hüseyin Varol Hoca'dır.

“Muhterem Hocam Tahir Büyükkörükçü vesîlesiyle kendisini tanıdım. Hocam, zaman zaman ziyaretine giderdi, beni de götürürdü. Ayrıca başka ağabeylerle de ziyaretine giderdim. Bunlar hep askere gitmeden önce yapılmış ziyaretlerdi. Tarîkat dersini yeni aldığım sıralardı, yıl 1953. İlk ders olan kalp dersini o zatın ilk ziyâretinde aldığım mânevî füyûzat neticesinde geçtim. Bir mübârek geceydi. 5-6 arkadaşımız vardı. Tahir Hocamla birlikte gitmiştik. Akşam yemek yedik, yatsı namazını da kıldık. Ahmet ağa bize: “Kardeşlerim, siz kalın. Ben göreve gideceğim. Sabah gelirim, görüşürüz” dedi, gitti. Bir arkadaşımız “Hacı Baba nereye gideceksiniz, göreviniz nerede bu gece?” diye sordu. “Bugün Berat gecesidir evlat. Zemzem kuyusunun başında bütün peygamberlerin ruhları ve bütün Allah erlerinin ruhları toplanacak. Kuyunun suyu ağzına kadar yükselecek. Resûlullâh (sas) dua edecek, bizler de âmin diyeceğiz. Sonra o sudan herkes birer avuç içecek, dağılacğız. Bu merasim her yıl tekrar edilir. Zemzem kuyusunun suyu o sebeple tükenmez” dedi.

Ben “Hacı Baba, bize o sudan getirir misiniz” dedim. İnşâallah evlat, inşâallah dedi. Ve Ahmet Ağayı uğurladık. Tahir Hocam bize biraz sohbet etti. Sonra hepimiz üzerimize bir örtü alıp yattık. Gece erken kalktık, teheccüd namazlarını kıldık. Evradımızla meşgul olduğumuz sırada sabah ezanı okundu. Sünnetleri kıldık. Farzı

⁸⁹Elma, *Lâdikli Ahmed Hüdai: Hayatu ve Divanı*, 76-77.

kılmak için bekliyorken Ahmet Ağa abdestini almış çorapları elinde kapıdan girdi. Sünneti kıldı. Kamet edildi ve sabah namazını cemâatle kıldık. Her şey bitti, oturuyoruz. Hacı Ahmet Ağa gitti, hemen elinde büyükçe bir şişe ile geldi. Bana bakarak; “Evlat, sana zenzem getirdim.”dedi. Bende aldım cemâate dağıttım. Kendim de içtim, ama dört parmak kadar arttı. “Hacı baba, ben bunu götürebilir miyim?”dedim. Götür, götür sevdiklerine içirirsin, dedi.⁹⁰

6.8. Muhammed Harrânî

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarında bahsettiği, tanışık olduğu dostlarından biri de Muhammed Harrânî'dir. Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca, Muhammed Harrânî'yi şöyle tarif ediyor:

“Diğer evliyâullah hep evimize gelirler, meselâ bir Harrânî Hazretleri'nden bahsetmek lazım, Harrânî Hazretleri, Sâmî Efendimiz Hazretleri'nin tespitiyle; zamanın kutbuna bağlı olmayan meczubûni evliyâdan bir büyük zat imiş. Ben üç defa elini öpme şerefine nâil oldum, üç defa evimize geldiler. Bir şehirdeki evimize geldiler, Erenköy'deki evimiz inşaat halindeydi orada geldiler. Hizmet ettik, bir de Erenköy tamamlandıktan sonra gelmişlerdi. Üç defa babacığım Rahmetullâhi Alehyh'i ziyâret etmişler, yani çok farklı mübârek bir insandı.”⁹¹

Tahir Büyükkörükçü Hoca vaazında bu zâtı şöyle tarif eder;

50 yıl Şam-ı Şerif'te kalmış, ricâlullâhın büyüklerinden Muhammed Harrânî diye bir dostum vardı. Arapçada efendi tabiri yok da şeyh tabiri var. “Şeyh Tahir biz görmeyiz ama siz görürsünüz” derdi. (İman ve aşkın, Kur'ânve İslâm'ın dünyaya hâkim olması)⁹²

⁹⁰Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 571-572.

⁹¹Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile Muhammed Harrânî Hazretleri”, *Youtube* (3 Mart 2021) .

⁹²*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 142.

6.9. Bediuzzaman Said Nursî

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarında sözlerini paylaştığı üstadlardan birisi de 'Koca Üstad'dediği Bediuzzaman Said Nursî'dir. Onun îman aşıl原因, umut veren sözlerini vaazlarında ve sohbetlerinde cemaatine aktarmaya çalışmıştır.

“Ahretlik kimse dünyalık şehvetlerden, kötü iş ve amellerden, dünyayı kucaklamaktan, dünyalık olan her şeyden âzamî derecede çekinir. Kendisine baktığınız zaman dünyalık izler göremezsiniz. Şimdi vay Allah'ın kullarının haline vay! Avrupa'ya köleliği, Amerika'ya kuyruk olmayı, 1, 5 Milyar Müslümana efendi olmaya tercih ediyorlar. “ İslâm gelmesin de bu köleliğe razıyım. “ diyorlar. Hayır, Hayır! Biz de koca mürşid Bediuzzaman dediği gibi diyoruz ki: “ Gelecekte en gür seda İslâm'ın sedası olacaktır.”⁹³

“Ben kendime inandığım gibi, Allah'ın dostlarına da inanırım. Onlar yanlış söylemezler. Sadece halk hazırlanmazsa biraz gecikebilir. Ufku, Kur'ân'ın nuru saracak, Peygamber Efendimiz'in(sas) buyurduğu gibi arzın üzere îman, ihsan ve ihlâsla dolacaktır.”⁹⁴

Viyana kapılarına kadar gide Kanûnî'ye, Moskova kapılarına kadar mücahitlere sorunuz; neden Tuna boylarında nal ve kılıç şıkırtılarıyla cihat ettiniz?

Neden Bağdat'ı fethettiniz?

Yavuz'a sorunuz; neden Mısır'ı yeniden fethettiniz?

Neden mukaddes emânetleri Türkiye'ye getirdiniz.

Elbette İslâm için. İstiklal ve kurtuluş harbinde kumandanlarla beraber sarıklı hocalar, âlimler ellerini kaldırıp, Fetih suresi okuyarak arşın sahibine duâ ettiler. Asker, Allah, Allah diyerek Yunanlı'nın üzerine yürüdü. Bediuzzaman da şöyle der:

⁹³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 229.

⁹⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 114.

“Maddemden korkmayın. Çünkü bir şamar darbesi bir zehirli arı iğnesiyle ölebilirim.

Ama eğer mânâmdan korkuyorsanız, haklısınız. “⁹⁵

Tahir Hoca bir vaazında gençliğinde şöyle dua ettiğini aktarır;

“Ya Rabbi, Said b.Cübeyir’in(ra) dayanıklı imanını, Bediüzzaman’ın mücadele ve azmini, aşkını bana lütfet diye devamlı dua ederdim.”⁹⁶

7. Hatıralarda Tahir Büyükkörükçü Hoca

7.1. Ali Ulvi Kurucu Hatıratı

Ali Ulvi Kurucu, Konya’da doğar, âile itibariyle ilmîye sınıfına mensup, Konya’ya ilmî ve mânevî hizmetleri olmuş Veyiszâde(Kurucu) âilesine mensuptur. Ali Ulvi Kurucu, 1922’de Konya’da doğmuş, orta öğretimini ve hâfızlığını bitirdikten sonra, dini eğitimini daha iyi alabilmek için 1939 yılında âilesiyle beraber Medîne’ye hicret etmiştir. Yüksek Tahsili Mısır’da el-Ezher’de devam ettirmiştir. Medîne’de “Sultan Mahmud” ve “Şeyhül İslâm Arif Hikmet” kütüphanelerinde uzun yıllar müdürlük yapmış ve 1985 senesinde emekli olmuştur.⁹⁷

Kurucu’nun yazmış olduğu 4 ciltlik hatıratı yakın dönem Türkiye’si’ne ve İslâm aleminin içinde bulunduğu duruma ışık tutmaktadır. Dönemin siyâsî, sosyal hâdiselerini yansıtan bu kaynakta Tahir Büyükkörükçü Hocaya’da yer verilmiştir. Tahir Hoca’nın hocası olan, imam hatip liselerinin kurulmasında büyük emekleri olan Hacıveyiszâde Mustafa Efendi aynı zamanda Ali Ulvi Kurucu’nun amcasıdır.

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın Kapu Camii vaazlarında, şiirlerinden sıkça iktibas yaptığı Üstad Ali Ulvi Kurucu ile tanışmaları eskiye dayanır. 1937- 1947 yılları

⁹⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 89.

⁹⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 350.

⁹⁷Varol, Yaşadıklarım ve Gördüklerim, 554.

arası dönemin yöneticileri tarafından Türkiye’de uygulanan hac yasağı 1947 sonrası serbest bırakılmış, o dönem Harameyn’de bulunan Ali Ulvi Kurucu bu vesîleyle Türkiye’den yakın tanıdıkları ve bazı zatlara kavuşma fırsatı bulmuş.

1949’da hacca gelenler arasında Ali Ulvi Kurucu’nun amcası Hacıveyiszâde Mustafa Efendi, yine Tahir Hoca’nın yetişmesinde çok emekleri olan, Hacı Îsâ Rûhi Bolay’da vardır. Ali Ulvi Kurucu, o gün Mekke’de amcası ve Hacı Îsâ Efendi ile görüştüktan sonra bir rüya görür. Hatıratında şöyle nakleder;

“Rüyamda, Îsâ Rûhi Efendi Hoca bir dershanede bulunuyor. İçeride ancak iki veya üç tane talebe var.

Dershanenin avlusundan berrak, billur gibi bir ırmak akıyor. Suyun berraklığı çok hoşuma gitti.

—Hocam, bu gece rüyamda sizi gördüm...

—Hayırdır inşaallah!

—Konya’daymışsınız, bir dershaneniz varmış. Dershanede iki üç talebe gördüm, ders okuyorlardı. Avludan da tertemiz billur gibi bir ırmak akıyordu. Çok hoşuma gitti...

Hocaefendi cevaben dedi ki;

—Muhterem Hocazadem, bu benim için bir müjdedir inşaallah...Evet hakîkten Konya’da talebelerim var. Birkaç tane talebem var. Fakat en çok ümit bağladığım, kendisinden birçok şeyler beklediğim tek talebem var. Tahir Büyükkörükçü adında bir genç. İnşaallah bana halef olacak, beni geçecek.

Ben sordum:

—Efendim, Tahir Efendi, sizden okuduğu gibi amcamdan da okuyor mu?

—Evet amcana da gidiyor, amcana da gidiyor...”

Bundan sonra, İsâ Rûhi Efendi'nin medhettiği bu Tahir Büyükkörükçü'yü merak etmeye başladım. “Acaba nasıl bir gençtir?”diyordum. O yıllarda Konya'dan gelen hocalara, kendisini soruyordum. Her biri ayrı ayrı medhediyorlardı:

“Kendi kendini iyi yetiştirmiş vaizlerimizdendir. Bugün Konya'da en çok vaazı dinlenen odur. Durmadan okur.” diyorlardı. Birkaç sene sonra kendisi de Hacc'a geldi. Eskiden Harem-i Şerifte ikindiyle akşam arasında vaaz verilirdi. Tahir Efendi de vaazlara çıkardı. Günlerce Türk hacılarıyla beraber ben de onun vaazını dinledim...Öyle bir buçuk iki saat durmadan konuşmak ve cemâatinden bir kimseyi kaçırmadan pür dikkat dinletmek, bilgiyle birlikte başka vasıflara da sahip olmayı icap eder. Dinleyenlerin aklına, vicdanına, ruhuna hitap etmeyi bilmek lazımdır. En önemlisi de ihlâs ve söylediğinde samîmiyet lazımdır.⁹⁸

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Kapu Camii'nde Ali Ulvi Kurucu'nun beyitlerinden okur ve tekrar ederdi. Bir gün Konya'yı ziyaret eden Ali Ulvi Kurucu'nun kendisinde yazmış olduğu beyitleri Tahir Hoca'dan dinlemiştir. Yine şu kıymetli hatıralar Tahir Hoca'nın tasavvuf erlerine muhabbetine ve tasavvufu nasıl içselleştirdiğini bize anlatır;

“Tahir Büyükkörükçü Bey, Konya'da Kapu Camii'nde cuma namazlarından önce vaaz ediyordu. Baktım, vaazlarında beniim şiirlerimden beyitler okuyor. Hele şu beyti çok tekrar ediyor:

⁹⁸M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 3* (İstanbul: Med Kitap, 2021), 3/355-356.

“Bitmez güzelin vasfı ağaçlar kalem olsa,
Hilkat de bütün şi’r ile boydan boya dolsa.”

Vaazlarında Mesnevî’yi kürsüye getirmişti. Bilhassa asrımızın Mesnevî’sini yazan Mehmed Âkif’ten Safahat’tan güzel şiirler okuyordu.

Birgün fakire iltifat olarak dedi ki:

“Ağabeyimiz, son yazdığımız ‘Gönül Ver’ şiirindeki bir beyti okurken, evde ihtiyar ve irâdemi kaybederek Mevlevî dervişleri gibi semâ etmiştim”

“Hangi beyit bu Tahir Efendi?” diye sorduğumda, şu mısraları okumuştı:

“Her zerrrenin Allah diyen âhengini duy da,
Milyarla dilin andığı Sübhân’a gönül ver.”

Bu beyit çok hoşuna gitmiş; her zerre Allah diyor, kâinat bir zikirhâne oluyor; zikirhanede her şey aşk ve şevk içinde semâ ediyor, devran ediyor. Hazret de o devrana katılmış.⁹⁹

Ömrü Haremeyn’de geçmiş olan Ali Ulvi Kurucu, Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın Haremeyn’e olan muhabbetini şöyle anlatır;

Tahir Hoca, Haremeyn’e aşıktır. Yirmi dört saatinin, herhalde on altı saatini, Harem-i Şerifte geçirir. Öyle bir ibadetten zevk alma hali vardır. Ne zaman görseniz; Kur’ân-ı Kerim okuyordur. Gelenlerin meseleleri varsa onları konuşur. Herkesin pek yapamadığı şeyleri yapar. Çarşıya, pazara, torunlarına alınacak bir şey varsa, bir kere çıkar, bir kere oralara uğramaz. Bütün vaktini Harem’de ibadetle geçirir. Hapishâne kaldığı beş sene buralara gelemediği için çok üzölmüş, duâlar etmiş. Hatta fakire duâ etmem için haberler gönderirdi. Ali Kemal(Belvıranlı) Bey, bir keresinde şöyle demişti:

⁹⁹Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar* 3, 3/357.

“Ağabey, Tahir Hoca’ya duâ edin; yoksa bu hoca yanacak... Kâbe-i Muazzama, Medîne-i Münevvere, Ravza-i Mutahhara deyince ağlıyor. O duâlar kabul olundu herhalde ki, Tahir Hoca şimdi yılın altı ayını buralarda geçiriyormuş. ¹⁰⁰

Tahir Hoca, bir vaazında şükür konusunu işlerken, vaazına şu Ali Ulvi Kurucu’nun şu şiiriyle başlar;

“Mevlâsını zikreleyen

Âyâtını fikreleyen

Nimetlere şükreleyen

Dil şehrine sultan olur”¹⁰¹

7.2. Hasan Hüseyin Varol(Yaşadıklarım ve Gördüklerim)

Hasan Hüseyin Varol Hoca, Konya’nın tanınan, sevilen hocalarından olup, Kurra hâfızdır. Yetiştirmiş olduğu talebeler ve yapmış olduğu hizmetlerle hemşehrilerinin gönlünde taht kurmuştur. Yakın dönem Konya’daki ilmî ve mânevî müktesebatı anlamamız açısından önemli bir kaynaktır. Hasan Hüseyin Hoca’nın diğer önemli bir tarafı ise Tahir Büyükkörükçü Hocayla yakınlık bağı olmasıdır. Varol Hoca, Tahir Büyükkörükçü hocanın talebesi aynı zamanda bacanağıdır. Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın ilmî ve mânevî hayatına dair hatıraları da bizler için önem arz etmektedir.

Tahir Büyükkörükçü Hoca askerden dönüp vaizliğe başladığı zamanlar vaaz kürsüsünde bir hatip, rahlede bir muallimdir, hayatının önemli bir kısmında talebe okutmuş ama dönemin mevcut şartlarıyla beraber hayatının belli bir dönümünden sonra vaazlarla halkı irşad etmeye yönelmiştir.

Varol Hoca’nın ‘Yaşadıklarım ve Gördüklerim’ hatıratında kaleme aldığı şu hatıralar, Tahir Hoca’nın ilim öğretmeye olan iştiağını, dönemin zorlu şartlarını gözler önüne sermektedir;

¹⁰⁰Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar* 3, 3/361-362.

¹⁰¹ *Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler*, 163.

“ Tahir Hocam askerden geldikten sonra vaaz etmeye başlamıştır. Ben onun vaazını ilk dinlediğimde Alaaddin yolu üzerindeki küçük camide konuşuyordu. Camiye Asri Camii deniyordu. Pencerelelerinde dahi insanlar pencerelere dolmuşlardı. Hocam için

“Genç Vaiz” ünvanı verilmişti. Bendeniz o yıllarda hıfza çalışıyordum. 1949 yılı sonlarına doğru hâfızlığı bitirdim. Arapça okumak istiyordum. Birkaç arkadaşla buluştuk ve Tahir Hocama gittik. Çok popüler bir vaizdi, iyi bir hocaydı. Onda okumak istemiştik. Cenâbı Hakk rahmet eylesin. Bizi kabul etti. Ve biz 16 kişi olduk. Hocada derse başladık. Emsile, bina, maksut okuduktan sonra doğrudan avâmile geçtik. Hocamız çok gayretliydi. Bizler de hocaya uygun öğrenciler olmaya çalışıyorduk. Çok hızlı, çok çalışkan, çok gayretli bir çalışma içerisindeydik. Fakat yaptığımız iş yasak bir işti. Türkiye’de bu tür çalışmalara hiç müsaade edilmiyordu. Bir gün maalesef zihniyeti bozuk bir adam bizi polise ihbar etmiş. Aniden basıldık. Kitaplarımızı aldılar, hocalarımızı aldılar, götürdüler. Bizi de bir polis önüne kattı, karakola getirdi. Akşama kadar orada kaldık. Akşam saldılar. Ama hocayı mahkemeye verdiler. Hoca’nın konuşma iznini kaldırdılar. Hocayı susturdular. Genel seçimler yeni yapılmış, iktidar değişmişti. Çok fazla sürmedi lâkin hocanın susturulmasının yankıları ve sarsıntısı çok şiddetli oldu. Toplumda ciddi kaynaşmalar başladı. Hemen hocanın konuşmasına izin çıkardılar, hocam konuşmasına kaldığı yerden başladı. Fakat bizler okuyamadık. Ne kadar yakardıysak da hocayı razı edemedik. Çünkü hoca büyük bir bedel ödemişti. Ayrıca gece ve gündüz takip ediliyordu. Hepimiz bir yere dağıldık. “¹⁰²

Tahir Hoca, hem ilmîyle almış hem de sahip olduğu tasavvufî ahlâk ile talebelerine örnek olmuş bu minvalde talebelerini yetiştirmiştir.

“Hocam cezaevine konuşmaya giderdi. Ben sarık ve cübbesini taşırdım. Konuşacağında onları giydirdim. Konuşma bitince tekrar dürer camiye getirirdim. Bir

¹⁰²Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 498-499.

gün cezaevine giderken hocamın sağından gidiyormuşum. Bana “ Hâfız Hasan! ” dedi.” Buyur hocam! ” dedim. “ Yolda giderken talebe hocasının, kadın kocasının, mürid mürşidin solundan ve bir ayak gerisinden gider” dedi.

Bendeniz bu söz üzerine hemen hocanın soluna geçtim. Ne zaman ki hocamla yürüyecek olsam bu usûle uyar ve öyle giderdim. Hiç gaflete düşmedim. “¹⁰³

Merhum hocam bana “Hâfız Hasan, camiye girerken ve caminin içerisinde ayakkabılarının altlarını birleştireceksin ve sol eline alıp beli hizasına götüreceksin” dedi ve gösterdi. Bendeniz de ne zaman, nerede camiye girsem hemen ayakkabılarımı hocamın bana gösterdiği gibi yapar öyle girerim. Malum biz Kapu Camii’nde bir grup hâfız arkadaş Ramazan-ı Şerif’te mukâbele okuruz. Kur’ân okuduğumuz kürsü orta kapının tam karşısında Hâfız Şükrü Bağrıaçık Hoca da hâfızları dinler, orta kapıdan girenleri görür. Bir gün bana “Hasan Efendi” dedi. “Orta kapıdan giren onlarca adamın içinde iki kişi var ki ayakkabılarının altını birleştirir, sol eline alır ve öyle girer. Bunun biri Tahir Hocaefendi, biri de zat-ı âlînizdir” dedi.¹⁰⁴

¹⁰³Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 499.

¹⁰⁴Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 501.

İKİNCİ BÖLÜM

TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ

1. Tahir Büyükkörükçü'nün Tasavvufî Görüşleri

1.1. Tahir Büyükkörükçü'ye Göre Tasavvuf

Dinin gayesi güzel insan yetiştirmektir. Bu, Hakk'a kulluğu idrak ile mümkündür. “Kulum, ancak senin kulun olayım” inanç ve arzusu, bütün davranışlarımızı içine alan bir ibadet hâline getirilmelidir.¹⁰⁵

İslâm ideali, insan idealidir; çünkü din insan için vardır. Bu idealin gıdası kalbin hareketidir. Sevgisi olmayan insanların dindarlıkları, sadece bir dindarlık gösterisinden ibaret kalır. Büyük mütefekkir ve şair Muhammed İkbal, sevgisizliğin meydana getirdiği felaketleri şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Dün gece Rabbi'min huzurunda ağladım, sızladım. Ya Rabbi! Müslümanlar niçin böyle hor ve hakir oldular dedim. Rabb'imden şu sözlerin içimde yankılandığını hissettim:

‘Onların gönülleri var, ama sevgileri yok’¹⁰⁶

Din kuvveti, bilek kuvveti değildir. O yaşatıcı bir güçtür. Onun dışındaki kuvvetler yaşamayı, din ise yaşatmayı öğretir. Maddi güçler yok etmeye meyyaldir; dinin gayesi ise, Hakk'ın “Rahmet-i Rahmaniyye”sinin yanısıra “Rahmet-i Rahimiyye”sinin de yeryüzünü kuşatmasıdır.”¹⁰⁷

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarının ve sohbetlerinin ana unsurunu oluşturan hasletlerden biri tasavvuf neşvesidir. O, milli ve mânevî değerlere önem verir,

¹⁰⁵*Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar* (M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2017), 18.

¹⁰⁶Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 18.

¹⁰⁷Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 18.

cemaatine ve dinleyenlerine bunu aşlamaya çalışırdı. Tahir Hoca bu vaazlarını Mevlânâ'nın Mesnevî'siyle, Allah dostlarının söz ve menkıbeleriyle süsler, tasavvufun gönül dilini vaaz kürsüsüne taşırdı.

Allah dostlarına, tasavvuf büyüklerine muhabettin önemini vurgular, Kapu Camii cemaatine bunu tavsiye ederdi. Tahir Hoca'nın Kapu Camii vaazından aldığımız şu satırlar, onun tasavvufa, Allah dostlarına dair görüşlerini net bir şekilde açıklar niteliktedir;

“Muhterem Konyalı kardeşlerim, bu söz kulağınızda devamlı çınlasın. Allah'ın dostalarını çok seviniz. Dedikodulara, pespaye insanların tuhaf tuhaf laflarına sakın ola ki bakmayınız. Bir Muhyiddin İbn Arabî denildiği zaman, bir Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî denildiği zaman, görüyüm sizi. Kollarınızın ucuna, bütün hüceyratı vücudunuza zerrelerinize varıncaya kadar, onların sevgileriyle dolu olarak yaşayın. Çünkü; onlar Hâlık-ı Zü'l-celâli bizden çok farklı olarak bilmişlerdir. Onların mahşerde mertebeleri çok âli olacaktır. Eğer onları seversek, dünyada da mahşerde de onlara yakîn olacağız. Bu bakımdan istifademiz çok büyük olacaktır inşallah.

Tasavvuf'un gayelerinden biri de dünya ahiret dengesi içerisinde, son nefese kalbi mütmâin bir şekilde hazırlmaya çalışmaktır. Tahir Hoca'nın vaazlarının bilhassa üzerinde durduğu konulardan biri de, dünyanın fâniliğidir, yani mezzâtü'l-âhira oluşu ; onun tasavvufî görüşleri de bunu yansıtır niteliktedir, O, insanın dünyada bir amacı olduğunu bunun Rabbine hâkiki manada kulluktan geçtiğini anlatmasıdır, bu manayı yakalayabilmek için de, Allah dostlarının yolundan ve izinden gitmenin gerekliliğine vurgu yapar. Müslüman bu dünya içinde donanımlı olmalı, kendini geliştirmeli, maişetini geçimini sağlamalı bunlarla beraber Nakşibendî'nin esaslarından olan 'halvet der-encümen' hâlini de yaşamalı, yani Tahir Hoca'nın ifadesiyle;

“Çok aziz ve pek muhterem müslümanlar;

Derslerimizde bilhassa üzerinde durduğumuz husus; dünyada ve ahirette mesut olmak, saadete ermek neşesi ve arzusudur. Hayatımızı nur ve sürur içerisinde geçirmek, ölümlerimizden rahat yunabilmektir. O kadar güzel ameller işleyip

saadet yolunda rahat ve neşeyle yürüyelim ki ölürken gözümüzü rahat yumabilelim, kalbimiz neşe ve sürurla dolsun. Gönül gözümüz arşı görerek, Allah'ın tecellilerini seyrederek müjde alarak Mevlâma kavuşalım."¹⁰⁸

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaazlarında vurguladığı hususlardan biri ise birleştirici ve kuşatıcı olmasıdır, onun şu sözleri bunu özetler niteliktedir:

"Hadis-i şerifte, "Kişi mahşerde sevdikleriyle beraber haşrolunacak. " buyruluyor. Allah'ı seviyoruz, Resûlullâh'ı (sas) ve bütün enbiyayı seviyoruz. Ashâb-ı kirâmı seviyoruz. Selef-i sâlihîn'i seviyoruz. Cüneyd-i Bağdâdîleri, Bâyezid-i Bistâmîleri, Şah-ı Nakşibendleri, Muhyiddin-i Arabileri, Hacı Bayram Velîleri, Mevlânâ Celâleddîn Rûmîleri, Akşemseddinleri, Sultan Fatihleri, Sultan Kanûnîleri, Sadreddin Konevîleri, İmam-ı Beğavîleri, Abdullah Bosnevîleri ve hakeza...Rabb'im şahit ol, âlemde senin sevdiğin herkesi seviyoruz. Senin buğz ettiklerine aşırı derecede buğzediyoruz."¹⁰⁹

Şair, Mütefekkir Ali Ulvi Kurucu hatıratında, onun tasavvufa bakış açısını ve tasavvufun Tahir Hoca'nın hayatındaki önemini şu ifadelerle nakleder;

"Tahir Efendinin ilmi olduğu kadar, tasavvuf tarafı da vardır. Nakşidir. Sâmi Efendi Hazretlerine bağlıdır. Şaibesiz, pürüssüz bir tasavvuf anlayışı vardır. Derslerinde, hem şeriat, hem hakikat, hemde cihat ruhunun canlandığını görürdünüz. Mesnevî'yi aslından okuyup hazmetmişti. Mevlânâ Hazretleri üzerine eserler kaleme aldı. Vaazlarında ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerden mevzular açıklarken, Mesnevî'den, İkbâl'den, Mehmet Akîf'ten parçalar okur, misaller getirirdi. Vaazları çok çekici ve doyurucu olurdu."¹¹⁰

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Kapu Camii'ndeki vaazlarında; Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Yunus Emre, şeyhi, Üstadı Ekremi Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'ndan ve bir çok sûfî şahsiyetten örnekler verir, onlara büyüklerin menkıbelerinden bahseder, böylece insanların gönül dünyasına hitap ederdi.

"Müminler şahit olunuz ki, ben bu dinin delisiyim, mecnunuyum. Büyük velinin; "Bu dinin karşısında benim ne aklım, ne nefsim ne de başka bir şeyim var. Başımdaki kıllar adedince başımı alsalar, yine illallah derim. " dediği gibi ben de "İslâm "diyorum. Yunusların, Aziz Mahmud Hüdâîlerin kurbanıyım. Halık-ı

¹⁰⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 95.

¹⁰⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 304.

¹¹⁰Düzdağ, Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 3, 358.

Zü'l Celal'imizin razı olduğu tek din İslâm 'dır. 1400 senedir; biz, siz, ecdadımız, Selef-i Sâlihîn, tâbiin ve tebei tâbiin bu dinin nuruyla arşa kadar yeşermişlerdir.
”¹¹¹

O, sûfî büyüklerine gelen haksız eleştirileri göz ardı etmez, vaaz kürsüsünden bunu dile getirirdi;

“Yahu hocam sen kürsüde Mevlânâ diyorsun, Cüneyd-i Bağdâdi, Bâyezid-i Bistâmî, Muhyiddin İbnü'l Arabî diyorsun. Şimdi Konya'da falan bazı kimseler türedi. Ebû Cehil'in karpuz kökeni gibi, -Mevla muhafaza buyursun-zehirli ot gibi yeşeren kimseler türedi. Mevlânâ'ya “müşrik”, Muhyiddin İbn Arabî'ye “Şeyh-i Ekber”, Yunus Emre'ye “zındık” diyorlar. Ne yapacağız? Sayısız İngiliz, Alman, Amerikalı var; “Kur'ân'ın manasını “Mesnevî”den alarak Müslüman oldum.” diyorlar. Aşk Eri Mevlânâ'nın dergâhını ziyaret ettikten sonra kelime-i şehadet getiriyorlar.”¹¹²

“Birbirlerini beğenmeyip birbirlerine çamur, pislik diyenler; arştan inen, Allah'ın Habl-i Metin'i olan, haftada bir guslü farz kılan, yemekten önce ve sonra el yıkamayı emreden, temizlikten, edep ve aşka kadar insanı meleklerin imreneceği seviyeye yükselten İslâm'ı beğenmiyorlar. Abdülkadir Geylani, Muhyiddin-i İbnü'l-Arabî, Cüneyd-i Bağdâdi, Bâyezid-i Bistâmî, Hacı Bayram-ı Veli, Akşemseddin İstanbulî, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Sadreddin Konevî, İmâm-ı Rabbânî ve Şemsi Tebrîzi gibi kâmil insanlara melekler dahi imrenir. Rabb'im; bizleri meleklerin kemaline hasret çektiği bu büyük insanların şefaatlerine nail kıl, mahşerde bizleri onlarla beraber kıl. İslâm beşerin vicdanına girip beynine nurunu sokunca ve hayatını düzenleyince, kişi; nefsiyle, şeytanla, dünyayla cihad ve mücadele ederek yükselir.”¹¹³

Yine Kapu Camiinde yapmış olduğu vaazındaki şu sözleri onun tasavvuf anlayışını sarih bir şekilde bizlere açıklar.

“İçinizdeki en günahkâr kardeşinizim. Ancak söylemem gerekirse kıyamet sabahına kadar ömrüm olsa, bin defa ölsem ve tekrar gelsem huzurunuzda, biliyorum ki

¹¹¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 88.

¹¹²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 142.

¹¹³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 178.

kurtuluş için tek bir yol vardır. O da Allah'ın Kur'ân'ın yoludur. Resûlullâh'ın (sas) , Mevlânâların, Muhyiddin-i Arabîlerin, Hacı Bayram Velilerin, Akşemsettinlerin, Sahabenin, tabiinin yoludur. Rabb'imi şahit getirerek söylüyorum ki yarın mahşerde Rabbim sorarsa ben kardeşlerime çıkar yolu söyledim, gösterdim Allah'ım diyeceğim, sizler de şahit olun. ¹¹⁴

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî Hazretlerini çok övdüğümü düşünebilirsiniz. Şimdi içimizde öyle kimseler türedi ki, Mevlânâ'nın müşrik, Muhyiddîn-i Arabî'nin kâfir, Hacı Bayram-ı Velî'nin fasık olduğunu söylüyorlar. Muhterem mü'minler; bu kimseler, şöhretleri asırlara mal olmuş Allah dostlarıdır. ”¹¹⁵

Onun tasavvufî görüşlerini açıklaması açısından şu sözleri de önem arz etmektedir.

‘Ah Yunus Emre gibi bir derviş olsaydım... Müslümanlar milyarlarca defa ah diyorum! Yunus Emre gibi bir derviş olsaydım, ah!’¹¹⁶

Tahir Hoca'nın tasavvufta ölçüsü şerîattir. Şeyhi Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'nun izini takip eden Tahir Hoca, Kur'ân ve sünnet anlayışına sahip bir tasavvuf anlayışını hem eserlerinde hem de vaazlarında her zaman vurgulamıştır.

1.2. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaaz ve Sohbetlerinde Mahmut Sâmi Ramazanoğlu

Gençlik dönemlerinde Mahmut Sâmi Ramazanoğlunu tanıyan Tahir Hoca, yine o dönemlerde intisap etmiş, tasavvufta ilk yolculuğu böylece başlamıştır. ‘Bir taraftan büyük cemâatlere hitap eden bir vâiz, diğer yandan sabahlara kadar sohbetlerde gecelerini geçiren bir mürîd.’¹¹⁷

¹¹⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 98.

¹¹⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 124.

¹¹⁶Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 226.

¹¹⁷ Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”.

Dervişliğinin ilk zamanlarını, Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca şöyle anlatır;

“O günlerde Adana’da ikamet etmekte olan üstadını ziyaret için Konya’dan Adana’ya kadar yayan gidecek kadar da aşk sahibidir. Dervişlik arkadaşı Âdil Hoca ile Konya’dan Adana’ya bir köyden diğer köye geçerek, bazen at arabasıyla, bazen yaya olarak gittiklerini büyük bir zevkle anlatırdı.¹¹⁸

Gençliğimizde imam hatip talebesiyiz, o dönemki âlimleri tanımak açısında babama sorarım;

—Babacığım falan âlimimiz nasıl, falan büyük üstad nasıl, tarihten sorarım, yaşayanlardan sorarım.

Bir gün böyle söylemişti;

“Abdurrahman evladım! Bizim gençliğimizde sahabe nasıl yaşardı diye sorsan Konya’da belki sana yirmiye yakın insan gösterebilirdim. İşte sahâbenin şu yönüne şu üstadımız, başka bir yönüne başka bir üstadımız mirasçı olmuşlardır diye sana yirmiye yakın insan gösterebilirdim, ama bugün dünya çok kısır hale geldi. ¹¹⁹

Bu tespitinden sonra, ki kendisi babamın üstadıdır, şeyhidir, manen babamı yetiştiren büyük üstattır Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Efendi Hazretleri. Bir gün bize ondan bahsederken, bize onu anlatırken hayatımız boyunca Konyamızda, Mekke, Medine ve Şam’da ve Türkiyemizin değişik yerlerinde çok büyük insanlarla karşılaştık evladım, ama onun kadar büyüğünü hiç görmedim, demişti. ¹²⁰

Mürşid; doğru yolu gösteren, uyaran, irşad edendir. Gerçek mürşid ise Hz. Muhammed’dir (sas). Diğer mürşidler, onun mânevî mirasını elde etmeye muvaffak olmuş kişilerdir. ¹²¹ Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’nun tasavvuf anlayışının en önemli

¹¹⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü.

¹¹⁹ Abdurrahman Büyükkörükçü, “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri” ,Youtube (2012).

¹²⁰ Büyükkörükçü, “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri” (2012).

¹²¹Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (Ankara: Otto, 2020), 350.

sâiki Kur'an ve sünnet üzere olmasıdır. Müritlerine hem yaşantısıyla hem de verdiği eserlerle, bunun üzerinde durmuş ve bu önemli noktayı dikkatlere vermiştir.

Sâmi Efendi, ehli sünnet îtikadına ve şeriate çok sıkı bağlı olan bir sûfidir. Ona göre, salikin uyması gereken hususlar şunlardır;

1. Akâidin yani itikâdın Kur'an ve sünnete göre tashihi
2. Şer'i hükümleri, helal, haram, farz, vacip gibi hususları bilmek,
3. Bu ilmin gereklerini yerine getirmek ve amel etmek
4. Nefis tezkiyesi, kalp tasfiyesi.

Akâit sağlam olmayınca, şer'i ahkâm ve amel fayda vermez. Bu iki şart gerçekleşmedikçe, amel fayda vermez. İlk üçü olmadıkça da nefsin tezkiyesi imkânsızdır. Nefsin tezkiyesi ise, tarikatın alanıdır. Netice itibariyle Sâmi Efendi'ye göre tasavvuftan gaye şeriate uymaktır. Tasavvufta şeriaten uzaklaşıldığı anda sapmalar ortaya çıkmaktadır. Sâmi Efendi'de hayatı boyunca şer'i titizliğe sahip bir hayat düsturunu benimsemiş ve bu noktada azami gayret içerisinde olmuş bir sûfi ve mürşiddir.¹²²

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın Kapu Camii 'ndeki vaazlarını irdelediğimiz zaman çıkarılabilecek sonuçlardan biride şudur;

Vaaz kürsüsünden halka; tasavvufa ait erkânı, tasavvuf büyüklerini, tasavvufa literatürünü nasıl anlatılması, nasıl sunulması gerektiğini öğreniriz. Bu günümüz vaizlerine, vaaz kürsüsünde konuşan hatipler nezdinde de örneklikler verir.

Kapu Camiin'deki vaazlarında gerek ev sohbetlerinde tasavvuf büyüklerine dair örnekler verirken Kur'an ve sünnet üzere örnekler vermişve bunları sözler ve menkıbelerle örneklendirmiştir;

¹²²Vahit Göktaş, *Mahmud Sami Efendi Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri* (Ankara Kalem Neşriyat, 2018), 92.

“Daha önce söylediğim gibi maddi ve mânevî sevgiler vardır. Mânevî sevgi, Allah sevgisidir. Bir kimse ben Allah’ı seviyorum, ben de Müslümanım dese, Kur’ân-ı Kerim’i öpüp koklasa hemen inanacak mıyız? Tabi ki hayır. Bunun şartları vardır: Hem Allah’a âsî oluyorsun hem de Allah’ı seviyorum diyorsun, hâlbuki senin sevgin ve muhabbetin gerçek olsa, sevdiğine itaat ederdin. Sevenler sevdiklerine itaat ederler, Allah’ı seven de Allah’a itaat eder. Rasulullah’ı(sas) seven, O’nun(sas) sünnetine uyar, müşşidini, üstadını, hocasını seven; ona saygı ve hürmet gösterir ve sözünü tutar. Başım gözüm üstüne diyerek adeta huzurunda yanaklarını yere koyar. Ailesini, babasını, annesini, kardeşini seven kişi de keza aynı şekildedir. ”¹²³

Mahmut Sâmi Efendi’nin mânevî tedrisatından geçen Tahir Hoca vaazlarında müstakil konularda Sâmi Efendi’den hatıralar aktarır;

“Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri’yle Kur’ân ezberinin korunması ve devamlılığı üzerine sohbet ederken; devamlı Kur’ân okuyan kişinin vücudunun kabirde çürümeyeceğini buyurmuşlardı. Zira Esmâ’ul Hüsnâ-i İlâhiye ve İsm-i Âzam Kur’ân’dadır; onu dilinden düşürmeyen kimse de altına dönüşür. Altını da toprak çürütmez. Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri bir gün sohbetinde şöyle anlatmıştı:

“Dayım, hafız ve Kur’ân’da mütehasstı. Günde on cüz okuyarak üç günde Kur’ân-ı hatmederdi. Adana’da Yağ Camii hazîresine(kabristanına) defnedilmişti. İki sene sonra belediye oradan yol geçirmek isteyince, kabrin nakli gerekmişti. Kabir açıldığında, koydukları gibi kefeni dahi sararmamış halde, kendisini nur olarak pırıl pırıl çıkardılar ve naklettiler. ”¹²⁴

Üstadının izini takip eden Tahir Hoca, Kapu Camii’nde yaptığı vaazlarda ve yapmış olduğu sohbetlerde ondan hatıralar nakleder ve tavsiyelerini şu şekilde paylaşır;

¹²³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 27.

¹²⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 26.

“Şeyhim ve üstadım Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri zaman zaman işaret eder ve: “Allah’ın bahşedeceği o güzel günü inşaallah görür, o günün büyüklerine hizmette bulunursunuz.” diye dua ederdi. ”¹²⁵

Mânevî halaskarım, Şeyhim, Üstad-ı Ekremim diye başlayan hitaplarda Mahmut Sâmi Efendi’den örnekler verir, onlardan biri de;

‘Benim şeyhim, mânevî halaskarım Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri öyle derdi, dünyayı tuz kadar sevin’

Tahir Hoca’nın bağlı bulunduğu Nakşibendî-Hâlidî silsilesinin büyüklerinden, Muhammed Es’ad Erbilî Hazretleri bir müşşidin vasıflarını sayarken üzerinde durduğu maddelerden ikisi şöyledir;

- 1) Mümkün mertebe (kim olursa olsun) bütün insanlara nasihat etmelidir.
- 2) İnsanlara takva ve istikâmet yolunu öğretmeli, şer’an yapılması caiz görülmeyen şeylerden de uzak tutmalıdır. ¹²⁶

Müşşid kelimesinin ihtivâ eden manaları açıklamıştık, irşad eden, doğru yolu gösteren anlamlarına gelir. Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri’nin ömrü bu minvalde geçmiş, insanlara takva ve istikamet yolunu göstermiş, talebelerini, müridanını da böylece yetiştirmiştir.

Tahir Büyükkörükçü Hoca üstadından aldığı bu edep ve erkân ile hem yaşayışla hem de vaaz kürsüsünden insanları irşad etmeye çalışmış, Üstadı, Şeyhi Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’nun izinden yürümüştür.

Tahir Hoca’nın vaazlarındaki şu satırlar onun bu noktadaki gayretinin ifadesi açısından önem taşımaktadır;

¹²⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 142.

¹²⁶Vahit Göktaş, “Müşşid Kalb ve Ruh Doktorudur”, Altınoluk Dergisi, 350 (Nisan 2015).

“Gençler, Allah’ın nur yumağı yaratıkları, Cenâb-ı Hakkın alnından öptüğü müslüman ve mü’minler;

“Ben sık sık gençler dediğim için yaşlılar bana darılmasınlar. Geleceğin bütün emanetlerini gençlere vereceğiz, geleceğin cumhurbaşkanı, başbakanı, bakanları ve milletvekilleri, amirleri ve memurları, gençlerdir. İyi bir gelecek istiyorsanız, neslinizi nur yumağı gibi pırıl pırıl yetiştireceksiniz. İçi dışarıdan görünen, söylediği gibi düşünen ve düşündüğünü yapan, Allah’ına itaat eden ve Resûlü’ne (sas) ümmet, Kur’ân’a tabi olan, sünnet şîâr, Kur’ân haslet bir neslin gelmesi için ter döküyoruz. Allah’ımızdan niyaz ediyoruz; “Parıl parıl bir nur içerisinde bir gelecek lütfet ya Rabbi!” Biz kıyamete kadar ısrar ediyoruz, bu memleketin kaderini elinde tutanların Kur’ân haslet ve Muhammediyü’l Meşrep olması için bütün gayretimizi sarfedeceğiz. ”¹²⁷

“Kur’ân’ı Kerim’i okuyun, anlayın, evlatarınızı ilim adamı olarak yetiştirin. Nur yumağı yavrularınızı zalimlere, gafillere, saptırcılara, ayyaşlara bırakmayın. Ehl-i ilim, ehl-i fazilet, bilgi sahibi, şuurlu, hak ve batılı seçen, dost ve düşmanı iyi bilen, cennet vatanımızın geleceğini yine cennet vatan olma hüviyetine omuzlayarak, hizmetleriyle götürmek isteyen yavrularımızın önünü kapatmayın. ”¹²⁸

Tahir Hoca, talebelik dönemleri, hocalarına, üstadlarına, hizmet ederek geçmiş, onların hem ilimlerinden hem de manevi hâllerinden istifade etmiştir;

“ Abdest suyunu anlatırken edep ve faziletten bahsetmek istemiştım. Hocamıza abdest suyu dökerken, o kemal ehlinin nasıl abdest aldığını göre göre vaktinde biz de öyle abdest almaya çalıştık. Hacı Haydar Efendi Hazretleri’ne, Hacıveyiszâde Hocamız Hazretleri’ne, Hacı Îsâ Rûhi Bolay Hazretleri’ne, Şeyh Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri’ne, Lâdikli Hacı Ahmet Ağa’mıza, Muhammed Harranî’ye abdest suyu döktük. Allah’ın büyük dostlarına abdest suyu dökerken içimden: “Ah bir müsaade

¹²⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 58.

¹²⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 55.

etselere de şu dudaklarımla ayaklarının altına şöyle bir öpsem, tabanlarının altına şöyle bir yanağımı koysam.” derdim. Hak dostlarını, Allah sevgilerini severek geldik, bugün de nefsimizden bir kat daha çok severek Huzurullah’a varmak istiyoruz.”¹²⁹

Tahir Hoca’nın önemli hasletlerinden biri de vefâ ehli olmasıdır, vaaz kürsüsünde dizinin dibinde ilim okuduğu hocalarını, maneviyat yolunda Şeyhi Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’nu her daim sözleri ve hatıralarıyla hayırla yad ederdi.

“Biliyorsunuz, ben hocalarımı büyük bir rahmet neşesiyle yad ediyorum. Hacı İsmâ Rûhi Bolayüstâdım, Hacı Veyiszade Mustafa Efendi Üstadım, Kur’ân hocam devrin şeyhulkurraşı Hacı Haydar Efendi Hazretleri ve emsali derken zaman zaman da size Bediüzzaman Hazretleri ve şeyhim, müşidim, mânevî halaskarım Mahmud Sâmî Ramazanoğlu’ndan bahsediyorum.”

Şeyhim, müşidim, mânevî halaskarım Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’ndan bahsediyorum. Onun damadı Ömer Kirazoğlu ağabeyimizin şöyle bir hatırası var. “İzmir’deyim, Başoturak Camii’nin imamı kısa boylu, güneş çehreli, içinden nur fışkıran ihtiyar bir ilim adamıydı. Hücreye çağırdı beni, sohbet ettik... Şöyle demiş imam; “Ömer, Ömer! Rabb’imize sonsuz hamd-û senâlar edelim, Cenâb-ı Halık-ı Zü’l-Celâl bizi insan olarak yaratmış, Sibiryâ’da domuz çobanı olarak yaratsa hâlimiz ne olurdu?”¹³⁰

Tahir Büyükkörükçü Hoca, senenin belli bir bölümünü Medîne-i Münnevver’e de geçirirdi. Orada yapmış olduğu müstâkil derslerde Şeyhi Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’ndan şöyle bahseder.

¹²⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 56.

¹³⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 198.

Sohbetin başında idâre-i kelâmı şöyle ediyorum:

‘Yüksek ahlâka sahip insan Allah’a yakındır.’

‘Yüksek ahlâka sahip insan Resûlullâh’a (sas) yakındır.’

‘Yüksek ahlâka sahip olan insan Allah ve Resûlü’ne yakîn olunca müminlere de yakındır.

Yani istisnasız bütün bir müslüman, ahlâklı mümini severler hatta şöyle bir tabirde var istemese de severler. Çünkü ahlâklı insan tepeden tırnağa meğer ki kafir olmasın, meğer ki mülhid olmasın, münafık olmasın, ehli bid’at olmasın, meğer ki İslâm ve Kur’an düşmanı olmasın onun için kaydettim;

‘Yüksek ahlâk sahibi insan müminlere de yakındır ve ilâve ediyorum yüksek ahlâklı, ahlâk-ı hamîde sahibi insan cennete de yakındır. Ferâizi edâ edip, haramlardan sakınan yüksek ahlâka sahip bir müminle cennet arasında bir ölüm vardır. Bunu İslâm’ın temel ölçü ve kâidelerine dayanarak söylüyorum. Ser(sır) vereyim mi;

‘Mahmut Sâmi üstadı ekremimiz hazretleri gibi ahlâka sahip yani “خ ل ؤواب أخ ال ؤ ال لوب أخ ال ؤ ر سوال هـ” fetvasınca, tahalluk etmiş bir insanı kâmilse, mahviyet ve tevâzu, hayatı boyunca bir kalbi incitmeyen meleklerle tehassürle, meleklerle kendisini hayran kılan insanı kâmil...İnsan-ı kâmil olarak hayatımda öylesini gördüm diye söylüyorum bunu. Melekleri imrendiren fazîlette, melekleri hayran kılacak ahlâka sahip insanın elini öptük. Elhamdülillâh, sohbetinde bulunduk, tavsiyelerini aldık Elhamdülillâh-i Teâlâ.¹³¹

Tahir Hoca, Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’nun bir sözünü aktardıktan sonra, tasavvuf terbiyesinin bir yansımasına dair örnek verir;

Üstadımız Hazretleri’nin (Mahmut Sâmi Ramazanoğlu) Adana’nın üçte birine yakını ecdadınınmış. Bir sohbette ‘biz hiç ilgilenmedik’buyurmuşlardı.

¹³¹ Tahir Büyükkörükçü, *Medine Sohbetleri*, 1995.

Bütün büyükler vefat edip giderken; ورائها رلومي

Fahr-i Kâinat böyle, Efendi Hazretleri böyle...

Peygamberimiz vefat edeceğine yakın; Yâ Âîşe başımın altında altı dinar var dağıt onubuyuruyorlar.

Ey Âîşe dağıttın mı buyurunca ÂîşeVâlidemiz;

—Yâ Resûlullâh vallahî ihmalimden değil, size hizmet edeceğim diye unuttum. Efendimiz (sas);

—Dünyalıkla Rabbim’e varmaktan, Allah’a sığınırım ya Âîşe, buyurdular.

Talebeliğim devresinden beri, servetiyle mağrur kimseye selam vermezdim. Ben ilim adamıyım, ilimle meşgulüm, karşımdaki servet sahibi, manifaturacı faraza, dükkânın kapısında durmuş, kibirle bekliyor. Burnunun dibinden geçiyorum, selam da vermiyorum...

Kirazlı Ömer Ağabey sohbetlerde bize ümit verirdi; Yâ kadrimizi bilelim hocaefendiler! Kaç kişikaldık filan derdi.¹³²

Tasavvufun insana kazandırdığı hasletlerden biri de aynı tasavvuf okuluna mensup olan ihvanlar arasında dünyanın bir ucunda olsa da gönül köprüleri kurmasıdır. Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca’nın, hac zamanında yaşadığı şu hatıra bunu örnekler niteliktedir.

“Ben 1974 yılında ilk defa haccettim. O zaman Yüksek İslâm Enstitüsü talebesiydim. Arabalarla Arafat’tan Müzdelifeye indik, baktık yollar çok sıkışık, o zaman bu zamanki gibi yollar geniş değil. Babam; ‘Abdurrahman evladım, biz ikimiz yürüyelim’ dedi. Diğer hacı kardeşlerimizden arzu edenler kaldılar, biz babamla yürümeye başladık. Tanıyanlar bilirler, babam çok seri yürür. Beraber Müzdelife’den Mina’ya iniyoruz, sabahleyin şeytan taşıyacağız. Binlerce insan sel halinde oluk oluk,

¹³² Büyükkörükçü, *Medine Sohbetleri*, 1995.

Müzdelife'den Minaya iniyor. Babam seri seri yürüyor, bir zatın yanından geçerken, esmer bir zata selam verdi, o zat selamı aldı ve arkamızdan sordu, 'siz nerelisiniz'; Arapça olarak konuşuyoruz, babam dedi ki; 'Biz Türkiyeliyiz.' Adam da dedi ki; 'Bende Güney Afrika'danım,' dedi. Arkasından şu soruyu sordu;

“Şeyh Mahmut Sâmi Ramazanoğlu, bu sene hacca geldi mi?” -O sene Üstad Hazretleri de hacdaydı, ben o sene hacda Mina'da ziyaret etmek ve elini öpmek şerefine nâil olmuşum-

Babam; “Evet geldi.” dedi. Güney Afrikalı olan zat,“O benimde Şeyhimdir,”dedi.

Yani; Türkiye neresi, Güney Afrika neresi, Sâmi Efendi Hazretleri'nin dünyanın değişik yerlerinde sevenleri vardı, duâ edenleri vardı, mânevî evlatları vardı. ¹³³

Tahir Hoca'nın Şeyhi, Üstadı Mahmut Sâmi Efendi'ye dair görüşlerini anlatması açısından şu anektod önem taşımaktadır;

“Babam, Mahmut Sami Ramazanoğlu Hazretlerinden bahsederken her zaman; keramâtın bütün mertebelerine sahip ama, o mertebeleri gizleyen en büyük insanlardan bir tanesiydi.”derdi.¹³⁴

Sâmi Efendi, ehli sünnet îtikadına ve şeriate çok bağlı olan bir sûfidir. ¹³⁵ Sâmi Efendi hayatı boyunca şer'i titizliğe sahip bir hayat düsturunu benimsemiş ve bu noktada azamî gayret içerisinde olmuş bir sûfî ve mürşiddir. ¹³⁶

Tahir Hoca'nın, Mahmut Sâmi Ramazanoğlu ile yaşamış olduğu şu hatıra, Sâmi Efendi'nin sünneti seniyyeye titizlikle nasıl dikkat ettiğini göstermektedir.

¹³³Büyükkörükçü, “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri” (2012).

¹³⁴ Büyükkörükçü, “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri” (2012).

¹³⁵Göktaş, *Mahmud Sami Efendi Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*, 92.

¹³⁶Göktaş, *Mahmud Sami Efendi Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*, 92.

“Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri, yaşantısı olarak İslâm ’ı tavizsiz olarak yaşayan bir insan ve Resûlullâh(sas)’in sünnetiyle her halinde amel ediyordu, o kadar ki;

-Bir gün babam, Sâmi Efendi Hazretleri’yle aynı sofradaydık diyor. Sâmi Efendi, sol tarafındaki susam tanesi kadar bir ekmek kırıntısını iki parmağıyla aldı, onu sağ eline aldı ve sağ eliyle yediler. Yani; en ufak hareketlerinde bile sünnette riâyet ederlerdi.¹³⁷

Büyükkörükçü Hoca, hatipliğinin yanı sıra bir eğitimcidir hem akrabası hem de talebesi olan Hasan Hüseyin Varol Hoca’nın şu hatırası, dönemin zorlu şartlarını ve Tahir Hoca’nın intisap ettiği Nakşibendî-Hâlidî silsilesinin büyüklerinden Muhammed Esa’d Erbilî Hazretleri’ne ve ilme olan muhabbetini yansıtır;

“Merhum hocam Tahir Büyükkörükçü’de rapçe okumaya başlamıştık. Çok da güzel gidiyorduk. Sonra olumsuz pek çok olay Türkiye’yi karıştırdı. Dersleri devam ettirmek zorlaştı. Tam o günlerde bizi okuduğumuz mescitte bastılar. Yakalanmıştık. Hocamın konuşmasını da yasakladılar. Kitaplarımızı dersdest ettiler. Hepimiz dağıldık. Sonra ortalık düzelir gibi oldu. Biz üç arkadaş hocaya gittik. “Hocam bizi okut” diye yalvardık. Olmadı. Ama biz ısrar ettik. Hoca baktı ki bizden kurtuluş yok. “Çocuklar! Eğer Es’ad Efendi’nin Kenzü’l İrfan’ını bir hafta içerisinde ezberler gelerseniz, düşünürüm” dedi. Biz de “peki hocam” deyip gittik.

Nakşi ihvanı arasında en çok okunan ve bilinen hazretin eserlerinden birisi de “Kenzü’l- İrfan” isimli hadis kitabıydı. Bu kitap içerisinde 1001 hadis-i şerif vardır. Belli konularda seçilerek yazılmış. Hadis metinleri kısa kısa bulunuyor. Okunması ve ezberlenmesi çok kolaydır.

¹³⁷Büyükkörükçü, “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri” (2012).

Üç arkadaş Kenzü'l- İrfan'ı üç gün içerisinde ezberledik ve hocaya geldik. Hoca bizi gülererek karşıladı. “Ne oldu gençler! dedi.” Hocam biz geldik, iste kitap bizi dinleyebilirsiniz” dedik. Bizde bu azmi, istek ve arzuyu görünce hoca başladı ağlamaya...” Bir süre sonra çocuklar ben sizin isteğinizi, arzunuzu, hevesinizi, zekâ ve gayretinizi çok iyi biliyorum. Lakin ne olur siz de beni anlayın. Ben gece gündüz takibat altındayım.” yerlerin kulağı var derler atalar. “Benim gizli işler yürütmem mümkün değil. Kusura bakmayın” dedi. Hocam ağlıyordu...Ve haklıydı...Ama bizde okumak istiyorduk. Kenzü'l- İrfan imtihanını kazanmıştık. Oradan ayrıldık. Her birimiz bir başka tarafa yürüdük, dağıldık gittik. ¹³⁸

Tahir Hoca aynı zamanda Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'ndan icazet sahibidir. Bu icazetini Sâmi Efendi'nin vefatından sonra şöyle açıklar;

“Hoca Efendi Sâmi Efendimizin vefatı sebebiyle herkesin üzüldüğünü, hayatın mutlaka son bulacağını ve hepimizin buna hazırlıklı olmamız gerektiğini anlattı ve: “Kardeşlerim! Geçenlerde bana doktor kardeşimiz geldi. Musa Topbaş ağabeyimizin görevlendirdiğini, herkes gibi benimde ona intisap etmem gerektiğini söyledi. Bende kendisinden böyle bir toplantı tertip etmesini, orada arkadaşlara durumu izah etmek istediğimi söyledim. Sağ olsun bu toplantıyı tertip ettiler. Bizler de sizlerde geldiniz. Üzerinde duracağımız mevzuu: Tahir Hoca Musa Efendi'ye intisap edecek mi, etmeyecek mi? İntisap etmeyecekse neden? Bunları görüşeceğiz.”

“Arkadaşlar görüyorum ki içinde çok gençler de var. Ben Sâmi Efendi Hazretleri'ne Adana'da bulundukları zaman intisap etmiştim. Henüz askere bile gitmemiştim. Benim intisabım Musa Ağabey'den çok daha öncedir. Ayrıca tarîkate bir yere gelirsiniz. Orada sizin bir mürşide ihtiyacınız kalmaz. Artık irşad oldunuz ve Allah'la olan irtibatınızda bir başkasının yardımına ihtiyaç duymazsınız. Durumu bu

¹⁴⁰ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 465.

olan birisinin, bir başkasına intisabı caiz değildir. Şu anda benim içinde bulunduğum durum budur. Bu bir...

Bir de Hacı Musa Ağabey'i görevlendiren zat beni de görevlendirdi. Sâmi Efendimiz vefatından önce bazı kardeşlerimize verilmek üzere mektuplar bıraktılar. Musa Efendi'de bunlardan birisi olduğu gibi bendeniz de bunlardan birisiyim." dedi ve koyun cebinden bir kâğıt çıkarttı. Bu bize Efendi'nin bıraktığı mektup. Efendi'nin yazısını tanıyan arkadaşlar baksınlar, sonra ben size okuyacağım," dedi.

O topluluğun içerisinde efendinin yazısını tanıyan ben vardım, bir de Nuri Baş vardı. Bir üçüncü arkadaş var mıydı bilmem...¹³⁹

Tahir Hoca Efendi mektubu okudu ve oradakilere izah etti. Sonra beni uygulandıran şu tarihi sözleri söyledi:" Görüyorsunuz. Bu mektup acizane bizimde bu yolda görev yapabileceğimizin belgesidir. Fakat size şunu söyleyeyim, ben böyle bir vazifeye Resûlullâh'tan(sas) teyit almadan başlamayacağım. Hepiniz biliyorsunuz ki 40 yıldır bu memlekette şeriatı anlatıyorum. Milyonlarca sevenim var. Eğer bir irşad hareketi başlatsam Sâmi Efendimiz'den arta kalan cemâatimizden kimse gelmese dahi benim cemâatim hazırdır. Yine de söylüyorum. Peygamberimiz'den(sas) açık ve net bir emir almadıkça bu işe başlamayacağım. Üstadımın bu mektubunda bir şeref belgesi olarak evladıma bırakacağım."dedi. Hepimiz ağlıyorduk. Duygu yüklü bir meclis olmuştu. Hoca en son: "Ben Musa Ağabey'i çok severim. Kendisinin muvaffakiyeti için duâ ediyorum. Hepiniz hakkınızı helal edin, benden yanı da helal olsun. "deyip izin aldı ve gitti. ¹⁴⁰

¹³⁹ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*,462.

¹⁴⁰ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 465.

2. Tahir Büyükkörükçü ve Mevlânâ

2.1. Tahir Büyükkörükçü'nün Vaaz ve Sohbetlerinde Mevlânâ Celâleddîn Rûmî

Tahir Hoca'nın tasavvuf düşüncesinin önemli bir kısmını da Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin tasavvuf anlayışı şekillendirir. Kapu Camii vaazlarında ve sohbetlerinde Hz. Mevlânâ'dan 'aşk eri'olarak bahseden Tahir Büyükkörükçü Hoca, yine Mevlânâ ile alakalı olarak , 'Hakîkî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî, Mevlâna ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz(sas) eserlerini kaleme almıştır. Yurt içinde ve yurt dışında yapmış olduğu vaaz ve sohbetlerle Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin ve eserlerinin tanıtılması ve sevilmesinde önemli katkıları olmuştur. O, Mevlânâ'yı çok sever, Mesnevîsinden beyitlerin binlercesini ezbere bilir, -farsçaya da hakim olması hasebiyle özgün haliyle okur ve tercüme ederdi. Kapu Camii'nde bir vaazında Hazreti Mevlânâ'dan bahsederken şunları söyler;

“Mânevî cihanın büyük sultanı, onun yüce kadrine Mesnevî eser olarak kâfidir. Saltanat-ı mânevîsi ilim alemine Mesnevî'si kâfidir. Peygamberler değil, Allah dostu velidir ama kitap sahibidir. Yani eser sahibidir. Mevlânâ...Aşk eri, mana âleminin büyük profesörü... Mesnevî'nin bazı sayfalarını morg haline, bazı beyitlerini de kadavra şekline koymuş, insanoğluna mânâ âleminde misaller veriyor...”

Büyükkörükçü, Mevlânâ gibi tesiri çağlar aşan bir şahsiyeti çeşitli yönleriyle birçok kişinin değerlendirdiğinin farkındadır. Büyükkörükçü'ye göre herkes bir şekilde Mevlânâ' dan bahsetmiş ama kimileri bu büyük İslâm velisini, sinsi emellerine alet etmek sevdasına bile düşmüşlerdir. Onun ilahi, dini ve Muhammedî vechesinin hakkıyla

bilinip şimdiye dek, pek bahsedilmeyen hakîkati halinin gün ışığına çıkarılması elzemdir.¹⁴¹

İnsanların Mevlânâ'ya üç farklı tarzda baktığını ifade eden Büyükkörükçü, onu ifrat derecesinde sevip her şeyden ve herkesten daha üstün tutmanın veya tam zıt şekilde onu her fırsatta tenkit edip haset, kin ve buğzla nefret etmenin zararlı olduğunu söyler. Doğru olan, Mevlânâ'yı îtidal ile kalben sevmek, mi'yar-ı şeriatı elden bırakmadan, Hak rızası için ona ve diğer velilere hürmet etmek; onların amel, ahlak, ibadet ve irfanlarından müstefid olmaktır.¹⁴²

Tahir Hoca vaazlarında ve sohbetlerinde, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'den mevzu açılınca, bakın aşk erimiz diye söze başlar, Mesnevîden hikayeler, veya beyitlerle bunu örnekendirir. Bu kısımda Tahir Hocanın Kapu Camii vaazlarında Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'den ve eserlerinden vermiş olduğu örnekleri ele alacağız;

Aşk eri, büyük mürşid Mevlânâ Celâleddîn Rûmî:

“Çare Hüdandan, Rabb'inden, Yaratanından, Allah'tandır. Sofrana koyup yediğin lokmalardan değildir. Çare dindendir, İslâm'dandır, şeytandan, puttan değil.”der. O yediğin lokmanın bir tanesi eğer Allah istemezse boğazına durur, hayatının nihayetlenmesine neden olur. Boğazından bir lokma su bile geçirmez. O hâlde bütün saadet yolunda çare Hüdâ'dandır.

Yine Mevlânâ devam ediyor:

“Ey dünyada, cekete, pantolona, elmaya, armuda, yemeğe, içmeye sabredemeyen kul, bunları halk edip lütfeden Allah'ın ayrılığına nasıl sabredersin. Ey bu alçak ve âdî dünyada sabredemeyenler, dünyanın şusuna busuna karşı ayrılığına

¹⁴¹Ahmet Tanyıldız, “IV. Uluslararası Mevlana Sempozyumu”, Hz.Mevlana Ve İslam Dünyasında Kardeşlik (Tahir Büyükkörükçü'ye Göre İdeal Bir Müslüman Portresi Olarak Mevlana, Selçuk Üniversitesi/Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırmaları Enstitüsü, 2017), 344.

¹⁴²Tanyıldız, “IV. Uluslararası Mevlana Sempozyumu.”

tahammül edemeyenler bütün nimetleri arza düşeyen ve arzı ayağınızın altında size Allahu Zü'l-Celâlin ayrılığına nasıl sabrediyorsunuz. ”¹⁴³

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın vaaz ve sohbetlerinde Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Mesnevî'sinden ilgili kısımları aktardığı zaman işlediği konu ile bir bütünlük sağladığını görürüz. Konunun önemi ve mahiyetine binaen bazı beyitleri ve sözleri farklı vaazlarda sık sık tekrarlarlar.

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Mesnevî'sindeki hikayelerin önem ihtiva eden taraflarından birisi de didaktik özellikte yazılmış olmasıdır. Tahir Hoca; klasik vaaz usulünden çok, günceli, kâdim ile harmanlayan, çağın sorunlarına ve sorularına cevap veren âti için yol gösteren bir âlim ve vaiz profili çizmiştir. Onun gayesi, ahlaklı ve erdemli bir toplum oluşturmak ve bu gayenin gerçekleşmesi için gereken nüveleri bir araya getirmektir, yaşantısıyla ve vaazlarıyla bu noktada hep örnek olmuştur.

“Allah’a giden yolun ve Resûlullâh’ın (sas) getirdikleri, Hz. Kur’ân’ın tespit buyurduğu nizam ve ahkâmın dışında yollar; şarampole, helâka, felakete gider, sonu cehennem, ebedi azap ve hüsrandır. Memleketimiz ve dünyada iyi bir düzen ve nizam olsun, yüzünüz devamlı gülsün, yavrularınız size itaat etsin, memleketimiz cennet vatan olsun istiyor, ebedi saadeti arzu ediyorsunuz değil mi?” ¹⁴⁴

Bir vâizde aranan özelliklerin başında kaynaklara hâkimiyet yanında insan ve toplum psikolojisini iyi bilmesi; cemaatin bilgi ve kültür yapısını, toplumun dinî, ahlâkî ve içtimaî ihtiyaçlarını dikkate alarak bilgilendirici, yol gösterici ve eğitici konuşma yapması gelmektedir. Bu arada vaazdan beklenen etkinin elde edilebilmesi için vâizin ses tonunu iyi ayarlaması, beden dilini fazla kullanmaması, dinin özüyle ve tevhid akîdesiyle bağdaşmayan gerçek dışı kıssa ve menkîbelere yer vermemesi de önemlidir. Ayrıca vâiz riyaya yol açan yapmacık üslûptan şiddetle sakınmalı; dinin emir ve

¹⁴³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 101.

¹⁴⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 98.

yasaklarını, İslâm'ın temel esaslarını, hak ve adalet anlayışını, dinin topluma sunduğu barış, kardeşlik, feragat, fedakârlık ve hoşgörüye dayanan ahlâkî erdemleri tatlı bir üslûpla anlatmalı; uyarılarda bulunurken korkutucu ve ürkütücü değil daima özendirici, ümit verici bir yol izlemelidir.¹⁴⁵

Tahir Büyükkörükçü, bir vaizde olması gereken özzelikleri örnek bir şekilde yansıtmaya çalışan, hem kendi döneminde hem kendinden sonraki vaizlere rol model olmuştur. Onun vaazları aradan yıllar geçse de dinlenmekte, yaş farkı gözetmeksizin takdir görmektedir. Tahir Hoca'nın Mevlânâ'dan aktarmış olduğu kıssalar halkın fahmedebileceği şekilde sarîh ve anlatılan konu ile bağlantılıdır. Yine bir vaazında;

“Hocalar cemâatleri korkutmaz, eğer korkutursa Allah korkutur, hocalar ümit verir, cennet yolunu gösterir, hidayet yolunu tarif eder. Hacıveyiszâde üstadımız gibi hocaların imkânı olsa cemaatini sırtında cennete taşımak ister. Onun için ter döküyoruz, onun için karşınızda bir ömür geçirdim. Allah'tan korkalım, nefsimizi hevasından alıkoyalım, dünyanın yıldızlarına aldanmayalım. Ebedî hayat için güzel ameller işleyelim. Varacağımız ve duracağımız yer cennet olacaktır”der.

Onun amacı; cemâatini kendi ifadesiyle,“sırtında cennete taşımak, bunun için gayret etmek”tir. Daha önceki kısımlarda belirttiğimiz gibi, vaaz kürsüsünden camii cemâatine, sûfî şahsiyetler, tasavvufî terim ve açılımlar nasıl anlatılmalı ve anlatılmadığı, tasavvuf alanı açısından örneklerini görmekteyiz. Çünkü; malum üzere her dönemde olduğu gibi, o dönemlerde de tasavvuf karşıtları vardır, sûfî şahsiyetlere haksız ithamlarda ve değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Tahir Hoca bunlara rağmen, her daim Allah dostlarının yolundan gitmeyi, onların eserlerini fahmetmeyi tavsiye etmiştir. Halk nezdinde olumlu karşılık bulmuş, Mevlânâ'nın Mesnevîsi, Yunus Emre'nin şiirleri onun üslup ve anlatımıyla başka sevilmiştir.

¹⁴⁵Hasan Cirit, “Vaaz”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul, 2012), 42/404-407.

Kapu Camii cemaatinden ve Tahir Hocayı yakînen tanıyan Merhum Ahmet Gldağ'ın gazete köşesinde ele almış olduğu yazısı bizlere bunu gösterir niteliktedir;

“Askerlik vazifem sonunda şimdi yeksan olan Başaralı Çarşısı'nda açtığım işyeri Kapu Camii'ne yakın olduğu için zaman zaman namaza gidiyordum. Dostlar dedi ki: “Bir genç askerden geliş sonrası Kapu Camii'nde vaizlik yapıyor. Ama öyle bir vaaz veriyor ki herkes hayran kalıyor ve çok dolmaya başlıyor içerisi. ” Merakla bendeniz de gittim. O zamanlar mobilya yapımı ve inşaat projeleri ile meşguldüm.

Dinlediğim genç hocayı zevkten de öte huşuya varan bir içtenlikle dinledim ve hayran kaldım. Konuşma şekli örneğin, diğer hocaların “Şöyle yaparsanız günaha girersiniz. ”sertliği içinde değil de “Hata ile böyle yaparsak. Allah korusun ona itaatsizlik yapmış olur tabii ki dolayısıyla günah yazılır defterimize...”

Şeklindeki sözlerinin yanında, bunları Mesnevî, hadis-i şerif ve hikayelerle donatması kulakları dört açtırıyordu.¹⁴⁶

Görüldüğü üzere Tahir Büyükkörükçü'nün vaazları, salt bilgidен ibaret değildir, onun vaaz ve sohbetlerinde; tefsir, hadis, fıkıh, tasavvuf, İslâm tarihi, İslâm ahlâkıyla ilgili çeşitli bilgiler ve güzel örnekler bulmak mümkündür. O, ayet ve hadislerle başlamış olduğu vaazını, Mesnevî'den hikayeler ve beyitlerle kimi zaman maruf şairlerin şiirleriyle süslemiştir.

Tahir Hoca, Türkiye ve İslâm dünyasındaki problemleri takip eder, İslâm ümmetinin kurtuluşu için duâ ederdi. Türkiye'de ve İslâm dünyasındaki gelişmeleri yakından takip ederdi.¹⁴⁷

Büyükkörükçü hoca, bu problemleri tespit eder, bunların ilgası için vaaz kürsüsünden tavsiyelerde bulunurdu. Ümmetin ve toplumun yaralarına kayıtsız

¹⁴⁶Ahmet Gldağ, “İlham Veren İlmi Büyük Vaizi Kaybettik”, *Merhaba Gazatesi* (07 Mart 2011).

¹⁴⁷Şahin, *Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 115.

kalmayan Tahir Büyükkörükçü Hoca, her daim hak bildiği değerleri savunmuş, insanları uyarmış, hep hakkı tavsiye etmiştir.

Mevlânâ'mızdan hikâyeyi aktarıyorum: Merkebin sırtı semerden yara olur. Semerci acemi olursa bütün merkepler baytarı boylarlar. O zaman da merkebin sırtı yara olunca sırtına yakı yapıştırılmış. Baytar merkebin sahibine “20 gün sonra gel.” diyor. Adam 20 gün sonra geliyor, vakti tamamlanmıştır, yakının altı iltiham”etmiş hale gelmiştir. O yakının sökülmesi lazım. Baytar, “Bismillâh” deyip yakının ucundan çekince merkep çifte tatmaya başlıyor. Nalları diyor çünkü yakıyı çekerken canı acıyor. Mevlânâ'mız bunun üzerine şöyle diyor:

“Behey mahluk, yaranın iyi olması o yakının çekilmesine bağlıdır. O yakı çekilecek ki kalan rutubet kurusun, sıhhate kavuş. Ama o mahluk bu şifa ve âfiyetin manasını bilemez ve yakıyı çeken baytara çifte sallar. Halbuki merkebin sıhhati mutlaka onun çekilmesiyle olacaktır. ”¹⁴⁸

Beşerin din ihtiyacı, insan olma şerefinden daha önde olan bir ihtiyaçtır. Aşk eri Mevlânâ'mız bakınız ne diyor:

“Çare, Hüdâ'dandır, şeytandan puttan değil. Malla, servetle, zenginlikle, altınla, gümüşle, kumaşla, insanlığın şahsiyetine, şerefine bir şey eklenmez. Dünyada namı, şöhreti olan, hazînelerinin anahtarlarını bir alayın taşıdığı Karun'un akıbetini Kur'ân-ı Kerim bize beyan eder. Şimdi rant peşinde koşup, devlet hazînesini soyup zengin olanlar, Karun'un yuları kadar bile servete sahip değillerdir. ”¹⁴⁹

Dönemin sıkıntılarına, halkın da şikayet ettiği hususlara kayıtsız kalamayan Büyükkörükçü Hoca, Kur'ân-ı Kerim'de Allah (cc) neyi emredip neyden nehyettiye, Allah Resûlü(sas)neyi tavsiye edip nelerden de uzak durulması gerektiğini söylemişse

¹⁴⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 143.

¹⁴⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 181.

cemâatine bunları aktarmış, dönemin şartlarını ne olursa olsun kürsiden lafı eğip bükmeden cemâatine anlatmaya çalışmıştır.

Ey Mümin;

Nefsini kurtar. Aşk eri Mevlânâ'mız; "İnsanların en güzeli ve en akıllısı; ölüm geldiği zaman Azrail'i gülerek karşılayabilen insandır."der. Kapu Camii'mizin kurucusu Velî Efendi Hazretleri şöyle cevap verir;

"Hayatımda namazımı geçirmedim, zekatını fukara lehine fazla olarak dağıttım. Bir gün oruç borcum yok, haccımı eda ettim. Allah'ın kullarına bir kuruş borcum da yok. Günahlarıma da her gün tevbe ederek yattım. Beşerim, beşer, şaşar, kul hata eder fakat her günlük günahıma, her gün istiğfarlar ettim. Şu anda size söyleyeceğim, vasiyet edeceğim hiçbir şeyim yok. Sadece Allah ve Resûlü'nün (sas) yolundan ayrılmayınız.

"¹⁵⁰

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Hz. Peygamber'e(sas) saygı ve sevgi konusunda çok titizdi. Tam bir peygamber âşığı idi. Bu konuda lakaytlığa, gevşekliğe izin vermez, Hz. Peygamber'e(sas)dil uzatanlara karşı sert ve ağır sözler sarf ederdi. ¹⁵¹

"Dünyanın zatı ile iftihar ettiği aşk eri Mevlânâ Celâleddîn Rûmî Hazretleri Mesnevî'sinde" şöyle anlatıyor: "Biri her gün gece yarısı kalkar teheccüdünü kılar, sabah namazına kadar Allah derdi. "Bir müslüman, 700 küsur sene evvel geceleri erkenden kalkar, teheccüdünü kılar, sabah namazına kadar Allah'ı zikredermiş. Aradan bayağı seneler geçmiş, bu haline devam etmiş. Şeytan bir gün bu kulu azdırmak için yanına sokulmuş, Rabb'im şerrinden muhafaza buyursun. Allah Teâlâ korumazsa veli, âlim, abid, zahit, hafız, hoca, imam, hatip, vaiz nasıl korunsun? ¹⁵²

Bir topluluk içinde en bahtiyar insan kimdir, biliyor musunuz?

¹⁵⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 184.

¹⁵¹Şahin, Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü, 112.

¹⁵²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 223.

Azrail geldiği zaman Mevlânâ gibi gülerek karşılayan insandır:

“Gel ey Allah Teâlâ’nın memur meleği, artık ömür boyu aşkıyla yandığım Yüce maşukuma kavuşmak istiyorum, Al beni, götür”diye bilendir.¹⁵³

Mevlânâ’nın Mesnevî’si bir çok dile tercüme edilmiştir. Bu vesîleyle görüşleri ve çağrısı ülke sınırları dışına taşmış, kabri yurtiçinden ve yurtdışından gelen yüzbinlerce misafir tarafından ziyâret edilmiş ve onun eserleri ve daveti neticesinde yurtışında binlerce yabancı vatandaş mühtedi olmuş, İslâmla tanışıp, şeref bulmuştur. Tahir Büyükkörükçü Hoca, bu kısımda kendi ifadesiyle, aşk erine olan ilgi ve muhabbete dikkat çekmiştir.

O, vaaz kürsüsünden, insanları hayra, iyiliğe, doğruluğa davet etmiş, men lemyezuk, lem yağrif, tatmayan bilmez, ömrünü insanların İslâm’ı ve Resûlullâh’ın(sas) güzelliklerini tatmaya harcamıştır.

“İslâm baştan başa iyilikler, güzellikler, yüksek huylar, âli ahlak ve emsal-i fazail ve kemâlatın dinidir.

Size Mevlânâ’dan misal vereyim. “Sen hiç gübre böceğinin gül kokladığını gördün mü? Onun hayatı gübre yuvarlamakla geçer.” diyor “Mesnevî”sinde. Sonra da ilâve ediyor. “Ey koltuğu kokmuş gübre böceği! Senin bu gülistandan kaçman gülistanın kemaline delâlet eder. İslâm ruhtur, İslâm candır, İslâm hayattır, İslâm güldür, gül ruhudur. Ben başım daraldı mı, ifadede acze düştüm mü Mevlânâ’ya aşk erine müracaat ediyorum. “Şu adamın hâline acı sen konuş” diyorum aşk erine, Kubbei Hadra’nın sahibine. Hemen imdat ediyorum Mesnevî’den. Mevlânâ’dan naklediyorum: Adamın biri itriyatçılar çarşısından geçiyormuş. Sağında solunda dükkânlarda hep gül ruhları, şebboyları, menekşe ruhları, dünyanın en güzel kokuları... “İs yanına var, is koksun; misk yanına var, misk koksun.” derler. İtriyatçılar çarşısından gül kokuları

¹⁵³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 230.

geliyor. Adam fenalaştı, habis tabiatı bu kadar güzel kokuyu kaldıramadı, düştü bayıldı. Herkes eline birer koku şişe almış, dükkanlardan koşup gelmişler. Ayıltmak için koklatıyorlar; adam daha fena oluyor. Oradan geçen biri bakıyor vaziyet çok kötü, “Siz durun, ben hemen geliyorum.” diyor. Biraz sonra elinin altında sakladığı bir şeyle geri geliyor. Kalabalığı yarıyor o yerde yatan adama elindekini koklatıyor ve adamın gözü açılıyor. Bir daha koklatıyor ve ayağa kalkıyor adam. Oradaki esnaf bu çıkıp gelen adamın elinden kolundan tuttular, “ Sen Hızır mısın, İlyas mısın, Danyal mısın, Lokman mısın? Sende bir hâl, bir sır var. Söyle bize. Adam ölüp gidiyorken onu bir merhalede kaldırdım ayağa. Nedir bu? dediler. Adamcağızın söylediği şu: Arkadaşlar ben bu adamın akrabasıyım. Kendisini bilirim. Hayatı boyu köpek tersiyle deri dibağı ayıklar. Onun bütün zerrelere, burnu, beyni, ruhu, cesedi, kalbi iyice köpek pisliğinin kokusunu kesbetmiştir. Onun için sizin güzel kokularınız ona tesir etmez, aksi tesir eder. Ben de dibağathaneden köpek tersini aldım geldim, koklatınca ayıldı. Bütün mesele ve sır bundan ibarettir.” diyor.¹⁵⁴

Tahir Büyükkörükçü Hoca’ya bir vaiz penceresinden baktığımız zaman onu “Sultan’ül Vaizin” kılan en önemli özelliklerinden birini de sevenleri şöyle ifade eder;

“Rahmetli Hoca’nın evini ziyaretlerimizde hayrettime giden bir nokta vardı. Odanın biri tamamen kitap dolu kütüphane gibi idi ama bu kütüphane her dilde ilim ve bilhassa İslâmi bilgileri havi idi. O kadar ki Çince olanları bile vardı. Burada vurgulamak istediğim hayatımızda ne yönde akımlar var bunları da öğrenmeyi kendilerince deolumlu görmüş olmasını belirtmemdir.¹⁵⁵

Tefsir, hadis, İslâm fikhı, siyer, tasavvuf, İslâm ahlakı vb. konularında kitap okumayı, ilmi araştırma yapmayı ve ilgili olanlara tavsiye ederdi. Erenköyde’deki evinin kütüphanesinde Arapça, Farsça, Osmanlıca ve Türkçe binlerce kıymetli eserin

¹⁵⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 237.

¹⁵⁵Şahin, Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü, 88.

mevcudiyetin bu durumu ispatlamaktadır. İlmi araştırma yapanların sorunlarına cevap verir ve onlara yardımcı olurdu. 1990 yılında yüksek lisans tez konum olan “Hz. Peygamber Döneminde Yahudiler” konusunu araştırırken Yahudilerin, Hz. Peygamber’e(sas) sihir teşebbüsünde bulunmaları konusunda kendisine bazı sorular sorup kanâatlerini almıştım. Gerçekten benim açımdan faydalı ve ufuk açıcı bilgiler verip değerlendirmeler yapmıştı. Daha sonraki dönemlerde de siyer ve İslâm tarihi alanında bazı konuları görüşüp değerlendirmelerini alma fırsatım oldu. Türkiye’deki farklı imam hatip liselerinden öğretmenler, müftü vaiz ve imamlar, ilâhiyat fakülteleri ve diğer fakültelerden öğretim üyeleri Erenköy’de Hocaefendi’yi ziyâret eder, duâsını alırlardı. Yurt içi ve yurt dışından misafiri hiç eksik olmaz, kimi zaman istirahatinden de feragat ederek misafirlerini kabul ederdi.¹⁵⁶

Bir vaiz için, önemli hususlardan biri de vaaz öncesi hazırlıklarını yapmasıdır. Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın vaazlarında, konulara hakimliği, konular arası geçişleri ve konuyla alakalı ayet, hadis, tasavvufa dair sunmuş olduğu bilgiler onun bu konudaki muktesabâtını göstermektedir.

Vaazın hazırlanışında iki nokta önem arzeder:

Bir şeyler bildiğini zannedenlerin, daha çok şey öğrenme ihtiyacında olduklarını anlamaları, bazı şeyleri bilmediklerini kabul edenlerin de muhtaç oldukları bilgileri bulabilmeleri. Bu hedefe hiç kuşkusuz dinde tefâkkuh yani öğrenmenin çeşitli güçlerini göğüsleyerek İslâmî ilimlerin her birinde iyi bir bilgi seviyesine sahip olmakla ulaşılabilir.¹⁵⁷

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın tarih ve edebiyat alanlarına hakimiyetinin de günümüz ilim ehlinin ve vaizlerinin örnek alması gereken hasletlerden biri olduğunun düşünmekteyiz.

¹⁵⁶Şahin, *Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 114-115.

¹⁵⁷İsmail Lütü Çakan, *Dini Hitabet Çeşitleri – İlkeleri – Örnekleri* (M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2022), 60.

Kadir Mısırlıoğlu'nun "Osmanlıların Dramı" kitabının mukaddimesine bakınız, Söğüt Kasabası'nda böyle bir devletin temelini atılacağı zaman Osman Gazi Konya'ya geliyor ve Mevlânâ'mızla istişâre ediyor. Selçukluların sonu, Osmanlıların önü...Yani Osman Gazi 635 senelik saltanatının temel taşlarını aşk eri Mevlânâ ile istişâreden sonra atıyor.¹⁵⁸

"Kişi mahşerde sevedikleriyle beraber haşrolunacak"buyruluyor. Allah'ı seviyoruz, Resûlullâh'ı(S.A.V.) bütün enbiyâyı seviyoruz. Ashâb-ı Kirâm'ı seviyoruz. Selef-i Salihîn'i seviyoruz. Cüneyd-i Bağdâdîleri, Bâyezid-i Bistâmîleri, Şah-ı Nakşibendîleri, Muhyiddîn-i Arabîleri, Hacı Bayram Velîleri, Mevlânâ Celâleddîn Rûmîleri, Akşemseddinleri, Sultan Fatihleri, Sultan Kanûnîleri, Sadreddin Konevîleri, İmam Beğavîleri, Abdullah Bosnevîleri ve hâkezâ...Rabb'im şahit ol, âlemde senin sevdiğin herkesi seviyoruz. Senin buğz ettiklerine de aşırı derece buğzediyoruz. Şarkta ve Garptakileri Türk'ü, Kürt'ü, Tacik'i, Boşnak'ı, öbürü diğeri, siyahı beyazı, sarısı kırmızısı; hepsi iman ve aşkla doluysa sevdiklerimizdir. Bedenimiz ve ruhumuz mesabesinde kardeşlerimizdir, biz onlarla beraberiz. Ama âlemlerin Yüce Rabbi şahit olsun, eğer sen bu dini mübini İslâm'ın eşigini kirletip 'Kâinatın Fahri'ne(sas) karşı değil böyle yazmaklı, toz bile kondursan yüzüne tükürüyor, ebedi buğzediyorum sana. Yüce Rabb'im elimizden tut, rahmetinle yargıla, bizi mahşerde yalnız bırakmak, sevdiklerin içinde haşret bizi Allah'ım.¹⁵⁹

Vaaz'da üslûp irşâdîdir. İlmî ve akademik değildir. İrşadî üslupta suçlu teşhisi yoktur, suç ve hatayı teşhiş vardır. Hz. Peygamber(sas) bazı kimselere ne oluyor ki?...diye kapalı bir tarzda hatalara işaret buyururdu.¹⁶⁰

Tahir Hoca'nın vaazlarının özelliklerinden biri de irşadî olmasıdır, tasavvufa ve diğer İslâmî ilimlere dair anlatımları akademik değildir, cemâatin anlayacağı şekilde

¹⁵⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 239.

¹⁵⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 304.

¹⁶⁰Çakan, Dini Hitabet Çeşitleri – İlkeleri – Örnekleri, 60.

tasavvuftan bahseder, yine onların anlayacağı şekilde tercüme eder ve açılımlar getirir. Büyükkörükçü Hoca'nın vaazında alınan yukarıdaki kesitin, onun tasavvufa ve sûfilere dair görüşlerini de sarıh bir şekilde içermektedir.

“Muhterem Müslümanlar! Bakınız dünya çağında kemâl ve fazîlete sahip, “Mesnevî”nin sahibi aşk eri Mevlânâ Celâleddîn Rûmî diyor ki: “Eğer bir insan iman, itaat, Kur’ân ve aşk yolunda bir nefes harcar da dünyada ve ahirette ziyan ederse ben kafirim!” Hayatımız İslâm ’ın neşesi, nuru ve süruruyla bugüne kadar geldi.”¹⁶¹

“Peygamber-i Zîşan Efendimiz (sas) buyuyorlar ve kalkınca namaza duruyorlar. Bunu gören Âişe Vâlidemiz; “Uyudunuz ama Yâ Resûlullâh” deyince, Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyuruyor:

“Yâ Âişe! Benim gözüm uyur ama kalbim uyumaz.”

“Aşk eri Mevlânâ şöyle diyor; “Gerçek er o ki uyuduğu halde kendini sabahleyin yürüyenlerin menzilinde bulur.” Bu kimse uykuda dahî bir nefes Allah’tan gaflet etmeyip sefere devam eden insandır. Benim bütün derdim budur.”¹⁶²

Ben bir kapının kuluyum ki o kapının sahibi âlemlerin Rabbi olan Allah’tır. Velî, has kullardan birine, devrin makam sahibi, hükümdarı; “Dile benden ne diler sen, benden bir isteğin var mı? der. Veli kulun o sultana verdiği cevap şudur; “Senden ne dileyeceğim, benim mülküm senin mülkünden, benim emrim senin emrinden daha geniş ve müessirdir.” Sultan ise; “Nasıl olur? Bu devrin sultanı benim, sense fakir bir kulsun.” der. Veli kul şöyle cevap verir;

“Ben âlemlerin sultanı olan Rabbe kul olunca, O bana öyle bir salahiyet verdi ki, dünyanın her tarafında emrim geçer, arzı üzeri benim mülküm gibi tasarrufumdadır. Senin gibi hudutları belli bir yerin sultanına benim ihtiyacım yoktur.” Yine böyle bir veli kula devrin sultanı, benden ne diler sen dile efendim, der. O zat; “Senden ne

¹⁶¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 325.

¹⁶²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 338.

dileyeceğim, senin taptığın benim kulumdur.” der. Sultan; “Efendim ben bunu hiç anlayamadım.” deyince o zat şöyle cevap verir; “Sen nefsinin kulusun, nefis ise benim kulum” burada Allah’a kulluğun getirdiği neşe vardır. Aşk eri Mevlânâ’mız;

“Ben kul oldum ancak Rabb’ime kulluk vazîfemi tam edâ edemediğim için mahcûbiyetimden başım öne düştü. Rabb’im, her kul, köle olduğu kapıdan azat olununca sevinir ve şad olur, bense ne zaman sana, senin kapına kul ve köle olursam ancak o zaman sevinir, şad olurum.” der. Tahir Hoca kardeşiniz olarak bende şöyle diyorum; Rabb’im kulum desin, Resûlullâh(sas)kölem desin, dünyada benim için en büyük ve âli rütbe budur.¹⁶³

“Hz. Peygamber’in(sas) güzel ve fasih konuşmalarında, onun, muhataplarını sevmesinin büyük etkisi olmuştur. O, cemâatini ve insanlığı seviyor, onların yolu bulmalarını sağlamak için büyük fedakârlıkla çalışıyordu.¹⁶⁴ İnanlara karşı şefkat ve merhamet dolu, onların sıkıntıya düşmelerinde sonsuz ıstırap duyan Hz. Peygamber’in(sas) bu vasıflarından izler taşımak hatiplerin başarılarını temelden etkileyecektir.”¹⁶⁵

Tahir Büyükkörükçü Hoca, vaaz üslûbu ve vaazda kullanmış olduğu dil, anlam ve muhtevâ îtibariyle sâmimi bir dildir. Cemâatine; “Kardeşlerim, Muhterem cemaatim!” diye hitap ederdi. Onun kullanmış olduğu insanları dinleten gönül dili, tasavvuf terbiyesinde yetişmenin de ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Günümüzde bilhassa hatiplerin bu gönül dilini kullanması elzemdir, teknolojik gelişmeler ve sosyal medyanın büyümesiyle beraber ayrı bir iletişim alanı oluşmuş, genç yaşlı demeden herkesin ilgi odağı olmuştur. Günümüz hatipleri açısından Tahir Hoca’nın vaaz üslûbu örnek teşkil etmektedir. O, vaazlarında gençlere muhakkak yer verir, yol gösterirdi.

¹⁶³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 340.

¹⁶⁴Çakan, Dini Hitabet Çeşitleri – İlkeleri – Örnekleri, 121.

¹⁶⁵Çakan, Dini Hitabet Çeşitleri – İlkeleri – Örnekleri, 121.

“Kullandığı referanslara bakılırsa Mevlânâ’nın bütün eserlerinde, Kur’ân-ı Kerim’e, onu getiren Hz. Muhammed’e (sas) ve hadislerine bağlı olduğu görülmektedir. Nitekim o, birçok âyet ve hadisi yorumlayarak eserlerinde kullanmış ve ahlâkî düşüncelerine temel referans yapmıştır.”¹⁶⁶ Büyükkörükçü Hoca, vaazlarında Mevlânâ’nın bu yönü üzerinde çok durmuş, Resûlullâh’a(sas) muhabbet konusunu Mesnevî’den referanslarla anlatmaya çalışmıştır.

700 senedir şarkın ve garbın dâhilerine, mütefekkirlerine, âlimlerine, müsteşriklerine gümüş eşiği öptüren Aşk eri Mevlânâ şöyle söyler;

“Ben sağ olduğum, bedenimde ruh taşıdığım, hayatla olduğum müddetle, Kur’ân’ın kölesi, bendesi, hadimi, talebesiyim, ilminin talibiyim, ben Muhammed-i muhtarın ayağında ve yolunda tozu, toprağım.”

“Afganistan’ın devrinde ilmin şahı ve yegâne sahibi, tasavvufta ve mânevî halde o günün en yüce mürşidi, Molla Câmî Hazretleri, Mevlânâ’mızın vefatından sonra Konya’mıza gelmiş aylarca Mevlânâ’nın kabri yanında “Mesnevî”yi” mütâlâa etmiştir. Ankara valisi Abidin Paşa’nın, Mesnevî şerhinin kapağı arkasında da yazan, Molla Câmî Hazretlerinin “Mesnevî” için yazdığı dörtlük şöyledir:

“An Feridun-i Cihan-ı Mânevi

Besbuved burhan-ı kadreş Mesnevî

Men çigûyemvasf-ı ân âli cenâb

Nist peygamber veli daredkitab”

O mâneviyat cihanının benzersiz yücesinin kadru kıymetini anlatmaya Mesnevî kitabı yeterlidir. “Ben o kadri yüce zat hakkında ne söyleyebilirim? Peygamber değildir ama kitap sahibidir.

Mevlânâ ki mânevî cihanın seçkin ve tek adamlarından, Ümmet-i Muhammed’in zirveleşmiş müritlerindendir. Onun yüce kadrine, 26 bin beyit ihtiva eden, 6 ciltlik

¹⁶⁶Muzaffer Ayvaz, *Mevlana’nın Ahlak Öğretisi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2021), 21-22.

Mesnevî'si delil olarak yeterlidir. 26 bin beyit, başka eserlerden kaynaklardan alınmamış, dirseğini rahlenin üzerine koyarak “Yaz Ziyâü'l-Hak Hüsameddin diyerek” kaleme alınmıştır.”¹⁶⁷

“Aşk eri, mânevî âlemden gönül erkânına ilham neşesiyle yansıyan, 26 bin beyitten oluşan “Mesnevî”yi baş halifesi Hüsameddin’e yazdırmıştır. “Mesnevî”de şöyle bir olay anlatılır:

Çelebi kalemi alıp oturur, Mevlânâ’mızda dirseklerini rahleye koyar tam beyitleri yazdıracağı esnada şöyle söyler;

“Ey Hüsameddin, bugün sofrada birkaç lokma fazla almışım. Onun için varidat kanallarım tıkalı. Bugün kalsın yarın devam ederiz.” Yani “Mesnevî; fikirle hiç alakası olmayan 26 bin beyitin çağlayan ve şelaler gibi Mevlânâ’dan coşarak aktığı açıkça böyle ifade edilen bir eserdir. Mevlânâ’mız yine bir beytinde şöyle söylemiştir;

“Aklını Muhammed Mustafa’nın(S.A.V.) önünde kurban et, sonra hasbi Allah de ki kula Allah yeter.”

Şöyle akıllıyım, böyle fikirliyim, iki fakülteden mezunum, bu kadar tahsilim var, bende hocayım diyenlerin hocalığından ne olacak? Hâce-i Kâinat’ın karşısında senin, benim hocalığımdan ne çıkacak? Rabb’imiz O’nun huzurunda, O’nun manası önünde dize gelerek, O’ndan ledünniyât almayı nasip ve mukadder buyursun, inşâallah. ¹⁶⁸

Bir kimse dünyada tuğyan ediyor, 1, 5 milyar Müslüman’ın İslâm’ına ihanet ediyor; dünya hayatında üç gün sarhoşluğuna güveniyor. Varacağı ve ebedi kalacağı yer, nâr-ı cehennemdir. Onlar ki Rablerinin makamından korktular, Allah’ın haşyetiyle doldular, ilâhî havf ile gönül arsalarını yeşerttiler. Sonra nefislerini de hevâdan, kötülükten, aşırılıktan, çılgınlıktan korudular, Mevlâ’ya mutî kıldılar. Onların varacağı ve duracağı yer ise cennettir. Sağ elinle Ehad Celle ve Âlâ Hazretlerine, sol eline

¹⁶⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 369.

¹⁶⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 370.

Hazreti Ahmed'e (sas); sağ elinle Hazreti Kur'an'a, sol elinle Sünnet-i Resûl'e(sas) çelik pençenle sımsıkı sarıl.

Aşk eri Mevlânâ şöyle diyor:

“Bil ki nefsin şerrinden kurtulup halas olmak ancak bunlarla mümkündür. Allah'a kulluk, Hazret-i Muhammed'e (sas) olmanın şerefîyledir; nefsin şerrinden, şeytanın şerrinden, kötü dünyanın şerrinden emin olursun.”¹⁶⁹

Tacikistan, Hindistan, Pakistan'dan tutunuz; Yemen, San'alar ve körfez ülkeleri, Afrika'nın en alt ucu Ümit Burnu'ndan tutunuz; Türkiye'mize Cezayir ve Fas'tan tutunuz, Almanyalara, Franslara, Amerikalara, Londralar varıncaya kadar yapılan camilerde minarelerde müezzin efendiler günde beş vakit ezan okuyor. “Allah-ü Ekber, Allah-ü Ekber” dedikten sonra biliyorsunuz. “Eşhedü en lâ ilâhe illallâh” diyorlar.

Mevlânâ'mız şöyle diyordu “Mesnevî'sinde”:

“Dünyalık hakanların kumandanların ismini ve şöhretini ölüm seli siler, alır götürür. Fakat Muhammed'im(sas), senin isminin ve şöhretinin nakkare tablası kıyamet sabahına kadar ezanlarda, minberlerde, kürsîlerde çalınacaktır.”

Ezanlar, Peygamber Efendimiz'in(sas) şeref ve şöhretini kıyamete kadar devam ettirerek gök kubbesini inletecektir.¹⁷⁰

“Tasavvuf çevresini diğerlerinden ayırt eden temel yöntem farklılığı, bu kurumda “gönül gözü”ne ayrı bir değer verilmesidir. Bir başka anlatımla, tasavvufî hayat, mânevi anlamda “kalp” merkezli bir hayattır. Bu yaklaşımı destekleyen ve kalbin esas alınması gerektiğini gösteren bazı âyet-i kerîmelermeâlen şöyledir: “O gün ne mal ne evlat fayda verir. Allah'a selim bir kalp ile gelenler müstesnâ” (Şuarâ 42/89, Saffat 57/84). “Görmediği halde Rahmân olan, Allah'tan korkan, O'na saygı gösteren ve (Allah'a) yönelmişbir kalp ile gelen herkesin mükâfâtı budur.” (Kaf 50/33) Hz. Mûsâ

¹⁶⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 292.

¹⁷⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler, 233.

şöyle duâ etmişti: Rabbim göğsümü aç (Tâhâ 50/55). Hz. Peygamber’e(sas) de Allah Teâlâ şöyle hitap etmişti: “Senin göğsünü açmadık mı? (İnşirah 94/1)¹⁷¹

Büyükkörükçü Hoca, vaaz kürsüsünden bu ‘gönül gözünü’ anlatmak için gönül dilini kullanmış, bu vesileyle Allah dostlarının sözlerinin, eserlerinin tanıtılmasında önemli katkılar sunmuştur. Tahir Hoca özellikle verdiği örnekler ve tavsiyeler Hz. Mevlânâ’nın Mesnevî’sinin okunmasında ve sevilmesinde çok büyük gayretleri olmuştur. Bu bölümde yine Tahir Hoca’nın vaazlarında Hz. Mevlânâ’nın eserlerinde gönül gözünü anlatmak ve Mevlânâ’nın Kur’ân ve sünnet anlayışına dair vermiş olduğu örnekleri ele alacağız.

Aşk eri Mevlânâ; “Rabb’ine gerçek manada şükreden uyanık bir kul olman için sana çocuk gibi ağlayan göz lazımdır.” der. Cenâb-ı Hak her şeye dayanır, sadece gözyaşı ve feryada dayanamaz. Gözler o kadar taşlaşmış, gönüller o kadar katılaşmış, ruhlar o kadar dünya kabusuna bürünmüş ki kolay kolay ağlanamıyor.¹⁷²

“Aşk eri Mevlânâ’mız; “Dünya nimetlerini az ye, mânevî şerefini alıp alıp götürür.” der. Hangi meclise varsanız para hesabı duyarsınız. Amaç daha çok kazanmak, daha çok toplayıp, servet sahibi olmaktır. Hatta daha ileriye gidip devlet hazinesine hortum atıp, Müslümanların kanını emmektir. Cenâb-ı Hak hepimizi muhafaza buyursun.”¹⁷³

“Bizler Müslüman ecdadın soyundan gelmiş, daha dünyaya gelirken minâre gölgesinde, ezan sesleri arasında, tevhid bukleleri içerisinde inanmış anne ve babaların kucağına verilmiş bir nesiliz. Ve o günden bugüne Konya’mızda, o ezanların, aşkın, imanın, ilim ve mârifetin içerisinde bu yaşlara geldik. Ne kadar hamd etsek azdır. Aşk eri, dünya çağında kemal ve fazilete sahip, “Mesnevî”nin sahibi Mevlânâ Celâleddîn Rûmî bu fazileti anlatmak için şöyle der:

¹⁷¹Mustafa Kara, *Dervişin Hayatı Sufinin Kelamı* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2012), 16.

¹⁷²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 170.

¹⁷³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 171.

“Eğer bir insan iman, taat, Kur’ân ve aşk yolunda bir nefes harcar da dünya ve ahirette bu nefes ziyan olursa ben kafirim” der. Elhamdülillâh, 71 yaşımızı bu aşk ve iman yolunda geçirdik. Senelerimiz boş hevesler peşinde geçmedi. Hamd ediyoruz, hayatımız İslâm’ın neşesi, nur ve sürûruyla bugüne kadar geldi. Necip Fazıl’ın tabiriyle alnımızı secdeye mıhlayıp son nefesimize kadar “Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh” demeye devam ediyor ve Yâ Rabbî! Bizi bir nefesimizde dahi aşk, iman ve tevhid nurundan ayrı bırakma diye duâ ediyoruz. Peygamber Efendimiz Hazretleri’ni(sas)getirdiği nizam ve düzenin içinde yaratılmış olmamız bizim için en büyük nimettir.”¹⁷⁴

“Aşk eri Mevlânâ; “Kur’ân Fahri Kâinât’ın(sas)dilinden dökülmüştür ama kim ona Allah değil derse kafirdir. Allah dostu olan gerçek Müslüman, Kur’ân’ın kucağına ve dergahına sığınırsan orada 124 bin peygamberin ruhuyla kucaklaşırsın. Kur’ân’ın her harfinde cennet ırmakları coşmaktadır.” der.¹⁷⁵

Kur’ân-ı Kerim birine hayat, şifa, aşk, iman, nur, saadet, müjde verirken öbürünün ise hüsrânını ve inkârını artırır. Yine bir ayet-i kerime’de Allah Teâlâ şöyle buyurur;

“... (Allah) onunla birçoklarını saptırır, birçoklarını da doğru yola iletir...”¹⁷⁶

Aşk eri Mevlânâ Hazretleri “Mesnevî”de: “Güneş yaş ağaçlara vurduğu zaman hayatını artırır. O ağaçlar; çiçekler, meyveler verir. Ama aynı güneş kuru ağaçlara vurduğu zaman onu daha da kurutur ve odun eder.” der. Yine Mevlânâ; akan bir nehrin sağına dikilen şeker kamışının olgunlaştığında şekere verdiğini, soluna dikilen karga kamışının ise ancak kaval olabildiğini söyler. İkisi de aynı güneş, toprak, su ve tabiat şartlarında yetişse de meyveleri farklı olur. Bir sahra da iki geyik yayılır; bir misk geyiği yedi göbeğinde misk olur. Adi geyiğin yediği ise içinde gübre olur. Aynı merada

¹⁷⁴Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 157.

¹⁷⁵Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 115.

¹⁷⁶ 2/Bakara/26

iki arı vardır, biri bal arısı; kulağına, “Çiçeklerden toz alıp bal yapacaksın” fısıldayan kudretin vahyetmesiyle yayılarak bin bir türlü çiçekten bal yapar. Nahl Sûresi’nde Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Rabb’in bal arısına şöyle ilham etti: ‘Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan(kovanlardan)kendine evler edin. Sonra meyvelerin hepsinden ye de Rabbi’nin sana kolaylaştırdığı(yaylım) yollarına gir.’ Onların karınlarından çeşitli renklerde bal çıkar. Onda insanlar için şifa vardır. Şüphesiz bunda düşünen bir(toplum)için bir ibret vardır.”

Eşek arısının ise sadece vızıltısı ve iğnesinde zehri vardır. Allah şerrinden insanları muhafaza buyursun. Yâ Rabbî; bal arısının da olduğu Kur’ân, İslâm, sünnet ve hikmetlerden alarak gönül peteğimizi îman balıyla doldurmayı bize nasip et. Koca âlim, mânâ eri Mevlânâ; “Ben sağ olduğum ve can taşıdığım müddetçe, Kur’ân’ın kulu, kölesi ve hâdim-i bendeseyim. Hz. Muhammed’in(sas) yolunun tozuyum, toprağıyım. Eğer bir kimse benden, bundan başka bir sözü naklederse, ben o sözden uzağıym, bıkmış ve usanmışım.” der.

Cenâb-ı Halık-ı Zü’l Celâl Hazretleri, Allah dostlarının nurlu yolunda bizi daim kılsın, inşaallah. Bizim Fahr-i Kâinat’ımız(sas),sahâbe-i kirâmımız, önemli müçtehidlerimiz, Muhyiddîn-i Arabîlerimiz, Bâyezîd-i Bistâmîlerimiz, Cüneyd-i Bağdâdîlerimiz, Mevlânâ Celâleddîn Rûmîlerimiz, Sadreddin Konevîlerimiz, Hacı Bayram-ı Velîlerimiz, Akşemsettinlerimiz var. Bunlar bizim gözümüzün bebeği, gönlümüzün nur ve süruru, ruhumuzun aşk ilan ettiği Allah dostlarıdır. Rabb’imizden niyaz ediyoruz ki bizi Hazreti Kur’ân’ın ahkâm ve nizamı içerisinde, bu büyüklüklerin yanında ayırmasın, inşaallah.¹⁷⁷

Bir kimse hayatı boyunca, her adım ve nefeste, her iş ve ameline sadece Allah’a ve büyük necat, ahlak ve fazîlet sahibi önderimiz, rehberimiz, kılavuzumuz ve

¹⁷⁷Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 113.

her şeyimiz Cenâb-ı Fahri Risâlet’e itâat ederse kıyamette peygamberle beraber olacaktır. Allah’ın nimet verdiği ihsan ettiği, nurdan cennet elbiselerini giydirdiği, alınlarını güneş gibi parlattığı, mânevî, ilahî ve Rabbânî kanadı altında koruduğu, arşının altında muhafaza ettiği kulları olan peygamberlerle ve Ebûbekir es-Sıddîk, İmâm-ı Gazzâlî gibi, peygamberlerin hayatını tam yaşayan, onlardan aldığını hayata geçiren Sahâbe-i Kiram gibi kimselerle beraber olur.

Ebûbekir Sıddîk hayatında Resûlullâh’a(sas) hiç itiraz etmeden bütün varlığıyla tasdik edip amel eden büyük insandır. Bugüne kadar başka sıddıklar da olagelmıştır. Mesela, İmam Gazzâlî için “Sıddîkiyet-i Kübra” sahibi denir. Eserleri, hayatı, ahlâkı ve faziletiyle insanlığa ışık tutmuştur. Sadece 4 cilt olan “İhyâ-u Ulûmi’d-Dîn” adlı eseri, bundan 30 sene evvel 17 yabancı dile tercüme edilmiştir. Dünyada ilim ışığı güneş gibi parlayan Mevlânâlar, Hacı Bayram Velîler, Akşemsettinler ve emsâli büyükler serisi memleketimizi ifade beyanı açısından çok mühimdir. Bu kimselerle kıyamet gününde beraber olacağız inşâallah.¹⁷⁸

Bir de başın, belin şükrü vardır. Erkek kadın mükellef insanlarda belin şükrü ise secdeye koyup “Sübhâne Rabbiye’l Âlâ”diyerek Allah’a kavuşmaktır. Aşk eri Mevlânâ “Mesnevî’sinde” şöyle diyor: “Allah-u Zü’l Celâl baş verdi ki secde ederek, ayak verdi ki huzurunda diz çökerek şükrü edâ edesin.” Erkeklerde namaz kılarken takke takmak, kadınlarda başörtüsü örtmek başın şükrüdür. Erkeklerde takkesiz başı açık namaz kılmak tenzihen mekruhtur. Eğer takke giyemeyecekse “Ya Rabbi başı açık, yalın ayak huzurundayım.” diyerek tezellüle niyet ederse mekruh değildir. Gençler; bu nedenle olabildiğince başınıza takke takın. Eğer takkeniz olmazsa fakir tavrıyla “Aczimi îtirafı başı açık huzurdayım.” diyerek niyet edin.¹⁷⁹

¹⁷⁸Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 99.

¹⁷⁹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 79.

“Aşk eri Mevlânâ Celâleddin Rumî, “Mesnevî”sinde “Şükretmek, her boynun tokası yani borcudur.”der. Toka boyunda nasılsa her mümin kul için nimette böyle boyunda toka gibi bir borç ve vaciptir. Dünyada bir tek Sırat-ı Müstakîm; Allah’a, vuslata, saâdete giden tek bir yol vardır. O da İslâm yolu, Hz. Muhammed’in (sas) yoludur.¹⁸⁰

“Yine aşk eri Mesnevî’de şöyle bir misal verir: Kedi bir gün mutfağa girer ve kan kokusu olan bir raspayı (törpü)yalamaya başlar. Ağzına kan gelir biraz daha yalar. Ağzına yine kan gelir. Sonra anlar ki yaladığı kan kendi dilinin kanıdır. Törpüyü yalaya yalaya dili tükenir. Memleketin hayırlı evladı, ben de sana söylüyorum; dünya törpüye benzer. Onu ömür dilinle yalayarak, sakın kendini tükettirme. Sonunda bir gün ömrünün, saâdet sermâyesinin, imkanlarının, her şeyinin bittiğini ve tükendiğini göreceksin.”¹⁸¹

“Artık onlar irtikâp etmekte oldukları(günahının) cezası olmak üzere az gülsünler, çok ağlasınlar.”¹⁸²(Tevbe/82)

“Aşk eri Mevlânâ şöyle diyor: “Ey hayri hande, ey şuursuz gülen delikanlı, bir de gözyaşını tecrübe et ki o şeker mâdenidir.”

Gözün, kulağın, dilin, kalbin, midenin, elin ayağın, şükürü nasıl olacak?

Cenâb-ı Hakkın lütfu ve keremiyle, bu uzuvları yaratanın yolunda kullanıp O’na mutî kılırsan şükreden bir kul olursun. Gözün şükürü; helale, meşruya, Kur’ân’a, ilmi esere, cennet bahçesi gibi alimlere bakarak Sâni-i Hakîkî’ye yönelmektir. Şerre, nâmahreme, harama bakmamakla gözün şükürü eda edilir. Kulağın şükürü; hayrı ve hakkı dinlemek, gıybet, kötü söz, zil zurna havalarıyla ömrü zayi etmemektir. Hayrı ve hakkı, ilim nasihatlerini, sohbet meclislerini, hutbeleri, zikirleri, güzel sözleri dinlemektir.

¹⁸⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 75.

¹⁸¹Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 125.

¹⁸²Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 78.

Mevlânâ Hazretleri; “Güzel ses cennetin kapılarını açar da gıcırtısı kulağıma gelir gibi olur.” der. Hafızlarımızın ezan, mevlid okuyuşları tasavvuf mûsikîsi gibi...Kulak hayırda kullanılırsa şükrü eda edilmiş olur.¹⁸³

3. Tasavvufa Dair Kavramlar

3.1. Tevbe

Tevbe, tasavvufî vahdet hayatının kapısıdır. Ruhun selâmeti için günahın zararlı olduğunu idrâkten doğmuştur. Zira günah mü’mini gayesinden, yani Allah’ından ayırır. Allah’la insan arasındaki hicâbların kalkmasına ilk vesile olan makam tevbedir.¹⁸⁴

Tevbe, rücû manasına gelir. Yani mü’minin, kötü huylarından İslam’ın ruhuna zıt davranışlardan sıyrılmasına, samimiyetle güzel huylara rücu etmesine tevbe denilmiştir.¹⁸⁵

Tahir Büyükkörükçü Hoca, tevbeyi şöyle tanımlar;

“Tevbe; Dinen ve şer’an mâsiyet ve gûnahtan ibadet ve tâata dönmektir. Bütün makâmâtın esası, cemîî hayratın anahtarı, bilcümle menâzili, rûhaniyenin hem kalbi hem de kalıbıdır. O olmadan hiç bir şey olmaz. Bunun içindir ki; muhakkıklar, “Tevbe’ye” “bab’ül ebvab” Hakk’a açılan bütün kapıların kapısıdır, derler.¹⁸⁶

“Âbidler ibadete, zâkirler zikre, sâlikler evrâda, müderrisler derse; tevbe ile başlarlar. Ariflerin visal ve terakkîlerinin bidâyeti tevbedir. Tevbe, bir anda kafiri mü’min fâsıkı salih, âsiyi mutî, merdudu makbul eder. Bu sebepten, mürşidler kendilerine müracaat eden mûridanına; başta tevbe etmesini, sonra hak yoluna girmesini tavsiye ederler. Yüce dinimizde; her gûnahtan sonra hemen akabinde, tevbe etmek

¹⁸³Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 78.

¹⁸⁴Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 156.

¹⁸⁵Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 156.

¹⁸⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 65.

vacıbdır. Asîler, isyanlarından, âbidler ibadetlerindeki kusurlarından, ariflerde Allah'tan gafletlerinden tevbe ederler.”¹⁸⁷

Tahir Hoca, tevbe ile alakalı Mesnevi'den şu örnekleri vererek, Mevlana Celaleddin Rumi'nin bu konudaki düşüncelerinin bağlamından koparılarak değerlendirilmesine karşı çıkar;

“Allah'a karşı teahhüdü ve tevbeyi bozmak; sonunda laneti mucîb olur. Tevbeyi bozmak; (Allah'a âsi olan) Ashab-ı Sebtin ahd-i misaklarını bozdukları gibi “Mesh'a”(sûretlerinin tebdîline), helâke ve gazaba sebep olur.

Şu iki beyte nazaran; âlemi ervahta, Allah Teâla'ya “Evet bizim Rabbimiz ancak sensin” diye söz ve ahid verenlerin; dünyaya geldikleri zaman, bu ahid ve mîsakı bozarak; putlara, fanilere ve eşyaya tapmaları onların, dergâhı ilahiden kovularak Rahmet Rabbanîden uzak olmalarını intac eder. Şu halde; iman dururken küfrü, İslam dururken! gayrı bir dini seçenlerin bu durumları kat'iyen tasvib edilemeyeceği gibi, o dinin sâliklerinin Allahca makbûl olmadıkları âşikardır. Şu beyitlerde ayrıca; “Mevlana din tefrik etmezdi, bütün dinlere mensup olanları bir ve beraber tutardı” diyenlere ne ağır şamar, ne büyük bir tevbih ve tekdir vardır. Ne kadar yanılmışız ve azıtmışız?¹⁸⁸

Tahir Hoca, Peygamber Efendimizin siyerinden misalle, tevbe kapısının açık olduğunu belirterek, müslümanların nedâmet duyurak tevbe etmesi gerektiğinden bahseder;

“Muhterem müslüman: Hazreti Peygamberin çok sevgili amcası Hazreti Hamzayı katleden Vahşî dahi, vahşi olduğu halde, tevbe etti; Yüce Peygamberin sayılı sahabelerinde oldu. Sen medenîsin ve hemde münevverlik payesini idrak etmişsin! niçin ettiklerinden, işlediklerinden nedâmet duyurak Ulu Rabbine tevbe etmiyorsun?¹⁸⁹

¹⁸⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 65.

¹⁸⁸Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 64.

¹⁸⁹Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 66.

3.2. Zikir

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın üzerinde vaaz ve sohbetlerinde üzerinde önemle durduğu hususlardan biri de zikirdir.

Zikir, söz konusu bilginin akla getirilmesi anlamında kullanılır. Kimi zamanda onunla, bir şeyin kalbe gelmesi veya söylenen söz kastedilir. Bundan dolayı zikir'in iki kısma ayrıldığı söylenmektedir: Kalb ile zikir; dil ile zikir. Bunların her birisi de iki kısma ayrılır: Unutulan şeyi zikretmek/hatırlamak; unutulan şeyi değil de hafıza da var olanı zikretmeye devam edeni zikretmek.¹⁹⁰

Tahir Hoca, Kapu Camii'nde bir vaazında zikirle ilgili "*Andolsun ki Resulullah'ta sizin için Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir (imtisal) vardır.*"¹⁹¹

Ey cemaat, ey inananlar, ey 1,5 milyar İslâm milleti ey insanlık! Biliniz ki Allah Teâlâ'yı zikreden ve ahiretin saadetini uman kişiler için Hz. Muhammed'e (sav) bakacaksınız. Kâmil insan, aşk eri, muhlis bir kul olmak istiyorsanız, Hz. Muhammed'e (sav) bakacaksınız. Üsve-i hasene, yegâne âli ve yüce örnek Hz. Muhammed'dedir.¹⁹²

Yine eserinde kulun Allah'ı aşk ile zikretmesi ile ilgili şöyle der:

"Kulun aşk ile Allah'ı zikri, Allah'ın ona karşı lebbeykidir. Cenâb-ı Hakkı çok zikredenle, medh-u senâları Kur'anda geçenlerdir. Dili Rabbisini zikredenin, kalbi serâpâ nur ve gönlü pür sürûr olur. Zikir olan kalpte küfür değil, fakat şükür bulunur."¹⁹³

Tahir Büyükkörükçü Hoca, zikri; Kalbî, lisâni ve bedeni olmak üzere üçe ayırır;

" Kalp ile zikir; onun kudretini, azametini, akılları hayrette bırakan mahlûkatındaki san'atını fikirle olur. Lisan ile zikir; Ona hamd, şükür, istiğfar, tekbir,

¹⁹⁰Râgıb el-İsfahânî, *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*, çev. Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, (İstanbul: Çıra Yayınları, 2017), 398.

¹⁹¹ 3/Ahzab,21.

¹⁹²*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü'den Sohbetler*, 242.

¹⁹³Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 70.

ve Kur'anı hâkimini okumakla, beden zikir; namaz kılmak, oruç tutmak ve hacetmekle olur. Her işimiz ve amelimizde onun rızasını gözeterek; onu görürcesine ibadet etmek zikirlerin en afdalidir.¹⁹⁴

3.3. Muhasebe

Tahir Büyükkörükçü Hoca, muhasebeyi şöyle tanımlar;

“Hak ve hakikat yolcusu olan mü'minlerin; her an nefislerini hesaba çekerek, hasenât ile seyyiatını göz önüne koyup, işlediği günahlarına halisâne, sadıkâne, tevbe ederek, güzel amelleri üzerinde gayret göstermektir.”¹⁹⁵

Tahir Hoca, kişinin nefsinin muhasebe etmemesinin yol açacağı durumları örnek vererek, nefsi muhasebe etmek gerektiği noktasında tavsiyeler de bulunur;

“Cenâb-ı Hâk Kur'an'ı Hâkim'de; “Ey iman edenler! Allah'tan korkun; her nefis yarın (kıyamet gününe) ne hazırladı, baksın” buyurarak biz kullarını, nefsimizin muhasebesine davet ediyor. Filhakika bizlerin felâhı da ancak bununla kâim ve daimdir.

Neye bindiğini, nereye gittiğini ne yaptığını, neticede halinin ne olacağını düşünmeyenlerin; sonu hüsrân ve akıbeti perişandır. Günlük, aylık, senelik hesabını kontrol etmeyen, zarar ve kârından haberdâr olmayan, bir tacirin sonunu göz önüne getirelim; ne elim mahrûmiyetlere yol açar. İnsan da aynen bu âleme; Rabbisından ömür sermayesini alarak, ahiret azığı tedârik etmeye gelen bir tacirdir. Bir âyeti celilede; “O ki, hayat ve ölümü halketti, hanginiz daha güzel işler görecektir; tecrübe içindir” buyuruluyor. Yine bir hadis-i şerifte de “Dünya ahiretin ekin tarlasıdır” varid olmuştur.¹⁹⁶

Nefis muhasebesinin önemine değinen Tahir Hoca, kişinin muhasebe yapmasının neticesinde kazanımlarını şöyle açıklar:

¹⁹⁴Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 70.

¹⁹⁵Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 75.

¹⁹⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 75.

“Nefis muhasebesi mü”minin kalbini saf ve ruhunu şeffaf bir hale getirir; nefsi emmareyi ıslah eder. Kulu ahiret hazırlığına yöneltir; günah ve hatalardan uzaklaştırır ve netice olarak; kulun Allah’a dönüp ona karşı muhabbet ve aşkla ibadette bulunmasını sağlar ki buna “inabe” denir.¹⁹⁷

3.4. Edep-Hayâ

Edep; iyi ahlak, güzel terbiye, utanma, zarefet, usluluk, insanlara kavlen, fiilen güzel davranışta bulunmak. Cürcânî’ye göre, hatanın her çeşidinden sakınmayı bilmektir.¹⁹⁸

Sûfîler tasavvufun genel esaslarına uygun olarak edebi zâhirî ve bâtinî olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Zâhirî edep beden ve şeriatla, bâtinî edep ise kalp ve Hak’la ilgilidir. Her ikisine de önem verilmekle birlikte esas olan bâtinî edeptir. Zira edebin bu şekli mutlaka bedene de yansır.¹⁹⁹

Kuşeyri risalesinde edebi; bütün hayır ve iyi meziyetlerin toplamı olarak ifade eder.²⁰⁰

Tahir Büyükkörükçü Hoca edebi şöyle tanımlar;

“ Güzel terbiye, iyi huylarla ittisaf etmekle beraber; utanılacak şeylerden insanı koruyan bir melekedir.”²⁰¹

Edeb’in aklın dıştan görünüşü olduğunu ifade eden Tahir Hoca, bir kimsede akıl; nurunu ne kadar artırır kemale ererse, o kimsenin edebinin de o nisbette tekâmül edip güzelleşeceğini ifade eder.²⁰²

¹⁹⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Vecdesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 76.

¹⁹⁸Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 139.

¹⁹⁹Süleyman Uludağ, “Edep”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara:Tdv Yayınları,1994) , X/414.

²⁰⁰Süleyman Uludağ, *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyri Risalesi* (İstanbul: Dergah Yayınları, 1991), 456.

²⁰¹Büyükkörükçü, *Hakiki Vecdesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 106.

²⁰²Büyükkörükçü, *Hakiki Vecdesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 106.

Büyükkörükçü Hoca, bir toplum edeb hususunda zafiyetlerin olması neticesinde oluşabilecek menfi durumları şöyle açıklar;

“Şu halde en büyük, en kâmil, en yüksek edepli insan; Kur’an’ın emrettiğini tutup, nehyettiğinden kaçıp, âdâbı ile ahlaklanan kimsedir. İnsanlık âlemi, her ne kadar medeniyet sevdasında bulunsa kendisine yüksek payeler vâdetse de; bu Kitab-ı Kerimle amel etmedikçe, ona tam teslim olmadıkça; matlub olan payeye varamayacaktır. Çünkü; İmam-ı Gazâlî: “Edep ve ahlakın en â’lâsı İslam dinindeki edebdir.”der. Bunun için dini bütün olmayanın, edebi de gayet tabii bütün olmayacaktır.”²⁰³

Aynı zamanda edeple alakalı müstâkil bir eser kaleme alan Tahir Hoca “İslam’da Edep” kitabında edeple alakalı olarak; nefsin terbiyesini, her edebin esas ve temeli olarak görür. Bu olmadıkça da diğer bütün edeplerin, riyakârlıktan ibaret olacağını söyler.²⁰⁴

Haya; insanın kötülüklerinden sakınması ve onu terketmesidir.²⁰⁵

Tahir Hoca, hayâyı şöyle tanımlar;

Hayâ; bir günah ve aybın mahcubiyeti korkusuyla; insandaki utanma ve çekinme hasletidir. Hayâ en yüksek derecesini; Allah’tan ve Peygamberden utanmakla bulur.²⁰⁶

Efendimiz’in(sas) hayatından hayâ ile ilgili örnek verirken, bu konuda bizlere şunu söyler;

“Fahri Kâinat efendimiz(sas) her fırsatta, hayânın başından sonuna kadar mahzı hayır olduğunu, insana şeref ve kerametten başka bir şey getirmeyeceğini; hayasızlığın

²⁰³Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 107.

²⁰⁴Büyükkörükçü, *İslamda Edep*, 60.

²⁰⁵el-İsfâhânî, *Müfredat Kur’an Kavramları Sözlüğü*, 324.

²⁰⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 103.

ise, dünya ve ahirette insan oğluna çok büyük felaketler tevdi edeceğini beyan ederlerdi.²⁰⁷

3.5. Sabır

Sabır lügatte; birini bir şeyden alıkoymak, katlamak, hapsetmek, tutmak, dayanma gücü anlamına gelmektedir.²⁰⁸

Kuşeyri risalesinde sabrı şöyle kısımlandırır;

“ Sabrın çeşitli kısımları vardır: Kulun iradesi ile ilgili kazandığı şeylere gösterdiği sabır, irâdesi haricinde olan şeylere gösterdiği sabır, Allah Teâla’nın emrini yerine getirmede gösterilen sabır, nehyettiğinden uzak kalmada gösterilen sabır. Kulun iradesi dahilinde olmayan şeylere gösterdiği sabır, kulun kendisi ile ilgili Allah’ın meşakkatli(hastalık, zarar vs.gibi) hükümlerine ve bunlardan doğan sıkıntılara göğüs gererek sabretmesidir.²⁰⁹

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın üstadı, şeyhi Mahmut Sami Efendi (Ramazanoğlu) ise sabrı şöyle tarif eder;

“Sabır, kimseyi bir kimseyi bir şeyden alıkoymak ve nefsi, darlık altında iken zapt etmektir. Nefsi aklın ve şeriatin gerektirdiği şekilde, uygun olmayan şeylerden uzak tutmaktır. Bu manada nefsi gûnahtan alıkoymak, sabırdır. Zıddı ise zorluklara tahammül etmeyip şikâyet etmektir.²¹⁰

²⁰⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Vecesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 104.

²⁰⁸el-İsfâhânî, *Müfredat Kur’an Kavramları Sözlüğü*, 576.

²⁰⁹Uludağ, *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyri Risalesi*, 324.

²¹⁰Mahmut Sami Ramazanoğlu, *Musâhabe 5* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 86.

Sami Efendi, yine sabırla ilgili şöyle der;

“Sabır, nefsinin her arzusundan men ve mekarihe tahammü etmekten ibare olduğundan, sabır olmayınca hiçbir ibâdetin olmayacağından sabır, cümle ibadetleri yapmaya yegâne yardımcıdır.”²¹¹

Tahir Büyükkörükçü Hoca, Kapu Camii vaazında sabırla ilgili şunları söyler;

“Üç yerde sabredeceğiz. Üç yolda, üç şeyde, üç kısımda sabra şiddetle ihtiyacımız var:

1. İbadet-û taatın getirdiği güçlüklerle ve zorluklara karşı. Mesela; tarladan, bağdan, bahçeden, dükkandan geldin. Nefis hemen uyumak istiyor. Akıl ve ruh da diyor ki “Yatsı namazını kılman lazım.” Böyle olunca müminin yatsı ezanını bekleyip namazını kılmak için sabra ihtiyacı var. “Ey nefsim, sabredeceksin. Yatsı ezanı okunacak, camiye gideceğiz. İmamı yalnız bırakmayacağız, beraber namazımızı eda edeceğiz, ondan sonra uyku afiyet olsun.” diyeceğiz.²¹²

2.Masiyetin tazyiklerine sabredeceğiz. Nefis ısrarla istiyor. Televizyonda geceleyin müstehcen ve korkunç görüntüler ekrana geliyor. Rabb’imiz muhafaza buyursun. Öyle olunca istemekte ısrarcı nefsin tepesine şöyle bir cihad yumruğu vurup; “Ey nefsim, ben bu aleti hayra kullanacağım.” diyeceğiz.²¹³

3. Belalara ve musibetlere karşı sabır.²¹⁴

Tahir Büyükkörükçü Hoca, sabırsız kimselerin her zaman darlık içinde olduğunu, bu kimseleri ortaya çıkan hadiselerle karşı mukavemetleri olmadığından, her şeyin kendi istedikleri gibi olmasını arzuladıklarından kaynaklandığını söyler. Bundan ötürü sabredemeyen kimselerin sık sık hayal kırıklarına uğradıklarını ifade eder.²¹⁵

²¹¹Mahmut Sami Ramazanoğlu, *Musâhabe 3* (İstanbul :Erkam Yayınları, 2013), 61.

²¹²*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler*, 136.

²¹³*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler*, 139.

²¹⁴*Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler*, 144.

²¹⁵Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 110.

Tahir Hoca, sabırla alakalı şöyle bir tarifte bulunur;

“Sabır, Nebîler, Veliler ahlakıdır. İlim ve kemâliyle beşerîyyetin önüne ve gönlüne ışık tutan ve feyiz saçan örnek insanlar, bu yüce mertebeye sabır ve metanet sayesinde vasıl olmuşlardır. Kur’an-ı Kerîmde yalnız sabra dair seksek beş kadar ayet-i celile vardır. Bu ayetler, sabrın ve sabredenlerin şeref ve faziletinden bahsetmektedir.”²¹⁶

Tahir Hoca bazı yerlerde sabır göstermenin doğru olmadığından bahseder;

“Sabrın doğru olmadığı ve bu sebeple sabredilmeyecek yerler de vardır. Allah ve din düşmanlarına, mukaddesât ve tecavüze yeltenenlere karşı sabretmek olmaz. Onlara layık oldukları cevabı vermek üzerimize borçtur. Peygamber Efendimize(sas) dil uzatan bir serseriye haddini bildirmek sabır değil, cesaret memduhtur. Müslüman Türk, her şeye tahammül edebilir; fakat mükeddesatına dil uzatanlara asla...”²¹⁷

3.6. Şükür

“Şükür, yapılan iyiliği övmek, nimetin değerini bilmek gibi anlamlara gelmektedir.”²¹⁸

Tahir Hoca, Kapu Camii vaazındaki şükür dersinin serlevhası olarak şu ayeti örnek veriyor;

“Hatırlayın ki Rabbi’iniz (size) şunu bildirmişti: Andolsun, şükrederseniz elbette sizin(nimetinizi) artırırım. Andolsun, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz benim azabım cidden çetindir.”²¹⁹

Allah Teâlâ kasem ederek, “Ey kullarım verdiğim nimetlere, insanlık, afiyet, sıhhat, vatan, sancak, bayrak, evlat, aile, mal ve servet nimetine –maddileri sayıyorum-

²¹⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 110.

²¹⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 110.

²¹⁸Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 466.

²¹⁹ 14/İbrahim,7.

sonra Kur'an, iman, İslâm, Hz. Muhammed'e(sav) ümmet olma nimetine...Bunlara şükreder de insanca, mümince ve müslümanca mukabele ederseniz zatıma kasem ederim ki her gün nimetimi arttıracam.” buyuruyor. Yarınınız daha iyi, öbür gününüz daha iyi olacak. Peki, niye olmuyor? Demek ki şükretmiyoruz. Allah Teâlâ; “Eğer nimetlerime karşı küfranda bulunursanız, o nimetleri masiyete harcarsanız, o serveti sefahate harcarsanız, o emri ve ömrü Allah’a isyanla harcarayacak olursanız, verilen fırsatları değerlendirmez de koskoca ömrü boş yere geçirirseniz, benim azabım o vakit şedid olur.” buyuruyor.²²⁰

Tahir Hoca, şükürü şöyle tanımlar;

“Nimeti veren Allah Teâlâ’nın, lütuf ve ihsanını dille ikrar etmek, bütün âzâ ile onun hizmet ve tâatında bulunmak, kalbi onun muhabbeti ile doldurmaktır. Cenâb-ı Hakka, bütün mevcûdiyetiyle şükretmek bütün kullara vacip, küfranı nimet etmekse, onun gazap ve azabını mûciptir.”²²¹

“Allah’a tam ve kemâliyle şükretmenin, nimetlerinin hakkını noksansız edâ etmenin mümkün olmadığını ifade eden Tahir Hoca, kula düşenin, yapabildiği kadarıyla şükür yapması gerektiğini, aczini itiraf ederek kusurunun affını dilemesi gerektiğinden bahseder.”²²²

3.7. Rızâ

Rızâ, razı olmak, memnun olmak anlamlarına gelir. Kalbin hükmün akışı altında sükûnet içerisinde bulunmasıdır.²²³

Rızâ, tevekkül ve sabrı tamamlayan rûhi bir yükseliştir. Allah’ın kazasına teslim olup, itirazı terkeden kimse, rızâ, makamına yükseldiği zaman, mâsiva ile ilgili herşeyin

²²⁰Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler, 147.

²²¹Büyükkörükçü, Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi, 113.

²²²Büyükkörükçü, Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi, 113.

²²³Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, 399.

kaybından veya kazanılmasından dolayı, elem ve sevinci terkeder. O sadece yaşadığı müddetçe Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya çalışır.²²⁴

Tahir Büyükkörükçü Hoca, rızâyı şöyle tarif eder;

“Kaza ve kader ahkamına karşı; kalbe isteksizlik ve itiraz getirmemektir. Rızâ; sâliklerin değil, kâmillerin makamıdır. Allah'tan gelenlere rıza göstermeyip telâşa düşmek, kalben itirazda bulunmak; noksanlık ve mânevi hastalıktır, imanın za'findan neş'et eder. Bu kâbil insanlardan şükür yerine dâima şikayet gelir.”²²⁵

Tahir Hoca, Allah'ın kuldan razı olup olmadığını anlaması için şöyle tavsiyede bulunur;

“Kul, Cenâb-ı Hak, kendisinden razı veya değil, bunu anlamak isterse kendisinin kaza ve kader karşısındaki haline baksın. Eğer O, haktan gelene kalben razı ise, Allah'da ondan razıdır.”²²⁶

3.8. Aşk ve Muhabbet

Tahir Büyükkörükçü Hoca muhabbeti yüksek bir hâl olduğunu ifade ederek, muhabbeti iki kısma ayırır;

Muhabbet; “Allah sevgisidir. Bütün yüksek hâl dereceler muhabbet üzerine mebnidir. Muhabbet; bâtının âlemi cemâle meylidir ki; iki türlüdür.

Biri, avamın muhabbetidir ki; kalbin sûretteki güzellik sıfatlarını mütâleaya meyletmesidir.

İkincisi, havassın, ariflerin muhabbetidir ki; ruhun cemâli zâtı payki ilahiye müşahedeye meyletmesidir. Allah sevgisi, münkiri bir anda mü'min, mü'mini bir

²²⁴Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 180.

²²⁵Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 115.

²²⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 115.

lahzada arif eder. Muhabetullah olan kalpten, şek ve şüphe zâil olur; yerine kâmil iman gelir.²²⁷

Tahir Hoca, Allah’a karşı muhabbetin alâmetini; O’nun(cc) emirlerini tutmak ve kaçmak olduğunu, isyan ve mâsiyetle beraber olan muhabettin nakıs olacağını söyler.²²⁸

Tahir Hoca, Rasulullah’a (sas) muhabbetinin alâmetinin ise; Kur’ân’ı çok okumak, Rasûlullah’ın sünnet ve âdâbına ittiba etmek, ismini çok anıp salavat-ı şerifeye devam etmek, fakirliğe rızâ göstermek, sevdiklerini sevmek, sevmediklerini yermek, şerîati Muhammediye ile amelde ihmal ve gafletten sakınmak olacağını, söyler.²²⁹

Aşk, sarmaşık mânâsına gelen “ışk” kelimesinden alınmıştır. Sarmaşık, sarıldığı yere nasıl kaplarsa, aşk da girdiği kalbi, hatta ve insanın vücûdunu öylece sarar.²³⁰

Tahir Hoca, aşkı; Allah’a karşı muhabbetin ifratı olarak yorumlar. Muhabbetin kemâle ermesiyle aşk olacağını söyler. Bunun bir kalp hâli olduğunu, söze gelmeyeceğini, dille anlatılamayacağını ancak yaşamakla sırrına erileceğini ifade eder.²³¹

3.9. İhlas

“İhlas kelimesi, bir nesneyi hâlis kılmak, saf, katıksız olmak, vasıl olmak, riyâyı terk etmek, sâmimi olmak, gösterişi bırakmak gibi manalara gelir.”²³²

“Lügatte ibadet esnasında riyâyı terk etmek manasına gelen ihlasi ıstılahta ise kalbi, onun sâfiyetine mânî olan her şeyden kurtarmak, temizlemektir. Hakikatte, kendisine kendinden gayrı herhangi bir şeyin karıştığı tasavvur olunan her şey, ancak o

²²⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 117.

²²⁸Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 117.

²²⁹Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 117.

²³⁰Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 203.

²³¹Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 120.

²³²el-İsfâhânî, *Müfredat Kur’an Kavramları Sözlüğü*, 354.

karışan şeyden temizlenir ve kurtulursa “hâlis” diye isimlendirilir. Hâlis kılma fiiline de “ihlâs” adı verilir.”²³³

Üstad Kuşeyrî der ki: “İhlas; taat (ve ibadette) sırf Hakk Sübhanehu ve Teâlâ’yı kasdetmektir. Bu da taatla –başka herhangi bir şeyle değil- sadece Allah Teâlâ’ya yaklaşmayı (takarrub) irâde etmek suretiyle olur. Allah Teâlâ’dan başka bir mahluk için yapmacık bir şey işlemek, halkın methü senâsını kazanmak, halk tarafından seilmeyi arzulamak ve Allah Teâlâ’ya yaklaşan niyeti dışında herhangi bir mana ve maksat taşımak ihlasa manidir.”²³⁴

“Kur’ân-ı Kerimde imandan sonra bahsedilen amel-i salih, ihlas ile meydana gelir. Bütün samimiyetiyle dinin prensiplerine sarılan insan, zaman ve zemine uygun olan en güzel amellerin sahibi olur.”²³⁵

Tahir Hoca, ihlası şöyle tarif eder;

“Herhangi bir amel veya ibadeti güzel bir niyetle ve yalnız Allah rızası için, saf bir kalple yapmaktır. Buna “Hulûs” da denilir. Yapılan hizmet ve işlerin, ibadet ve amellerin ecir ve sevabı; o amelde ki ihlas derecesine göredir. Kalbinde ihlas tam olanın; ecri bol, ameli mâkbul, sâ’yi meşkûr ve günahı mağfûr olur.”²³⁶

Tahir Hoca, ihlasla alakalı, İmam-ı Rabbanî Hazretlerinin mektûbatından şöyle nakleder;

“İnsanlar için mertebeyi kemâle vuslatta üç merhale vardır. Bunlar ilim, amel, ihlastır. Bu üç haslete sahip olanlardan Allah Teâlâ razı olur, Cenâb-ı Hâkk’ın rızası ise bütün mazhariyetlerin başı ve gayesidir.”²³⁷

²³³Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta’rîfât Tasavvuf Istılahları*, çev. Abdülaziz Mecdi Tolun - Abdurrahman Acer (İstanbul:Litera Yayıncılık, 2021), 68.

²³⁴Uludağ, *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyri Risalesi*, 353.

²³⁵Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 163.

²³⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 124.

²³⁷Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 125.

Tahir Hoca, ecdadımızın bırakmış olduğu eserlerin günümüzde bile muazzam bir şekilde ayakta kalmasının ihlasla alakalı olduğundan bahsederek şöyle der; “ Asırlar boyunca asîl ve necîb ecdadımızın, salih ve pâk eslâfımızın din ve millete yaptıkları yararlılıklarda, şahikalara yükselmeleri unutulmaz şöretler bırakmaları ve gönüllerde yer almalarına yegâne sebep; onların her şeyi Allah için yapmalarıdır. Allah için, denildiği zaman, onlar için yüz bin tane canı bir anda vermek işten değildi. Yurdumuzda yükselen bu muazzam ma’betler, ölmez eserler, yüce âbideler, İslam ve imanla çalışan halis ve muhlis müslümanların şaheserleridir. Evet ihlas ve iman sahibi bir insanın, her an yardımcısı, muîni Hazreti Allah’tır.”²³⁸

3.10. Takva

“Mârifetin en önemli meyvesi takvadır. Zira; marifeti eksik olanın yani Allah Teâlâ’yı layıkıyla bilmeyenin takvası da eksiktir.”²³⁹

“Takva; ehl-i hakikat nezninde, Allah’a kulluk etmekle, O’nun cezalandırmasından sakınmak ve nefsi, yapmak veya terk etmekle cezalandırılmayı hak edeceği şeylerden muhafaza etmektir. Bu tâbirle ibadetlerde ihlas murad olunur.”²⁴⁰

Tahir Büyükkörükçü Hoca’nın şeyhi, manevi halaskârı Mahmut Sami Efendi (Ramazanoğlu) takvayı şu şekilde tanımlar;

“Takva örf-i şer’i de, insana zarar verebilecek şeylerden sakınmaktır. Ahirette insanlara zarar verecek şeylerden kaçınmaktır. Allah’tan korkmak, şirkten içtinap ile günahlardan ve şüpheli şeylerden sakınmaktır.”²⁴¹

Tahir Hoca, takvayı şu şekilde tanımlar ve dört mertebeye ayırır;

²³⁸Büyükkörükçü, *Hakiki Vecesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 125.

²³⁹Göktaş, *Mahmud Sami Efendi Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri*, 146.

²⁴⁰Cürcânî, *Ta’rîfât Tasavvuf Istılahları*, 103.

²⁴¹Mahmud Sami Ramazanoğlu, *Musahabe 2* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 92.

“Takva; Allah Teâlâ’dan her yerde korkmak ve emirlerine muhalif bulunan her şeyin küçük ve büyüğünden âzamî ihtimamla kaçmaktır. Allah’tan gayri, her şeyden ve her türlü masiyetten sakınanlara “Müttakî” denir.”²⁴²

Takva’nın dört mertebesi vardır;

1. Küfür ve şirkten sakınmak
2. Haram ve büyük günahlardan uzak kalmak
3. Bircümle mâsiyet ve küçük günahlardan dahi çekinmek

4. Allah’ın gayri her şeyi kalpten atarak, Cenâb-ı Hak’tan bir an bile olsa gaflet etmemeye çalışmaktır. Bu, Peygamberler ve büyük velilere müyesser olan bir tevfiî Rabbânîdir.

Hâlık-ı Zülcelâl nezninden insanların derece ve kıymetleri takvayladır.”²⁴³

3.11. Murâkabe

“Murâkabe, bakma, gözetme, gözaltında bulundurma, kendi iç âlemine bakma, dalıp kendinden geçme manalarına gelir. Tasavvuf ıstılâhında murâkabe, kötülüklerden kalbini korumak için, kişinin nefsinin kontrol altında bulundurmasıdır.”²⁴⁴

Tahir Büyükkörükçü Hoca ise sufi büyüklerinden İmam-ı Vasıtî’den nakille, murâkabeyi şöyle tarif eder;

“Bütün zahiri harekât ve sekenâtta ve batınî havâtırât ve niyâtta Hak Sübhanehü ve Teâlâ Hazretlerini kendine muttalî görmektir. Nitekim sufiyyeden İmam Vasıtî, murâkabeyi;

“Kalbi, bütün kötü niyet ve hatıralardan muhafaza ve Cenâb-ı Hakkı zahir ve batında ilim ve kudreti ile müşahede etmektir” diye tarif eder.”²⁴⁵

²⁴²Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 126.

²⁴³Büyükkörükçü, *Hakiki Veçesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 127.

²⁴⁴Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 159.

Tahir Hoca, murâkabenin kişiler için hatta toplumlar için ne denli faydalı olduğuna dikkat çekerek, murâkabe ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunur;

“İslamın bidâyetinde, her müslüman murâkabeden gaflet etmez ve Rabbisini unutmazdı. Bu cihetledir ki; onların mahkemeleri, huzur için de, hakimleri rahat, hapishaneleri boş, boşanma davaları yok, cinayetler senelerde bir defa vukû bulur. Hakka ve adalete riâyet edilirdi. Şahitler yalan söylemez; komşu komşunun ırzına kötü gözle bakmazdı. İşte dünyanın hasret ve iştiyakla istediği ve beklediği âlem, işte medeni ve müterakkî millet.”²⁴⁶

²⁴⁵Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 130.

²⁴⁶Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*, 131.

SONUÇ

Tahir Büyükkörükçü Hoca, 1925-2011 yılları arasında yaşamış ilim sahibi, mutasavvıf bir şahsiyettir. Genç yaşta iken vaizlik görevine başlaması ve bu dönemde Hacı Îsâ Rûhi BolayHoca Mahmut Sâmi Ramazanoğlu ile tanışması hayatının dönüm noktalarından biri olmuştur. Yaşadığı dönemler ne kadar sıkıntılı günler de olsa, her daim ümitvâr olmuştur. Endâzenin Mustafa Efendi'den başlayarak, Hacı Îsâ Rûhi Bolay, Hacıveyiszâde Mustafa Efendi, Çimili Hakkı Efendi, Kapu Camii İmamı Ali Haydar Efendi, fikir ve düşünce dünyasının gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Sâmi Efendi'yi tanınması, gönül dünyasına açılımlar getirmiş, tasavvuf düşüncesini şekillendirmiştir. Buna bağılı olarak vaazların ve sohbetlerinin tesiri herkesçe malumdur.

Tahir Hoca ilmi bir kişilik olmasının yanında, tarihsel bir şahsiyettir. 1977'de Millî Selâmet Partisin'nden milletvekili olması hasebiyle türk siyasi tarihinde de yer almıştır, ama onun siyâsette yer alması daha çok tebliğ amacıyla olmuştur. Bunu da vaaz ve sohbetlerinde birçok kez; “Aman canım beni siyasetçi falan sanmayın, ben Konya'nın Tahir Hocasıyım, diye dile getirmiştir.

O'nun arı ve duru tasavvuf anlayışı, topluma tasavvufu aktarırken nasıl bir üslup kullanmak gerektiğinden bizlere örneklikler teşkil etmiştir.

Tahir Hoca'nın vaazlarının ve sohbetlerinin yıllar geçse de sanki günümüze konuşuyor gibi halen canlı kalması ve insanlar üzerinde tesir bırakması bizleri böyle bir mütevazı çalışma yapmaya sevketti. Bu çalışmanın Tahir Hoca'nın tasavvufi yönünü anlamamız açısından bir boşluğu dolduracağını düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

Ayvaz, Muzaffer. *Mevlana'nın Ahlak Öğretisi*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Basım, 2021.

Büyükkörükçü, Abdurrahman. “Mahmud Sami Ramazanoğlu Hazretleri”. 2012.

<https://www.youtube.com/watch?v=KPi-UACOkw0>

Büyükkörükçü, Abdurrahman. “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile Muhammed Harrânî Hazretleri”. Mart 2021.

<https://www.youtube.com/watch?v=bSuWbk4nqVo&t=4s>

Muhammed Tahir Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm*

Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları ,2020), Ek 1/231-232

1979 Yılı Diyanet işleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle, 1979 Yılı Diyanet işleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle. 10 (1979).

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/_d05/c010/mm__050100
57.

Büyükkörükçü, Tahir. 1980 Yılı Diyanet işleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle, 1980 Yılı Diyanet işleri Başkanlığı Bütçesi münasebetiyle. Tbm (ts.).

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/_d05/c014/mm__050140
47.

Büyükkörükçü, Tahir. *Hakiki Vechesiyle Mevlana ve Mesnevi*. Konya: Ülkü Basımevi, 1.Basım, 1959.

Büyükkörükçü, Tahir. *İslamda Edep*. İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi, 3. Basım, 1966.

- Büyükkörükçü, Tahir. *Müslüman! Peygamberini Tanımalısın*. Konya: Yenikitap Basımevi, 1. Basım, 1957.
- Büyükkörükçü, Tahir. *Mübarek Ramazan Ve Oruç*. 2. baskı. İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi, 1963.
- Büyükkörükçü, Tahir. *Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle: Peygamber Efendimiz*. Ülkü Basımevi, 1963.
- Büyükkörükçü, Abdurrahman. “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, t. y. <https://kapucamii.com/tahir-buyukkorukcu-hoca/>.
- Büyükkörükçü Abdurrahman, “Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri, t. y. <https://www.youtube.com/watch?v=KPi-UACOkw0>.
- Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Otto, 7. Basım, 2020.
- Hasan Cirit, “Vaaz”, *Tdv İslâm Ansiklopedisi* ,42/407-409, İstanbul: Tdv Yayınları, 2012.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *Ta’rîfât Tasavvuf Istılahları*. çev. Abdülaziz Mecdi Tolun - Abdurrahman Acer. Litera Yayıncılık, 2021.
- Çakan, İsmail Lütfi. *Dini Hitabet Çeşitleri – İlkeleri – Örnekleri*. M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2022.
- Düzdağ, M. Ertuğrul. *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar* 3. 5 Cilt. İstanbul: Med Kitap, 15. Basım, 2021.
- Elma, Mehmet. *Lâdikli Ahmed Hüdaî: Hayatı ve Divanı*. Konya: Ladikli Ahmed Hüdaî Anadolu İmam Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği, 2018.
- Eraydın, Selçuk. *Tasavvuf ve Tarikatlar*. M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 13. Basım, 2017.

- Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 15. Basım, 1980.
- Göktaş, Vahit. *Mahmud Sami Efendi Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri*. Ankara Kalem Neşriyat, 2018.
- Göktaş, Vahit. “Mürşid Kalb ve Ruh Doktorudur”. *Altınoluk Dergisi* 350 (Nisan 2015).
- Gültaş, Ahmet. “İlham Veren İlmi Büyük Vaizi Kaybettik”. *Merhaba Gazatesi* (07 Mart 2011).
- İsfâhânî, Râgıb el-. *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*. İstanbul: Çıra Yayınları, 2017.
- Kara, Mustafa. *Dervişin Hayatı Sufinin Kelamı*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2.Baskı., 2012.
- Kısakürek, Necip Fazıl. “Çerçeve”. *Yeni İstanbul Gazetesi* (08 Mart 1968).
- Kısakürek, Necip Fazıl. *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2017.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sami. *Musahabe 2*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.
- Ramazanoğlu, Mahmut Sami. *Musâhabe 3*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.
- Ramazanoğlu, Mahmut Sami. *Musâhabe 5*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.
- Şahin, Bekir. *Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*. Konya: Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, 1.Baskı., 2022.
- Tanyıldız, Ahmet. “IV. Uluslararası Mevlana Sempozyumu”. *Hz.Mevlana Ve İslam Dünyasında Kardeşlik*. Selçuk Üniversitesi/Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırmaları Enstitüsü, 2017.

Tosun, Necdet. “Ramazanoğlu, Mahmut Sami”. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 34/442, (İstanbul: Tdv Yayınları, 2007.)

Uludağ, Süleyman. “Edep”. TDV İslâm Ansiklopedisi, 10/414-415, İstanbul: Tdv Yayınları, 1994.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf İlmîne Dair Kuşeyri Risalesi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 3.Basım, 1991.

Uz, Mehmet Ali. *Konya Alimleri ve Velileri*. Konya: Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2.Basım, 2015.

Varol, Hasan Hüseyin. *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*. Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015.

Sultân-ı Vâizin Tahir Büyükkörükçü’den Sohbetler. İstanbul: Risale Yayınları, 2019.

“Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân’ül Vaizin) Belgeseli”. KONTV. Yayın Tarihi 2011.

ÖZET

Tahir Büyükkörükçü Hoca yapmış olduğu vaaz ve sohbetlerle, toplum tarafından çok sevilen ve bu etkisi halen devam eden tanınmışlığı Türkiye sınırlarını aşan faziletli, âlim bir şahsiyettir. Bununla beraber Tahir Hoca, sufi bir kişiliktir. Çalışmamızda Tahir Hoca'nın Kapu Camii'nde yapmış olduğu vaazlar, sohbetler ve yazmış olduğu eserler üzerinden tasavvufa dair görüşlerini, onun hayatına ve vaazlarına tasavvufun etkisini incelemeye çalıştık. Topluma hitap ederken sufi şahsiyetleri nasıl anlatmalı, tasavvufu nasıl yansıtmalı ve nasıl bir üslup kullanmamız gerektiğinin üzerinde durduk. Kapu Camii vaazlarını incelerken vaazlarının transkripte edilmiş olduğu eserlerden faydalandık, yine Tahir Hoca'nın başka eserlerde tasavvufa dair görüşlerini inceledik, hakkında yapılan çalışmalardan ve yazılan hatıralardan topluma mal olmuş mütefekkir, şair ve sufi şahsiyetlerle olan ilişkilerinden ve onlara dair görüşlerinden bahsettik. Onun düşüncelerini yansıtmaları açısından Kapu Camii vaazlarını, eserlerini, milletvekilliği döneminde büyük millet meclisinde yapmış olduğu konuşmaları bir bütün içerisinde inceledik. Onun hayatında rahle-i tedrisatına oturmuş olduğu hocalarının ve tanışmış olduğu âlim ve sufi şahsiyetlerin yetişmesindeki etkisine değindik. Şeyhi Mahmut Sami Ramazanoğlu'nu tanıması hayatındaki dönüm noktalarından biri olmuş, hayatına ve vaazlarına tesir etmiş. Yine Mevlana Celaleddin Rumî'nin Mesnevisini yazmış olduğu eserler ve vaazlarla halka sevdirmiştir. Tasavvufa dair nüveleri, toplumun anlayacağı şekilde arı, duru bir üslupta anlatmış, tasavvufun insan hayatında öneminden bahsetmiş ve bunu cemaatine aşılamaaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kapu Camii, Vaiz, Mahmut Sami Ramazanoğlu, Konya, Sultân'ül Vâizin, Tahir Büyükkörükçü

ABSTRACT

Tahir Büyükkörükçü Hodja is a virtuous, scholarly figure who is very loved by the society with his sermons and conversations, and this effect is still going on, and his recognition exceeds the borders of Turkey. However, Tahir Hodja is a Sufi personality. In our study, we tried to examine Tahir Hodja's views on Sufism through the sermons, conversations and works he wrote in Kapu Mosque, and the effect of Sufism on his life and sermons. While addressing the society, we emphasized how to explain Sufi figures, how to reflect Sufism and what kind of style we should use. While examining the sermons of Kapu Mosque, we benefited from the works in which his sermons were transkripted, we also examined Tahir Hodja's views on Sufism in other works, we talked about the studies and memoirs written about him, his relations with intellectuals, poets and Sufi figures who were known to the society and his views on them. In terms of reflecting his thoughts, we examined his sermons in Kapu Mosque, his works, his speeches in the Grand National Assembly during his deputy period in a whole. We discussed Sufi concepts within the framework of his works. We touched upon the influence of his teachers and the scholars and Sufi figures he met in his life on his upbringing. His acquaintance with his sheikh Mahmut Sami Ramazanoğlu was one of the turning points in his life and influenced his life and sermons. He also popularized Mevlana Celaleddin Rumi's Mesnevi with his works and sermons. He explained the nuclei of Sufism in a pure, clear style in a way that the society could understand, talked about the importance of Sufism in human life and tried to instill this in his congregation.

Keywords: Kapu Mosque, Preacher, Mahmut Sami Ramazanoğlu, Konya, Sultan Preacher, Tahir Büyükkörükçü